

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદની ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં.
૨૦૧૯નો ૧૮૨૫
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૨૧૧૫૧
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૧૯નો ૧૮૨૫
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૨
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૩૩૮૧
સાથે
સિવિલ એપિલેશન (ઈન્ટરિમ રિલીફ માટે) નં. ૨૦૨૦ નો ૧ આર/લેટર્સ
પેટન્ટમાં અરજી નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૨
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૩૩૮૧
સાથે
આર/સિવિલ એપિલેશન નં. ૨૦૨૦નું ૧૦૩૬
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૨
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૧૯નો ૧૪૬૩
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. વર્ષ ૨૦૧૩નું ૧૯૮૯
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૧૯નો ૧૪૬૩
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. વર્ષ ૨૦૧૩નું ૧૯૮૯
સાથે

નાગરિક અરજી (જોઈન પાર્ટી માટે) નં. ૨૦૨૨ નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં
અરજી નંબર. ૨૦૧૯નો ૧૪૬૩

માં

આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. વર્ષ ૨૦૧૩નું ૧૯૮૯
સાથે

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૩

માં

આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૧૨૧૯૬
સાથે

નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૩

માં

આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૧૨૧૯૬
સાથે

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. વર્ષ ૨૦૧૯નું ૧૮૩૦
માં

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૩
સાથે

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૪
માં

આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૫૨૧
સાથે

નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૪

માં

આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૫૨૧
સાથે

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૯નો ૨૩૦૫
માં

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૪
સાથે

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૧૯નો ૧૩૭૧
માં

આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૭નો ૧૬૮૫૩
સાથે

નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૧૯નો ૧૩૭૧

માં

આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૭નો ૧૬૮૫૩
સાથે

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૬
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૩૬૨૪
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૬
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૩૬૨૪
સાથે
આર/સિવિલ એપિલેકેશન નં. ૨૦૧૮ની ૧૮૧૨
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૬
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૧૮નો ૧૮૨૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૩૩૭૫
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૧૮નો ૧૮૨૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૩૩૭૫
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૧૮નો ૧૫૬૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૭નું ૧૦૫૦૨
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૧૮નો ૧૫૬૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૭નું ૧૦૫૦૨
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૯
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૩૬૨૪
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૭૦૫
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી

નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૭૦૫
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮ની ૪૦૮૩
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૮
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૦
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૭૧૮૦
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૦
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૭૧૮૦
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૩૪૩
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૦
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૨
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૬નો ૩૨૭૩
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૨
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૬નો ૩૨૭૩
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૩૪૨
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૨
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૧૮નો ૧૮૨૬
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૧નો ૮૮૨૫
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૧૮નો ૧૮૨૬

માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૧નો ૯૯૨૫
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૧૯ની ૩૮૭૯
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૬૧
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૬૪૦
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૩
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૭૦૪
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૩
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૭૦૪
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૧૯નો ૪૦૮૪
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૩
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૧૯નો ૧૮૨૭
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૨૧૧૫૩
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૧૯નો ૧૮૨૭
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૨૧૧૫૩
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૫
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નું ૭૪૯૬
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૫
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નું ૭૪૯૬
સાથે

આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૩૪૬
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૫
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૭
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નું ૭૪૮૮
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૭
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નું ૭૪૮૮
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૨૭૫
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૭
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૬નો ૧૩૩૬
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૬નો ૧૩૩૬
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નું ૪૦૨૫
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૮
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૧
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૩૭૩૬
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૧
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૩૭૩૬
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નું ૪૦૪૦

માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૧
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૨
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નું ૧૫૦૪૭
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૨
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નું ૧૫૦૪૭
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૪૦૮૬
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૨
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૩
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નું ૨૫૦૭
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૩
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નું ૨૫૦૭
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૩૩૮
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૩
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૪
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૦૪૧૪
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૪
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૦૪૧૪
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૮૬૪
માં

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૪
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૫
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૬નો ૧૫૬૫
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૫
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૬નો ૧૫૬૫
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૩૩૭
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૫
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૬
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૧૭૬૩૮
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૬
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૧૭૬૩૮
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૩૪૧
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૬
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૭
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૨૦૫૪૨
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૭
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૫નો ૨૦૫૪૨
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૩૮૬૩
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૭

સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૪૦૭૮
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૪૦૭૮
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૨૦નું ૮૦
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૮
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નું ૧૫૦૯
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૪૧૩૩
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નું ૧૫૦૯
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૪૧૩૩
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૨૦ ના ૧૭
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નું ૧૫૦૯
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૦
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૭નો ૧૮૭૯૮
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૯નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૦
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૭નો ૧૮૭૯૮
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૨૦નો ૨૩૫ અંક
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૦
સાથે

આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૧
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૭નો ૧૮૭૮૮
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૧
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૭નો ૧૮૭૮૮
સાથે
આર/સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૦૨૦નું ૨૨૦
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૧
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૫
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૩૮૮૫
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૫
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૧૩૮૮૫
સાથે
આર/સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૦૨૦નું ૨૩૬
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૫
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૭
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૬નો ૧૮૪૦૫
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૭
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૬નો ૧૮૪૦૫
સાથે
આર/સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૦૨૦નું ૮૬
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૭
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૮

માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૩૦૧૧
સાથે
સિવિલ એપિલકેશન (ઇન્ટરિમ રિલીફ માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ
પેટન્ટમાં અરજી નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૩૦૧૧
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૨૦ ના ૪૭
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૧૮
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૧
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૩૦૧૦
સાથે
સિવિલ એપિલકેશન (ઇન્ટરિમ રિલીફ માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ
પેટન્ટમાં અરજી નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૧
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૩૦૧૦
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૨૦નું ૨૩૭
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૧
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૪
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નું ૧૩૦૦૮
સાથે
સિવિલ એપિલકેશન (ઇન્ટરિમ રિલીફ માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ
પેટન્ટમાં અરજી નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૪
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નું ૧૩૦૦૮
સાથે
આર/સિવિલ એપિલકેશન નં. ૨૦૨૦નો ૨૩૮ અંક
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૪
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૬
માં

આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૩૦૦૭
સાથે
સિવિલ એપિલિકેશન (ઇન્ટરિમ રિલીફ માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ
પેટન્ટમાં અરજી નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૬
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૨નો ૧૩૦૦૭
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૨૦નું ૧૫૨
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૬
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૮૭૫૩
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૮
માં
આર/વિશેષ નાગરિક અરજી નં. ૨૦૧૩નો ૮૭૫૩
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૪૭૫૫
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૨૮
સાથે
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૦
સાથે
નાગરિક અરજી (રહેવા માટે) નં. ૨૦૧૮નો ૧ આર/લેટર્સ પેટન્ટમાં અરજી
નંબર. ૨૦૨૪નો ૧૫૩૦
સાથે
આર/સિવિલ એપિલિકેશન નં. ૨૦૧૮નો ૪૭૫૪
માં
આર/લેટર્સ પેટન્ટ અરજી નં. ૨૦૨૪ની ૧૫૩૦

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તી શ્રીમતી સુનીતા અગ્રવાલ
અને
માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદી

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?	ના
૨	પત્રકારને રીફર કરવામાં આવશે કે નહીં?	હા
૩	શું માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની ખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના

=====

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

વિરુદ્ધ

હુસૈનભાઈ સતારભાઈ મેમણ

=====

ઉપસ્થિતી:

સુશ્રી મનીષા લવકુમાર, શ્રી કે. એમ. એન્ટાની સાથે એડિશનલ એડવોકેટ

જનરલ, શ્રી સિદ્ધાર્થ રામી, એમ. એસ. હેતલ જી. પટેલ, શ્રી કુતિક

પરીખ અને શ્રી જય ત્રિવેદી, સંબંધિત અપીલમાં રાજ્ય અપીલકર્તા (ઓ) માટે

એ. જી. પી. નં. ૧,૨,૩

શ્રી શાલિન મેહતા, એસ. આર. એડવોકેટ, એમ. એસ. આદિ રાવોલ, શ્રી

એન્સીન દેસાઈ, એસ. આર. એડવોકેટ, શ્રી ઝાલક પિપાલિયા, શ્રી મેહુલ એસ. શાહ, એસ. આર. દ્વારા એડવોકેટ, શ્રી વિશાલ સી. મેહતા દ્વારા એડવોકેટ, શ્રી મિત ઠાકર સાથે એમ. એસ. મેઘા જાની, શ્રી અર્જુન જોશી, MS.KRISHA ભીમણી અને એમ. એસ. અદિતિ શેઠ, શ્રી જે. વી. વાઘેલા, શ્રી ઉદિત ડી. મેહતા, શ્રી હિતેશ એન. આચાર્ય, શ્રી અમર ડી. મિઠીની, શ્રી મનન કે. પનેરી, શ્રી વિરલ કે. શાહ, શ્રી રાજ એ. ત્રિવેદી, શ્રી જે. એ. આદેશા, શ્રી પ્રેમલ આર. જોશી, શ્રી હિરદય બુચ, શ્રી તુલશી આર. સાવની, શ્રી બ્રિજેશ ત્રિવેદી, શ્રી રૂતીજ એસ. ઓઝા, એમ. એસ. સોનલ ડી. વ્યાસ, શ્રી વાય. એન. રાવણી, શ્રી એર્પિત પી. પટેલ, શ્રી રાજેશ ઓ. ગિડિયા, એમ.

ઝુબિન એફ. ભારદા, શ્રી બી. એમ. મંગુકિયા, એમ. એસ. બેલા એ. પ્રજાપતિ, શ્રી મજમુદાર, શ્રી વી. એમ. ત્રિવેદી અને શ્રી સત્યમ છાયા સંબંધિત અપીલમાં સંબંધિત પ્રતિવાદીઓ

=====

કોરમ:માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તી શ્રીમતી સુનીતા અગ્રવાલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી પ્રણવ ત્રિવેદી

તારીખ:૧૪/૧૦/૨૦૨૪

સીએવી જજમેન્ટ

(પર:મુખ્ય ન્યાયમૂર્તી શ્રીમતી જસ્ટીસ સુનીતા અગ્રવાલનું સન્માન કરો)

૧. સંબંધિત લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ્સને પસંદ કરવામાં વિલંબને માફ કરવા માટે અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી સિવિલ અરજીઓને માફ કરવામાં આવે છે કારણ કે વિલંબને કોર્ટના સંતોષ માટે સમજાવવામાં આવે છે. વિલંબ માફી અરજીઓને તે મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવે છે. કાર્યાલય સંબંધિત અપીલ માટે નિયમિત સંખ્યા ફાળવશે.

૨. અપીલના વર્તમાન જૂથમાં, વિચારણા માટે જે સામાન્ય પ્રશ્ન ઊભો થયો છે તે સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ, ટેનન્સી સેટલમેન્ટ અને કૃષિ જમીન વટહુકમ, ૧૯૪૯ (ટૂંકમાં 'વટહુકમ' ૧૯૪૯) ની કલમ ૭૫ હેઠળની કાર્યવાહીની માન્યતા વિશે છે, જે કલેક્ટર દ્વારા વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ના કથિત ઉલ્લંઘન માટે વિવિધ સમયે અરજદારો સામે શરૂ કરવામાં આવી હતી.

૩. મૂળ રિટ અરજીઓ વર્ષ ૨૦૧૩ માં દાખલ કરવામાં આવી હતી અને સમૂહમાં મોટાભાગની રિટ અરજીઓ વર્ષ ૨૦૧૯ ની છે, જે અરજદારો દ્વારા વિશેષ સચિવ (અપીલ), મહેસૂલ વિભાગ (SSRD) સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલા પુનરાવર્તનને રદ કર્યા પછી દાખલ કરવામાં આવી છે, જેનાથી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની પુષ્ટિ થાય છે. ખાલી કરાવવાનો મૂળ આદેશ કલેક્ટર દ્વારા વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૪. એ નોંધવું જોઈએ કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળની કાર્યવાહી ૧૯૭૫,૧૯૮૭,૧૯૮૯,૧૯૯૦ પછીથી અમલમાં મૂકાયેલા વેચાણ કાર્યોના સંદર્ભમાં શરૂ કરવામાં આવી હતી.અરજદારો માટે વિદ્વાન વકીલ સાથે પરામર્શ કરીને વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ સુશ્રી મનીષા લવકુમાર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા ચાર્ટમાંથી, એ નોંધવું જોઈએ કે અરજદારો અથવા તેમના પુરોગામીના હિતમાં ચલાવવામાં આવેલા વેચાણ કાર્યોના સંદર્ભમાં, મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ કરવામાં આવી હતી અને પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી.દાખલા તરીકે, ૨૦૧૬ની વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૯૪૦૫ની રિટ પિટિશનમાં, વેચાણ દસ્તાવેજની તારીખ ૨૪.૦૬.૧૯૭૫ છે, મ્યુટેશન એન્ટ્રી ૦૮.૦૧.૧૯૮૬ પર પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી અને વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ નાયબ કલેક્ટર દ્વારા ૨૬.૦૭.૧૯૯૦ પર મોકલવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ નાયબ કલેક્ટરે મૂળ અરજદારના પિતાની તરફેણમાં વેચાણના વ્યવહારને કાયદેસર ન હોવાનું જાહેર કરીને ૨૪.૦૯.૧૯૯૦ તારીખનો આદેશ પસાર કર્યો હતો.કલેક્ટરે નાયબ કલેક્ટરના આદેશને ૧૯.૦૩.૧૯૯૧ ના આદેશ દ્વારા સમર્થન આપ્યું છે અને સુધારામાં, ૦૫.૦૬.૧૯૯૧ ના આદેશને પસાર કરતી વખતે, SSRD એ નાયબ કલેક્ટર પાસેથી ખેડૂતના પ્રમાણપત્ર માટે અરજી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.નાયબ કલેક્ટરે ૧૩.૦૭.૧૯૯૨ તારીખનો આદેશ પસાર કરીને કૃષિ પ્રમાણપત્ર આપવા માટેની અરજી પર વિચાર કર્યો ન હતો.કલેક્ટરે તેની પુષ્ટિ કરતો ૨૫.૦૯.૧૯૯૨ તારીખનો આદેશ પણ પસાર કર્યો હતો.એસ. એસ. આર. ડી. એ તેના આઈ. ડી. ૧ના સુધારાના આદેશમાં

જાણાવ્યું હતું કે મૂળ ખરીદનાર ભૂતપૂર્વ સૈનિક હતો અને વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ હેઠળ તેણે ખેડૂત અથવા મજૂર તરીકેનો પોતાનો દરજ્જો સ્થાપિત કરતા પુરાવા રજૂ કરવા જરૂરી હતા.

૫. તેવી જ રીતે, અન્ય એક રિટ પિટિશનમાં, ૨૦૧૨ની સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૭૧૮૦ હોવાથી, વેચાણ દસ્તાવેજની તારીખ ૦૧.૦૧.૧૯૯૩ છે, મ્યુટેશન એન્ટ્રી ૦૩.૦૭.૧૯૯૫ પર પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી.૦૭.૦૪.૨૦૦૫ પર કારણદર્શક નોટિસ એ આધાર પર જારી કરવામાં આવી હતી કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪નું ઉલ્લંઘન કરીને વેચાણ દસ્તાવેજના અમલની હકીકત ત્યારે પ્રકાશમાં આવી હતી જ્યારે ૦૧.૦૩.૨૦૦૫ પર RTS નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું.ત્યારબાદ કલેક્ટરે ૨૭.૧૦.૨૦૦૬ પર આદેશ પસાર કર્યો છે અને SSRD નો આદેશ ૧૭.૧૨.૨૦૧૧ તારીખનો છે.

૬. વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે રિટ અરજીઓને મંજૂરી આપતી વખતે, જેમાંથી આ જૂથમાં અપીલ ઊભી થઈ છે, મુખ્યત્વે વિલંબના મુદ્દા પર ચર્ચા કરી હતી અને જાણાવ્યું હતું કે કારણદર્શક નોટિસ સાથેની કાર્યવાહી ૩ વર્ષથી વધુ સમય પછી શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ પટેલ રાઘવ નાથમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલી સુઓ મોટો શક્તિનો ઉપયોગ કરવા માટે વાજબી સમયગાળો છે. આવા વિલંબિત તબક્કાને ટકાવી શકાતો નથી.

૭. વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કેસની હકીકતો અને સંજોગો તેમજ સર્વોચ્ચ અદાલત અને આ અદાલતના ન્યાયિક ચુકાદાઓમાં "આવી સત્તાઓના ઉપયોગ માટે વાજબી સમયગાળો" શબ્દ અંગે, તે સ્પષ્ટ છે કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળની કાર્યવાહીમાં કલેક્ટર દ્વારા સત્તાનો ઉપયોગ વાજબી સમયગાળાની અંદર હોવાનું કહી શકાતો નથી અને તેથી તેને ન્યાયી ઠેરવી શકાતો નથી.એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે જો આવા વિલંબિત તબક્કે સત્તાના ઉપયોગની મંજૂરી આપવામાં આવે, તો તે લાંબા ગાળા પછી સ્થાયી સ્થિતિને અસ્થિર કરવા સમાન હશે, જે ગંભીર પૂર્વગ્રહનું કારણ બની શકે છે કારણ કે પક્ષોએ તેમની સ્થિતિમાં ફેરફાર કર્યો હશે.જે વ્યવહારો થયા હોઈ શકે છે તે વધુ વ્યવહારો તરફ દોરી ગયા હોઈ શકે છે અને તૃતીય પક્ષના અધિકારો બનાવવામાં આવ્યા હોઈ શકે છે જે વટહુકમ '૧૯૪૯ હેઠળ હાથ ધરવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં આ અદાલત અથવા સત્તામંડળ સમક્ષ ન હોય તેવા લોકોને અસર કરશે.જે વ્યક્તિઓએ જમીન ખરીદી છે તેમણે પણ જમીનના વિકાસ માટે વધુ ખર્ચો કર્યો હશે.તમામ દ્રષ્ટિકોણથી, આવા વિલંબિત તબક્કે આવી શક્તિનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ વાજબીપણું નથી.

૮. વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવિધ આદેશોમાંથી પસાર થયા પછી, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા વાજબી સમયગાળાની બહાર વિલંબિત રીતે સ્વપ્રેરણાની શક્તિની ક્વાયત વિશે દોરવામાં આવેલા અભિપ્રાયના પ્રકાશમાં,

પક્ષકારો માટે વિદ્વાન સલાહકારોની સંમતિ સાથે, અમે આ સમૂહમાં તમામ અપીલને એકસાથે સાંભળી છે અને તેનો નિર્ણય આ સામાન્ય આદેશ દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યો છે.

૯. મૂળ રિટ અરજીઓમાં જણાવેલા તથ્યાત્મક પાસા પરની માહિતીને સંકલિત કરવા માટે, જેમાંથી આ અપીલોનો સમૂહ ઊભો થયો છે, અમે રાજ્ય અપીલકર્તા માટે વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ, સુશ્રી મનીષા લવકુમાર દ્વારા અમને આપવામાં આવેલ ચાર્ટને બહાર કાઢી શકીએ છીએ:—

ક્રમ	મૂળ ક. નં.	એલપીએ નં.	એસસીએ નં.	વાદગ્રસ્ત હુકમ	વેચાણ દસ્તાવેજ તા.	ફેરફાર નોંધ પ્રમાણપત્ર નં.	શો કોઝ નોટીસ તા.	સુઓ મોટુ કરવાનું કારણ
૧	૨૫	૧૫૩૮/૨૪ વિરુદ્ધ	૧૪૦૭૮ /૧૩	૦૪/૧૨/૧ ૮	૧૭/૦૧/૯ ૪	૧૪/૦૯/ ૯૮	૦૭/૦૪/૦ ૫ ૬	— — ૨૬/૦૩/૧૦ — ૨૧/૦૬/૧૩ — ૧૯૯૮. ૧૯૯૪.
૨	૫	૧૮૧૪/૨૪ વિરુદ્ધ (	૧૫૨૧/ ૧૩	૨૭/૧૧/૧ ૮	૧૯/૧૨/૮ ૯	૧૯/૦૨/ ૯૦	૦૬/૧૧/૯ ૭ ૬	— — — ૧૦/૧૦/૧૨ —

3	13	1225/1E ପିରାଝି (	୧୧୧୫/ 11	29/11/1 ୮	15/12/୧ ୪	25/04/ ୧୮ ୪	11/0୮/0 ୪ ୫	- 0୧/09/03 ପିରାଝି ୮/11/05 1୪/9/2011 (- 2୮୫ - - 1୧୮0 - -
୪	3	1853/1E ପିରାଝି (	1୧୮୧/ 13	29/11/1 ୮	1୮/12/୮ ୭	0୮/02/ ୮୮	03/02/୧ ୫ ୭	- -- 05/09/01 - 0୪/0୧/01

୫	୩୧	୧୫୩୩/୧୪ ପିଟାଝି	୧୫୦୭/ ୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୦୫/୦୧/୧ ୮	୧୭/୦୪/ ୧୮	୦୭/୦୫/୦ ୧୧	- ୧୭/୧୦/୦୧ - ୧୭/୧୧/୧୧ - ୧୧୧୫ (୦୭/୦୪/୧୫) - -
୬	୩୦	୧୫୧୭/୧୪ ପିଟାଝି (	୧୧୪୦୫ /୧୬	୧୬/୦୩/୧ ୮	୧୪/୦୬/୭ ୫	୦୮/୦୧/ ୮୬ ୧୦	୧୬/୦୭/୧ ୦ ୪	୧୪/୦୧/୧୦ - -୧୧/୦୩/୧୧ - - - - -

								- ୧୨/୦୩/୧୮, ଧ ୧୪/୦୨/୨୩ ୧୨/୦୨/୧୯୯୦. ୪ -
୭	୧୧	୧୫୧୦/୧୪ ପିନାକ୍	୧୭୧୮୦ /୧୧	୧୭/୧୧/୧୮	୦୧/୦୧/୯୩	୦୩/୦୨/୯୩	୦୨/୦୪/୦୩	- ୦୧/୦୩/୦୩. - ୧୭/୧୦/୦୨ - ୧୭/୧୧/୧୧ -

୮	୧୫	୧୫୧୫/୧୪ ପିଟାଢ଼ି (	୭୪୯୫/ ୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୧୪/୦୮/୮ ୯	୧୧/୦୩/ ୯୫ ୭	୧୯/୧୧/୦ ୫ ୮	- ୩୧/୧୧/୧୦ - ୧୦/୦୧/୧୩ - -
୯	୧୧	୧୫୩୪/୧୯ ପିଟାଢ଼ି (	୧୦୪୧୪ /୧୧	୧୭/୧୧/୧ ୮	୦୫/୦୯/୮ ୮	୦୪/୧୧/ ୮୮	୫/୧୧/୯୭ ୯	- - - - - -
୧୦	୧୦	୧୫୩୧/୧୯ ପିଟାଢ଼ି (	୧୫୦୪୭ /୧୧	୦୪/୧୧/୧ ୮	୧୪/୧୦/୯ ୧	୧୫/୧୧/ ୯୧	୦୭/୦୪/୦ ୫ ୧୩	- ୧୮/୦୧/୦୫. - - -

[illegible]

[illegible]

								31/03/10 -
								20/08/2011, -
13	33	1428/28 (	1300E /12	08/12/1 L	05/10/E 8	22/12/ E8	09/02/0 5	- - - ,

								- - 31/03/10 - 8981/11
								- 13/05/12

[illegible]

୧୫	୧୯	୧୫୩୧/୧୪ (	୧୩୭୩୫ ୧୦୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୧୪/୦୧/୯ ୫		୦୯/୧୧/୧ ୦୧୦	୩୦/୧୧/୧୦ - ୩୧/୦୫/୧୩ -
୧୭	୧୭	୧୫୧୭/୧୪ (	୭୪୯୯/ ୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୧୪/୦୮/୮ ୯	୧୧/୦୩/ ୯୫	୧୯/୧୧/୦ ୫	- ୩୧/୧୧/୧୦ ୧୦/୦୧/୧୦୧୩ - -
୧୮	୧୫	୧୮୧୭/୧୯ ପିଟାଢ଼ (	୧୧୧୫୩ /୧୫	୦୪/୧୧/୧ ୮	୧୧/୧୦/୮ ୮	୦୮/୧୦/ ୯୯	୦୮/୧୧/୦ ୫	- ୩୧/୧୧/୧୦ - ୩୦/୦୯/୧୫ -
୧୯	୧୩	୧୫୩୫/୧୪ ପିଟାଢ଼ (	୧୫୫୫/ ୧୫	୧୭/୧୧/୧ ୮	୧୧/୦୫/୮ ୫	୦୧/୦୧/ ୮୫	୦୭/୧୦/୦ ୧	- "

୧୦	୧୫	୧୫୩୭/୧୪ ପିନାଝି	୧୦୫୪୧ /୧୫	୦୪/୧୧/୧ ୮	୧୫/୧୧/୮ ୮	୦୩/୦୫/ ୧୩	୦୧/୧୧/୧ ୦	– ୧୩/୧୧/୧୦ – ୩୦/୦୧/୧୫ – –
୧୧	୧୭	୧୫୦୧/୧୪ ପିନାଝି (	୧୪୧୩୩ /୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୧୮/୦୩/୧ ୭	୧୧/୦୪/ ୧୭	୦୧/୧୧/୧ ୦	–
୧୨	୧୪	୧୫୩୬/୧୪ (	୧୭୬୩୮ /୧୫	୦୪/୧୧/୧ ୮	୧୪/୧୧/୭ ୬	୧୪/୦୪/ ୮୭	୧୩/୦୫/୧ ୧	– ୧୦/୦୭/୧୩ – ୧୮/୦୧/୧୦୧୫ –
୧୩	୧	୧୮୧୫/୧୧ ପିନାଝି (	୧୧୧୫୧ /୧୫	୦୪/୧୧/୧ ୮	୧୬/୧୧/୧ ୪	୧୦/୧୧/ ୦୧	୧୫/୦୧/୦ ୬	– ୧୧/୧୧/୧୦୦୩ – ୩୧/୧୧/୧୦୧୦ – ୩୧/୦୧/୧୦୧୫ –

								-
								-
ରଞ	୧	୧୫୧୧/୧୪ ପିଟାଞ୍ଜ (	୧୩୩୮୧ /୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୦୧/୦୧/୧ ୮	୦୪/୧୦/ ୮୧	୧୧/୦୫/୦ ୫	- - ୩୧/୦୩/୦୮ - ୦୮/୦୭/୧୦୧୩ -
ର୫	୪	୧୫୧୩/୧୪ ପିଟାଞ୍ଜ (	୧୧୧୧୬ /୧୫	୧୭/୧୧/୧ ୮	୦୫/୦୧/୮ ୧	୧୦/୦୩/ ୮୧	୦୧/୦୪/୧ ୦	- - ୧୦/୧୧/୧୩ -

୧୫	୫	୧୩୭୧/୧୯	୧୫୮୫ /୧୩	୧୩/୦୮/୧ ୮	୦୫/୦୭/୯ ୧	୧୩/୦୯/ ୯୧	୧୪/୧୧/୧ ୪	- ୦୮/୦୮/୧୫ - ୧୮/୦୭/୧୭ - - ୫୪
୧୬	୭	୧୫୧୫/୧୪ ପିତାଙ୍କ & (	୩୫୧୪/ ୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୦୩/୦୧/୮ ୫	୧୦/୧୧/ ୮୫	୦୫/୧୦/୦ ୮	- ୧୦/୦୭/୦୯ - ୦୯/୦୧/୧୦୧୩ - - ୩୧/୧୧/୧୦୦୭ -
୧୮	୮	୧୮୧୮/୧୯ (	୧୩୩୭ /୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮		୦୧/୦୯/ ୮୧	୧୯/୦୪/୮ ୧	- ୩୧/୦୩/୦୮ - ୦୮/୦୭/୧୩ - ୫୯୫ ୦୧/୦୯/୧୯୮୧

୧୯	୧୧	୧୫୧୧/୧୪ ପିଟାଢ଼ି	୩୧୭୩/ ୧୫	୦୪/୧୧/୧ ୮	୧୮/୦୧/୯ ୧	୦୧/୦୪/ ୯୩	୦୧/୦୪/୯ ୩	– ୧୦/୦୭/୧୩ – ୧୫/୧୧/୧୦୧୫ –
୩୦	୧୪	୧୫୫୧/୧୯ ପିଟାଢ଼ି	୧୫୪୦/ ୧୫	୦୪/୧୧/୧ ୮	୦୮/୦୪/୮ ୮	୧୮/୦୫/ ୮୮	୧୩/୦୮/୧ ୦୦୫	– ୧୭/୦୭/୧୦୦୭ – ୧୩/୦୯/୧୦୧୫ –
୩୧	୩୫	୧୫୧୮/୧୪ (	୮୭୫୩/ ୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୦୭/୧୧/୯ ୦	୧୦/୧୧/ ୯୦	୦୧/୧୦/୧ ୧	– – ୧୯/୦୧/୧୩ – ୧/୦୪/୧୩ –
୩୧	୯	୧୫୧୫/୧୪ ପିଟାଢ଼ି (	୩୫୧୪/ ୧୩	୧୭/୧୧/୧ ୮	୦୩/୦୧/୮ ୫	୧୦/୧୧/ ୮୫	୧୫/୧୦/୦ ୮	– – ୩୧/୧୧/୧୦୦୭

								-
૩૩	૧૦	૨૧૫૧૮/૨૪ વિરુદ્ધ & (	૭૦૫/૧ ૫	૦૪/૧૨/૧ ૮	૦૮/૦૧/૯ ૧	૦૧/૦૨/૯૧	૨૮/૦૬/૧ ૩	- ૨૫/૦૩/૧૯૯૧
૩૪	૨૯	૧૫૧૫/૨૪ વિરુદ્ધ (	૧૩૮૯૫ /૧૩	૨૭/૧૧/૧ ૮	૧૮/૦૩/૯ ૭	૨૧/૦૪/૯૭	૦૯/૧૨/૧ ૦	-
૩૫	૨૮	૧૫૧૧/૨૪ વિરુદ્ધ (	૧૮૭૮૯ /૧૭	૦૪/૧૨/૧ ૮	૨૧/૦૭/૯ ૩	૧૭/૦૮/૯૩	૨૩/૦૩/૧ ૨	-

તે પુનરાવર્તન કરવામાં આવે છે કે ચાર્ટની નકલ મૂળ અરજદારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને પૂરી પાડવામાં આવી છે અને તેઓએ તેની ચકાસણી કરી છે.

૧૦. ચાર્ટમાં દર્શાવેલ કલેક્ટર દ્વારા કાર્યવાહી શરૂ કરવાના કારણોને જોયા પછી,

ઓછામાં ઓછી એક બાબત સ્પષ્ટ છે કે લગભગ તમામ બાબતોમાં, મ્યુટેશન એન્ટ્રીના પ્રમાણપત્રની તારીખના ઓછામાં ઓછા ૬ વર્ષના સમયગાળા પછી ખાલી કરાવવાની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને કેટલાકમાં વર્ષ ૧૯૯૦ અને ૧૯૯૧ ના વેચાણ દસ્તાવેજોના સંદર્ભમાં, જ્યાં વર્ષ ૧૯૯૦ અને ૧૯૯૩ માં મ્યુટેશન એન્ટ્રી પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી, વર્ષ ૨૦૧૨ અને ૨૦૧૩ માં કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી.

૧૧. ઉપરોક્ત નોંધ કર્યા પછી, અમને દરેક કેસની વ્યક્તિગત હકીકતો પર જવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી, કારણ કે, સામાન્ય પ્રશ્ન કલેક્ટર દ્વારા મુખ્યત્વે વિલંબના આધારે શરૂ કરવામાં આવેલી ખાલી કરાવવાની કાર્યવાહીની ઔચિત્ય વિશે છે.જો કે, તે નોંધપાત્ર હોઈ શકે છે કે વટહુકમ અધિનિયમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ ખાલી કરાવવાનો આદેશ પસાર કરતી વખતે જમીનમાંથી ખરીદદારોના નામ દૂર કરવા સાથે, નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે રાજ્ય સરકાર (સરકારશ્રી) નું નામ સંબંધિત જમીન પર દાખલ કરવામાં આવે અને જમીન રાજ્ય સરકાર પાસે નિહિત હોવાનું માનવામાં આવે.વ્યક્તિગત કેસોમાં નાયબ કલેક્ટર/કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશના આ પાસાને અપીલકર્તાઓ વતી હાજર રહેલા વિજ્ઞાન વધારાના મહાધિવક્તા દ્વારા વિવાદિત કરવામાં આવ્યું નથી.પરિણામ એ આવ્યું છે કે આક્ષેપ કરાયેલા આદેશો સાથે, ખાલી કરાવવાનો આદેશ પસાર કરતી વખતે વિવિધ વેચાણ પત્રોના વિકેતાઓના નામે મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ કાઢી નાખવામાં આવી છે અને રાજ્ય સરકારનું નામ મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં

દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૧૨. વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવેલા ચાર્ટમાં વર્ણવ્યા મુજબ ખાલી કરાવવા માટેની કાર્યવાહી શરૂ કરવાના કારણોના અવલોકન પરથી એ છે કે કોઈ પણ વિકેતાઓ કોઈ દસ્તાવેજી પુરાવા દાખલ કરીને ખેડૂતો અથવા મજૂરો તરીકેની તેમની સ્થિતિ સાબિત કરી શક્યા નથી.આમ, એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે સંબંધિત જમીનોનું વેચાણ બિન-ખેડૂતની તરફેણમાં કરવામાં આવ્યું હતું અને, સ્વીકાર્ય રીતે, કલેક્ટર અથવા અધિકૃત અધિકારી પાસેથી આવા વેચાણ માટે કોઈ પરવાનગી ન હોવાથી, વેચાણ પત્રો અમાન્ય છે અને ઉપરોક્ત વેચાણ પત્રોના આધારે કોઈ માન્ય, અધિકાર, માલિકી અથવા વ્યાજ ખરીદદારોને આપી શકાતું નથી.

૧૩. વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલેક્ટરની પરવાનગી પછી વેચાણ પત્રો તેમની તરફેણમાં ચલાવવામાં આવ્યા હતા તે કોઈ પણ વિકેતા સ્થાપિત કરી શક્યા ન હોવાથી, વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ના આધારે તેમને અનધિકૃત કબજો કરનાર અથવા વિવાદિત જમીનના ખોટા કબજામાં હોવાનું માનવામાં આવે છે.તેઓ બધાને હાંકી કાઢવા માટે જવાબદાર છે, અને તેથી કલમ ૭૫ હેઠળનો આદેશ નાયબ કલેક્ટર અથવા અધિકૃત અધિકારી દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.રજૂઆત એ છે કે બિન-ખેડૂતને કૃષિ જમીનનું હસ્તાંતરણ વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ દ્વારા

પ્રભાવિત છે.એ સાચું છે કે, અરજદારો અથવા તેમના પૂર્વગામીઓમાંથી કોઈએ પણ કલેક્ટરની પરવાનગી લીધી નથી કે તેમણે પરવાનગી માટે અરજી કરી નથી.એકવાર વેચાણ અમાન્ય થઈ જાય પછી, પરવાનગી આપવાના ક્રમમાં શરતોની પરિપૂર્ણતા પર કલેક્ટર દ્વારા પરવાનગી આપવામાં આવે તે પછી જ તેની સાથે માન્યતા જોડી શકાય છે.અહીં કોઈ પણ અરજદારને કોઈ પરવાનગી આપવામાં આવી નથી, તેથી વ્યવહારો સમય જતાં કોઈ અસરકારકતા અથવા કાયદેસરતા પ્રાપ્ત કરતા નથી.અરજદારો અથવા તેમના પુરોગામીને વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ દ્વારા અસરગ્રસ્ત વેચાણ કાર્યોના આધારે વ્યાજના આધારે જમીનનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો છે અને રિટ પિટિશન દાખલ કરવાની તારીખે તેમને કોઈ કાનૂની અને અસમર્થનીય અધિકાર નહોતો.

૧૪. મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં, મ્યુટેશન એન્ટ્રીની તારીખથી ૪ થી ૯ વર્ષના ગાળામાં કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી.આમ, વિદ્વાન સિંગલ જજ માટે એવું માનવાનો કોઈ પ્રસંગ ન હતો કે કાર્યવાહી વાજબી સમયગાળાની બહાર શરૂ કરવામાં આવી હતી.વધુમાં, વિલંબના આધારે રાજ્યની કાર્યવાહીને ગેરકાયદેસર ન કહી શકાય.હકીકતમાં, વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને રદ કરવાનું પરિણામ એ હશે કે ગેરકાયદેસર દસ્તાવેજ માન્યતા પ્રાપ્ત કરશે.આ અદાલત દ્વારા બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે ગેરકાયદેસર દસ્તાવેજની સાથે મંજૂરી અથવા માન્યતાની કોઈ ટપાલ ટિકિટ જોડી શકાતી નથી, જે અરજદારને

ગેરકાયદેસરતાને ટકાવી રાખવા માટે રિટ સોંપે છે.રાજ્યની કાર્યવાહીને વિજ્ઞાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા માત્ર સર્વોચ્ચ અદાલત અને આ અદાલતના નિર્ણયોના આધારે વિલંબના આધારે ગેરકાયદેસર ઠેરવવામાં આવી હતી, જે કલમ હેઠળ પુનરાવર્તન શક્તિનો ઉપયોગ કરવા સાથે સંબંધિત છે.

૨૧૧ ગુજરાત જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૮૭૯ અથવા ગુજરાત ભાડૂત અને કૃષિ જમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮ હેઠળ.

૧૫. આ કેસમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સત્તાનું સ્વરૂપ ગુજરાત જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૮૭૯ની કલમ ૨૧૧ હેઠળ આપવામાં આવેલી પુનરાવર્તનની સુઓ મોટો સત્તા અથવા ગુજરાત ભાડૂત અને કૃષિ જમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૪સી હેઠળ મામલાતદારની સત્તાથી અલગ છે.કલેક્ટર અને એસએસઆરડી દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને રદ કરવા માટે વિજ્ઞાન સિંગલ જજ દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયોનો ગુણોત્તર વર્તમાન કેસોના તથ્યો અને સંજોગોમાં લાગુ પડતો નથી, જે વટહુકમ '૧૯૪૯ હેઠળ હાથ ધરવામાં આવેલી સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવાની કાર્યવાહીમાંથી ઉદ્ભવે છે.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૭૫ અનધિકૃત કબજો કરનાર અથવા વટહુકમ '૧૯૪૯ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી કોઈપણ જમીનનો ખોટો કબજો ધરાવતી વ્યક્તિને ટૂંકમાં બહાર કાઢવાની જોગવાઈ કરે છે.વટહુકમ '૧૯૭૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ કલેક્ટર દ્વારા અનધિકૃત રહેનારને ટૂંકમાં બહાર કાઢવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી સત્તાના સ્વરૂપને નિરીક્ષણની પુનરાવર્તિત સત્તા સાથે ભેળસેળ કરી શકાતી નથી.

૧૬. તેથી કાર્યવાહીના આહ્વાન માટે વાજબી સમયગાળાની વિભાવનાને આકર્ષિત કરવામાં આવશે નહીં. કલેક્ટર દ્વારા લેવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં કોઈ વિલંબ થયો હોવાનું ન કહી શકાય. જ્યારે રહેવાસીઓની તરફેણમાં કોઈ મહેસૂલ અધિકારો અસ્તિત્વમાં નથી ત્યારે સ્થાયી થયેલા અધિકારોને અસ્થિર કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી. સમય જતાં ગેરકાયદેસરતાને દૂર કરી શકાતી નથી અથવા સુધારી શકાતી નથી. કલમ ૫૪ દ્વારા અસરગ્રસ્ત વેચાણ પત્રોના જમીન વિષયનો કબજો સતત ખોટો છે અને પરવાનગી આપવાના આદેશમાં ઉલ્લેખિત શરતોને આધિન કલેક્ટર દ્વારા પરવાનગી આપવામાં આવે ત્યારે જ તેને સુધારી શકાય છે. એ સાચું છે કે આવી કોઈ અરજી કરવામાં આવી નથી કે અહીં કોઈ પણ અરજદારની તરફેણમાં કોઈ પરવાનગી આપવામાં આવી નથી.

૧૭. પરિણામ એ છે કે અરજદારો ખાલી કરાવવાના આદેશનો વિરોધ કરી શકતા નથી, જે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ પસાર કરવામાં આવ્યો છે, જે વટહુકમ' ૧૯૪૯ની જોગવાઈઓ હેઠળ કાયદાની કામગીરી દ્વારા ટ્રાન્સફર અમાન્ય હોય ત્યારે કલેક્ટરને અનધિકૃત રહેનારને ટૂંકમાં બહાર કાઢવાની સત્તા આપે છે. કારણ કે કોઈ પણ અરજદાર જમીન પર કબજો જમાવવા માટે હકદાર નથી કારણ કે તેમણે જમીનમાં માન્ય અધિકાર, હક અથવા વ્યાજ મેળવ્યું નથી, કારણ કે તેમની તરફેણમાં ચલાવવામાં આવેલા વેચાણ પત્રો વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ દ્વારા અસરગ્રસ્ત થયા હતા કારણ કે ત્યાં લેવડદેવડ કરવા માટે કલેક્ટરની કોઈ પરવાનગી નહોતી, તેથી કોઈ પણ અરજદાર જમીનને માન્ય હસ્તાંતરણકર્તા અથવા માન્ય હસ્તાંતરણકર્તાઓના હિતમાં ઉત્તરાધિકારી તરીકે

રાખવાનો કોઈ અધિકાર માંગી શકે નહીં.વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે વિવાદિત ચુકાદાઓ પસાર કરવામાં, આ મામલાના આ પાસાને સંપૂર્ણપણે અવગણ્યું છે.

૧૮. સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને મન્નાનલાલ ખેતાન અને અન્ય વિરુદ્ધમાં મૂકવો.કેદાર નાથ ખેતાન ૩, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જ્યારે કાયદો ફરજિયાત હોય ત્યારે નકારાત્મક, નિષેધાત્મક અને વિશિષ્ટ શબ્દો કાયદાકીય ઉદ્દેશનું સૂચક હોય છે.તે દરેક કેસમાં નિર્માણનો પ્રશ્ન છે કે શું વિધાનસભા આ અધિનિયમને સંપૂર્ણપણે કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો ઈરાદો ધરાવે છે અથવા માત્ર તે કરનાર વ્યક્તિને દંડ ચૂકવવા માટે જવાબદાર બનાવવાનો ઈરાદો ધરાવે છે.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જ્યાં કરાર, સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત હોય, તે સ્પષ્ટપણે અથવા કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હોય, ત્યાં કોઈ પણ અદાલત તેને અમલમાં મૂકવા માટે તેની સહાય આપશે નહીં.કરાર રદબાતલ હોવાની સ્પષ્ટ ઘોષણા કર્યા વિના પણ, જો દંડ હેઠળ કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત હોય તો કરાર રદબાતલ છે, કારણ કે આવા દંડનો અર્થ પ્રતિબંધ થાય છે.દંડ માત્ર વ્યક્તિઓને કરારમાં પ્રવેશતા અટકાવવાના હેતુથી અથવા આવકના હેતુઓ માટે લાદવામાં આવી શકે છે અથવા કરારમાં પ્રવેશ કરવામાં આવશે નહીં જેથી તે કાયદામાં માન્ય હોય.કેટલીકવાર ગેરકાયદેસર કૃત્ય કરવાના હેતુ સાથે કરવામાં આવેલા કરારો અથવા કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત રીતે પ્રતિબંધિત કરારો વચ્ચે તફાવત કરવામાં આવે છે.તફાવત એ છે કે પહેલાના વર્ગમાં વ્યક્તિએ માત્ર એ જોવાનું અને જોવાનું છે કે કાયદો કયા કાર્યોને પ્રતિબંધિત કરે છે; તે કરારને પ્રતિબંધિત કરે છે કે નહીં તેનાથી કોઈ ફરક પડતો નથી; જો કોઈ પ્રતિબંધિત

કાર્ય કરવા માટે કરાર કરવામાં આવે તો તે કરાર અમલપાત્ર રહેશે નહીં.પછીના વર્ગમાં, કોઈએ એ ધ્યાનમાં લેવું પડશે નહીં કે કાયદો કયા અધિનિયમને પ્રતિબંધિત કરે છે, પરંતુ તે કયા કરારને પ્રતિબંધિત કરે છે.જો પક્ષો પ્રતિબંધિત કરાર કરે તો પક્ષોનો ઈરાદો સુસંગત રહેશે નહીં, કારણ કે કરાર અમલપાત્ર નથી.

૧૯. તે ભારપૂર્વક વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે તે સારી રીતે સ્થાપિત છે કે જે કરાર તેની પરિપૂર્ણતામાં કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત કાર્ય કરવા સાથે સંકળાયેલો છે, તે રદબાતલ છે.વિધાનસભાના કાયદાની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને જે કરવામાં આવે છે તેને કાર્યવાહીનો વિષય બનાવી શકાતો નથી.દરેક કિસ્સામાં જ્યાં કાયદો કોઈ કાર્ય કરવા માટે દંડ કરે છે, ભલે તે કાર્ય પ્રતિબંધિત ન હોય, તેમ છતાં તે વસ્તુ ગેરકાયદેસર છે, કારણ કે તેનો હેતુ એ નથી કે કાયદો કાયદેસર કાર્ય માટે દંડ લાદશે.

૨૦. ઉપરોક્ત ચુકાદાનો પરિચ્છેદ ૨૨ નીચે પ્રમાણે દાવો કરવા માટે અમારી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો છે:—

"૨૨.દંડ બે અલગ હેતુઓ માટે કાયદા દ્વારા લાદવામાં આવે છે:

(૧) છેતરપિંડી સામે જાહેર જનતાના રક્ષણ માટે અથવા જાહેર નીતિના અન્ય કોઈ હેતુ માટે; (૨) રાજ્ય અથવા અમુક જાહેર સંસ્થાઓને આવકના ચોક્કસ સ્ત્રોતો સુરક્ષિત કરવાના હેતુ માટે.જો તે સ્પષ્ટ છે કે જાહેર નીતિના કોઈ આધાર

પર કંઈક કરવાથી અટકાવવાના હેતુથી કાયદા દ્વારા દંડ લાદવામાં આવ્યો છે, તો પ્રતિબંધિત વસ્તુ, જો કરવામાં આવે, તો તેને રદબાતલ ગણવામાં આવશે, જો દંડ લાદવામાં આવે તો તે અમલપાત્ર નથી.

૨૧. એલ. આર. એસ. વિ. દ્વારા માધેગૌડા (મૃત) માં નિર્ણય મૂકવો.એલ. આર. એસ. અને ઓ. આર. એસ. જ દ્વારા અંકેગૌડા (મૃત), એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કાનૂની જોગવાઈ દ્વારા પ્રતિબંધિત છે તેવા હસ્તાંતરણનો હસ્તાંતરણ કરનાર મિલકતનો કોઈ હક પ્રાપ્ત કરશે નહીં, કારણ કે, હસ્તાંતરણ શરૂઆતથી જ રદબાતલ રહેશે.

૨૨. અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની પૂર્ણ પીઠનો ચુકાદો નૂતન કુમાર અને અન્યમાં મૂકવો. વિ. બીજા વધારાના જિલ્લા ન્યાયાધીશ પ, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોઈ પણ બાબત અથવા વસ્તુ પર પ્રતિબંધ, જેના પર કરાર કરવામાં આવે છે, તે કાયદામાં સ્પષ્ટ રીતે પ્રદાન કરી શકાય છે.આવું હંમેશા કરવું જરૂરી નથી.તેના બદલે, કાયદો કોઈ પણ બાબત અથવા વસ્તુને સ્પષ્ટપણે પ્રતિબંધિત જાહેર કરવાને બદલે, માત્ર ગુનેગાર માટે દંડની જોગવાઈ કરી શકે છે, અને તે ઘટનામાં પણ બાબત અથવા વસ્તુને કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત તરીકે લેવામાં આવશે.દંડમાં પ્રતિબંધ ગર્ભિત અને સહજ છે.સંપૂર્ણ ખંડપીઠે એક સંદર્ભ પરના પ્રશ્નનો જવાબ આપતી વખતે, શું ચુ. પી. શહેરી ઇમારતો (ભાડાપટ્ટા,

ભાડાપટ્ટા અને હકાલપટ્ટીનું નિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૭૨ની જોગવાઈઓનું ઉદ્ધંધન કરીને મકાન ભાડે આપવા અને તેના પર કબજો કરવા માટે મકાનમાલિક અને ભાડૂત વચ્ચે લીઝનો કરાર કાયદામાં લાગુ કરી શકાય છે અને તેના પર ભાડૂતને બહાર કાઢવા માટેનો હુકમનામું પસાર કરી શકાય છે કે કેમ તે અંગે ઘેરૂ લાલ પારેખ વિરુદ્ધ મહાદેવ દાસ કના નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા છે. દીપ નારાયણ સિંહ વિરુદ્ધ નાગેશ્વર પ્રસાદ ૭, અને મન્ના લાલ ખેતાન ૩ એવું માને છે:—

"૮૮.તેથી, મારા મતે, ફાળવણીના આદેશને અનુસરવા સિવાય મકાનને ભાડે આપવાનો અને તેના પર કબજો કરવાનો કરાર એ પ્રકારનો છે કે 'જો મંજૂરી આપવામાં આવે તો' તે કાયદાની જોગવાઈઓને નિષ્ફળ બનાવશે.પ્રશ્નનો અન્ય કોઈ ઢ્રષ્ટિકોણ કાયદાના ઉદ્દેશ્યો માટે બિન—અનુક્રમિક અને વિનાશક હશે.

૮૯. તે સાચું છે કે માત્ર લીઝનો કરાર પોતે ગેરકાયદેસર ન હોઈ શકે કારણ કે જે પ્રતિબંધિત છે તે ફાળવણીના આદેશ વિના ભાડે આપવાનું છે પરંતુ જો કરારની વિચારણા અથવા ઉદ્દેશો કરાર અધિનિયમની કલમ ૨૩ દ્વારા કરવામાં આવેલી ગેરકાયદેસરતા સાથે દૂષિત હોવાનું જણાય છે, તો કરાર રદબાતલ થઈ જશે.લીઝ કરારનો ઉદ્દેશ જ્યારે અમલમાં મૂકવામાં આવે છે અને તેને અમલમાં મૂકવામાં આવે છે, ત્યારે ભાડાપટ્ટા અને કબજામાં અમલમાં આવે છે, જે ફાળવણીના આદેશની ગેરહાજરીમાં ગેરકાયદેસર છે, જે ૧૯૭૨ના યુ. પી. અધિનિયમ ૧૩ની કલમ ૧૧ અને ૧૩ દ્વારા પ્રતિબંધિત છે અને કલમ ૩૧ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર

છે.આવા કરાર એ એક પદ્ધતિ અથવા સાધન સમાન છે જેનો હેતુ અને વિકાસ કરારના પક્ષો દ્વારા કાયદોએ ખરેખર જે પ્રતિબંધિત કર્યું છે તેને હરાવવા અને અવરોધિત કરવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.

૨૩. લાઈફ ઈન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા વિ. એસ્કોર્ટ્સ લિમિટેડ અને Ors.૮ માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયની સહાયથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે "પૂર્વ પોસ્ટ ફેક્ટો પરવાનગી" અને "અગાઉની પરવાનગી" અભિવ્યક્તિ વચ્ચે સ્પષ્ટ તફાવત છે.કાયદાની જોગવાઈઓમાં "અગાઉની પરવાનગી" અને "સરળ પરવાનગી" વચ્ચેના તફાવતને અવગણી શકાય નહીં.સામાન્ય રીતે મંજૂરી અને પરવાનગી વચ્ચેનો તફાવત એ છે કે પ્રથમમાં અધિનિયમ નામંજૂર ન થાય ત્યાં સુધી સારો રહે છે, જ્યારે અન્ય કિસ્સામાં, પરવાનગી ન મળે ત્યાં સુધી તે અસરકારક બનતું નથી, જો કે પછીથી મેળવેલી પરવાનગી અગાઉના અધિનિયમને માન્ય કરી શકે છે.યોગ્ય રીત એ છે કે ઉપયોગને યોગ્ય મહત્વ આપવું તેમજ કાયદાની વિવિધ જોગવાઈઓમાં લાયકાત ધરાવતા શબ્દોનો ઉપયોગ કરવાનું ટાળવું. એક જોગવાઈમાં લાયકાત ધરાવતા શબ્દોનો ઉપયોગ અને બીજી જોગવાઈમાં તેનો ઉપયોગ ન કરવાના મહત્વને અવગણવામાં નહીં આવે.મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી પૂર્વ પોસ્ટ ફેક્ટો પરવાનગી આપવા માટે બંધાયેલો નથી જેમાં કોઈ કાર્ય કરવા માટે અગાઉની પરવાનગી જરૂરી હોય.આમ, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે "પૂર્વ" અથવા "પૂર્વવર્તી" શબ્દ સૂચિત થઈ શકે છે જો સંદર્ભિત પરિસ્થિતિ અથવા કાયદાના ઉદ્દેશ અને ડિઝાઈનની માંગ હોય અને તે કલમની અસર પર આધારિત હોય.

૨૪. વામન શ્રીનિવાસ કિની વિ. રતિલાલ ભગવાનદાસ એન્ડ કંપની દ્વારા નિર્ણય પર વધુ આધાર રાખવામાં આવ્યો છે, જેમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે કાયદાની જોગવાઈઓ વિરુદ્ધનો કરાર અમલપાત્ર રહેશે નહીં અને કોઈપણ વ્યક્તિને આવા કરાર પર આધાર રાખવાની મંજૂરી નથી.

૨૫. ઉપરોક્ત નિર્ણયોની મદદથી, એવી જોરદાર દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિધાનસભાએ ૨૦૧૫ના સુધારા અધિનિયમ, એટલે કે ૨૦૧૫ના ગુજરાત અધિનિયમ ૨૮ દ્વારા કલમ ૭પએ દાખલ કરી છે, જે કલેક્ટરને સ્વપ્રેરણાથી અથવા કોઈપણ વ્યક્તિની અરજી પર તપાસ કરવાની સત્તા આપે છે, જો તેમની પાસે એવું માનવાનું કારણ હોય કે ટ્રાન્સફર બિન-ખેડૂતની તરફેણમાં કલમ ૫૪ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને કરવામાં આવી છે. કલમ ૭પએ ની પેટા-કલમ (૨) કલેક્ટરને એવી જમીનની હાલની જંત્રીની રકમના ત્રણ ગણો દંડ એવી વ્યક્તિ પર લાદવાની સત્તા આપે છે કે જેની તરફેણમાં આવી જમીન માન્ય રીતે હસ્તાંતરિત કરવામાં ન આવે, જો કલેક્ટર નિર્ણય પર આવે કે આવી જમીનનું હસ્તાંતરણ માન્ય નથી.

૨૬. ૨૦૧૫ના અધિનિયમના ઉદ્દેશો અને કારણોનું નિવેદન દર્શાવે છે કે કલમ ૭પએ એ જ વર્ષમાં હસ્તાંતરણકર્તા પર દંડ લાદીને આવી સ્થાનાંતરણની ઘટનાને રોકવા અથવા પ્રતિબંધિત કરવા માટે કાયદાને વધુ કડક બનાવવા માટે

દાખલ કરવામાં આવી હતી.૨૦૧૫ના સુધારા અધિનિયમના ઉદ્દેશો અને કારણોનું નિવેદન અમારી સમક્ષ નીચે મુજબ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે:—

"હાલમાં રાજ્યમાં ત્રણ અલગ-અલગ ભાડૂત કાયદાઓ અમલમાં છે.ગુજરાત રાજ્યના બોમ્બે વિસ્તારમાં બોમ્બે ભાડૂત અને કૃષિ જમીન કાયદો, ૧૯૪૮ અમલમાં છે, ગુજરાત રાજ્યના કચ્છ વિસ્તારમાં બોમ્બે ભાડૂત અને કૃષિ જમીન (વિદર્ભ પ્રદેશ અને કચ્છ વિસ્તાર) કાયદો, ૧૯૫૮ અમલમાં છે, જ્યારે ગુજરાત રાજ્યના સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ, ભાડૂત વસાહત અને કૃષિ જમીન વટહુકમ, ૧૯૪૯ અમલમાં છે.ઉપરોક્ત કાયદાઓ લગભગ સાઠ વર્ષ પહેલાં ઘડવામાં આવ્યા છે અને ઝડપી ઔદ્યોગિકરણ અને શહેરીકરણ સાથે, કાયદાના પ્રક્રિયાગત ભાગોને વધુ સરળ બનાવવા અને લોકોને ભોગવવાની અનુચિત મુશ્કેલીઓ ઘટાડવા માટે ઉપરોક્ત કાયદાઓમાં કેટલીક જોગવાઈઓ સુધારવી અને દાખલ કરવી જરૂરી માનવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત તમામ કાયદાઓમાં એવી જોગવાઈ ઉમેરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે કે જ્યાં જમીન વાસ્તવિક ઔદ્યોગિક હેતુ માટે વેચવામાં આવે છે, ત્યાં આવી જમીનનો ખરીદદાર, જો તે કંપની હોય તો તે જમીનની વેચાણ કિંમતના બદલામાં આવી કંપનીના ઇક્વિટી શેર તે વ્યક્તિને આપી શકે છે જેના દ્વારા આવી જમીન વેચવામાં આવી રહી છે અને જો આવી વ્યક્તિ આવા ઇક્વિટી શેરને સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે સ્વીકારવા માટે સંમત થાય તો આવી કંપની તરફથી

આવા શેરની ફાળવણી કરવી ફરજિયાત રહેશે.બિલની કલમ ૨ની પેટા કલમ (૧), કલમ ૬ની પેટા કલમ (૧) અને કલમ ૮ની પેટા કલમ (૧) આ માટે જોગવાઈ કરે છે.ઉત્પાદન શરૂ કરવા માટેની સમયમર્યાદા પાંચ વર્ષથી વધારીને સાત વર્ષ કરવાની દરખાસ્ત છે અને પ્રવર્તમાન જંત્રી મૂલ્યના પચાસ ટકાની ચુકવણી પર સાત વર્ષનો સમયગાળો વધુ વર્ષો સુધી લંબાવી શકાય છે.વિવિધ સમયાંતરે પ્રવર્તમાન જંત્રી મૂલ્યના વિવિધ દરોની ચુકવણી પર ત્રણ વર્ષના સમયગાળા પછી ઔદ્યોગિક હેતુ માટે જમીનના ખરીદનારને મંજૂરી આપવા માટે તમામ કાયદાઓમાં નવી જોગવાઈ ઉમેરવાની પણ દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.કલમ ૨ ની પેટા કલમ (૨), કલમની પેટા કલમ (૨)

૬ અને બિલની કલમ ૮ ની પેટા કલમ (૨) તે માટે જોગવાઈ કરે છે.ઔદ્યોગિક પાર્કની સ્થાપના સંબંધિત વિશેષ જોગવાઈઓ પણ સામેલ કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે, ખાસ કરીને ખરીદનાર દ્વારા પૂરી કરવાની શરતો, આવી જમીન અથવા આવી જમીનના ભાગનું હસ્તાંતરણ અથવા વેચાણ.બિલની કલમ ૨ની પેટા કલમ (૩), કલમ ૬ની પેટા કલમ (૩) અને કલમ ૮ની પેટા કલમ (૩) આ માટે જોગવાઈ કરે છે.

સંબંધિત જમીનના સંબંધમાં અગાઉના વ્યવહારો અથવા વ્યવહારો અમાન્ય હતા અથવા અમાન્ય હતા તે હકીકત હોવા છતાં હાલમાં એવા ખેડૂતના હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે જોગવાઈ દાખલ કરવી પણ જરૂરી માનવામાં આવે છે.ગુજરાત પબ્લિક ટ્રસ્ટ એક્ટ, ૧૯૫૦ હેઠળ સખાવતી હેતુ માટે નોંધાયેલી કોઈપણ સંસ્થા દ્વારા અથવા કંપની એક્ટ, ૨૦૧૩ હેઠળ નોંધાયેલી કંપની દ્વારા ૩૦ જૂન, ૨૦૧૫ ના

રોજ અથવા તે પહેલાં ખરીદવામાં આવે તો બિન-કૃષિ હેતુ માટે જમીનના રૂપાંતર માટેની જોગવાઈ કરવાની પણ દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે, જેનો ઉદ્દેશ તેના ઉદ્દેશોમાં નિર્ધારિત રકમની ચુકવણી પર દાનને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે. એક કડક જોગવાઈ એવી પણ પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવી છે કે જ્યાં બિન-ખેડૂતને જમીનનું હસ્તાંતરણ થયું હોય, તો જે વ્યક્તિની તરફેણમાં આવી જમીન અમાન્ય રીતે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હોય તે વ્યક્તિ આવી જમીનની પ્રવર્તમાન જંત્રીની રકમની ત્રણ ગણી રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે અને આવી વ્યક્તિએ આવી જમીનને તે જ સ્થિતિમાં પુનઃસ્થાપિત કરવી પડશે જેમાં તે સ્થાનાંતરણ પહેલાં તરત જ હતી. બિલની કલમ ૩, ૭ અને ૧૦ આ માટે જોગવાઈ કરે છે.

આ બિલ ઉપરોક્ત ઉદ્દેશો હાંસલ કરવા માટે ઉપરોક્ત ત્રણ ભાડૂત કાયદામાં સુધારો કરવા માંગે છે.

૨૭. તે જ વર્ષે ૨૦૧૫માં ગુજરાત ભાડૂત અને કૃષિ જમીન કાયદા (સુધારા) બિલ, ૨૦૧૫, ગુજરાત બિલ નં. ૩૦ ગુજરાત ભાડૂતી અને કૃષિ જમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮, સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ, ભાડૂતી પતાવટ અને કૃષિ જમીન વટહુકમ, ૧૯૪૮ અને ગુજરાત ભાડૂતી અને કૃષિ જમીન (વિદર્ભ પ્રદેશ અને કચ્છ વિસ્તાર) અધિનિયમ, ૧૯૫૮માં સુધારો કરવા માટે ૨૦૧૫ની કલમ લાવવામાં આવી છે અને ઉપરોક્ત ત્રણ કાયદાઓની કલમ ૬૩, કલમ ૫૪ અને

કલમ ૮૯ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન માટે દંડની જોગવાઈઓ ગુજરાત ભાડૂતી અને કૃષિ જમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮માં કલમ ૬૩એડી; સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ, ભાડૂતી પતાવટ અને કૃષિ જમીન વટહુકમમાં કલમ ૭૫એ દાખલ કરીને અમલમાં મૂકવામાં આવી છે. ગુજરાત ભાડૂત અને કૃષિ જમીન (વિદર્ભ પ્રદેશ અને કચ્છ વિસ્તાર) અધિનિયમ, ૧૯૫૮ની કલમ ૮૯ડી.આ ત્રણ જોગવાઈઓ એકસરખી સામગ્રી છે જે મામલાતદાર/કલેક્ટરને ઉપરોક્ત કાયદાની કલમ ૬૩,૬૪ અને કલમ ૮૯ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન માટે કોઈ પણ વ્યક્તિની અરજી પર સુઓ મોટો તપાસ કરવાની સત્તા પૂરી પાડે છે; અનુક્રમે, જ્યારે ટ્રાન્સફર એવી વ્યક્તિની તરફેણમાં કરવામાં આવે છે જે ખેડૂત નથી.આ ત્રણ જોગવાઈઓ ગુજરાત રાજ્યના ત્રણ જુદા જુદા વિસ્તારોમાં ત્રણ કાયદામાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન માટે દંડ લાદવા માટે સૂચવે છે.જો કે, મુખ્ય બાબત એ છે કે કાયદાની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને ખેડૂતની તરફેણમાં કરવામાં આવેલી કોઈપણ ટ્રાન્સફર માટે દંડ નક્કી કરવા પર વિધાનસભા તેનો ઇરાદો સ્પષ્ટ કરે છે કે બિન-ખેડૂતની તરફેણમાં ટ્રાન્સફર કરતા પહેલા કલેક્ટર અથવા અધિકૃત અધિકારીની પરવાનગી પૂરી પાડતી કાયદાની જોગવાઈઓ ફરજિયાત છે.

૨૮. હાલના તમામ કેસોમાં, સ્વીકાર્યું છે કે વટહુકમ '૧૯૪૮ની કલમ ૫૪ હેઠળ જરૂરી હોય તે રીતે કલેક્ટરની પરવાનગી લેવા માટે કોઈ પરવાનગી આપવામાં આવી નથી કે કોઈ પણ અરજદારે અરજી કરી નથી.પરિણામ એ છે કે જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘન માટે પરિણામ નિર્ધારિત કરતી કાયદામાં સમાવિષ્ટ સ્પષ્ટ જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને, કાયદામાં પ્રતિબંધને ધ્યાનમાં રાખીને

અરજદારોની તરફેણમાં તમામ કરારો ગેરકાયદેસર રહેશે, પછી ભલે તે સ્પષ્ટ હોય કે ગર્ભિત. આ અદાલત ગેરકાયદેસર કરારને લાગુ કરવા અથવા વ્યવહાર અથવા કરારને કાયદેસરતા જોડવા માટે તેનું સમર્થન આપશે નહીં, જે અન્યથા ગેરકાયદેસર છે.

૨૯. ઓરિસ્સા રાજ્ય વિરુદ્ધ વૃંદાવન શર્મા ૧૦ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયની સહાયથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નોન-ઈસ્ટ ઓર્ડર, જે એક રદબાતલ આદેશ છે, તે કોઈ પણ હક પ્રદાન કરતું નથી અને તેની માન્યતા પર કોઈ પણ તબક્કે સવાલ ઉઠાવી શકાય છે અથવા કોઈપણ કાર્યવાહીમાં અમાન્યતા સ્થાપિત કરી શકાય છે.

૩૦. આ અદાલતના વિશેષ સચિવ (અપીલ), મહેસૂલ વિભાગ વિ. બોરીયા અશોકભાઈ પલાભાઈ ૧૧ અને ગુજરાત રાજ્યમાં વધારાના સચિવ વિ. મૃત સમત ખોડા ૧૨ના વારસદારો, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ અદાલતની ખંડપીઠે વિલંબના આધારે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલને નકારી કાઢવાનો ઈનકાર કર્યો હતો, કારણ કે એકવાર પ્રતિવાદીએ અમાન્ય દસ્તાવેજના આધારે ગેરકાયદેસર રીતે જમીન પર કબજો જમાવી લીધો હોય, તો વાજબી સમયની અંદર સુઓ મોટો કાર્યવાહી શરૂ કરવાની સત્તા લાગુ થશે નહીં. વિસંગતતા મળી આવતા સત્તાવાળાઓએ તેને સુધારવા માટે તાત્કાલિક પગલાં લીધાં છે. તેથી, સુઓ મોટો પાવરનો ઉપયોગ વાજબી સમયની બહાર હોવાનું ન કહી શકાય.

૧૦ ૧૯૯૫ સપ (૩) એસસીસી ૨૪૯

૧૧ ૨૦૨૩ ના એલ. પી. એ. નંબર ૧૨૧૭ માં (૨૨.૦૯.૨૦૨૩) ૨૦૨૩ ના સી.એ. (વિલંબની માફી માટે) નંબર ૧૩૦૯

૧૨ ૨૦૨૨ (૦૩.૦૧.૨૦૨૪) ના એલ.પી.એ. નંબર ૨૩૪૭૦ માં ૨૦૨૩ ના સી.એ. (વિલંબની માફી માટે) નંબર ૩૬૫

૩૧. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિરુદ્ધ રતનલાલ ૧૩માં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરતા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો તપાસ અથવા કાર્યવાહી જે અંતિમ બની જાય તે પછી, ઉચ્ચ અધિકારીઓને તપાસ અથવા કાર્યવાહીમાં ગેરકાયદેસરતા અથવા અયોગ્યતાની જાણ થાય, તો સક્ષમ અધિકારી દ્વારા કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે હંમેશા કાર્યવાહી ઉપલબ્ધ રહેશે.

૩૨. રઘુનાથ રાય બરેજા વિરુદ્ધ પંજાબ નેશનલ બેંક ૧૪ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે કે જ્યાં પણ કાયદો અને સમાનતા વચ્ચે સંઘર્ષ થાય છે, ત્યાં તે કાયદો જ છે જેનો વિજય થવો જોઈએ.સમાનતા માત્ર કાયદાને પૂરક બનાવી શકે છે, પરંતુ તે તેને બદલી અથવા ઓવરરાઈડ કરી શકતી નથી.સમાનતાની વિચારણાઓ પ્રવર્તે નહીં અને ઉચ્ચ અદાલતને કાયદાની વિરુદ્ધ આદેશ પસાર કરવાની મંજૂરી આપતા નથી.સમાનતા અને કાયદો જોડિયા ભાઈઓ છે અને કાયદાને લાગુ કરવો જોઈએ અને સમાન રીતે અર્થઘટન કરવું જોઈએ, પરંતુ સમાનતા લેખિત અથવા સ્થાયી

કાયદાને ઓવરરાઈડ કરી શકતી નથી.આમ, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ તમામ બાબતોમાં, કોર્ટે લેખિત અથવા સ્થાયી કાયદાની અવગણના કરીને ન્યાયી વિચારણાઓ પર કાર્યવાહી કરી છે કે કલેક્ટરની પરવાનગી વિના બિન-ખેડૂતની તરફેણમાં થયેલા વ્યવહારો, વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪નું ઉલ્લંઘન હોવાથી, તેને કાનૂની સ્વરૂપ આપી શકાતું નથી, કારણ કે, વ્યવહારમાં ગેરકાયદેસરતાને સમાનતાના કાયદાને લાગુ કરીને ઓવરરાઈડ કરી શકાતી નથી.

૩૩. છેવટે, કલિકાકુમારસિંહજી લઘુધીરજી અને અન્ય વિરુદ્ધ સૌરાષ્ટ્રની ઉચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો.સૌરાષ્ટ્ર રાજ્ય ૧૫ આપણી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યું છે જે સૌરાષ્ટ્ર જમીન સુધારણા કાયદાની સંપૂર્ણ યોજનાનું વર્ણન કરે છે. સૌરાષ્ટ્ર જમીન સુધારણા કાયદો ૧૯૫૧, જે સૌરાષ્ટ્ર રાજ્ય વિધાનસભા દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તેને ૨૩મી જુલાઈ, ૧૯૫૧ના રોજ રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી મળી હતી.

૩૪. વિનોદચંદ્ર સાકરલાલ કાપડિયા વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ૧૬ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો અમારી સમક્ષ રજૂ કરવા માટે મૂકવામાં આવ્યો છે કે શું બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ્સ, એક્ટ, ૧૯૪૮ (ગુજરાત ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટ, ૧૯૪૮) ની કલમ ૬૩ એક ખેડૂતને તેની કૃષિ જમીન બિન-ખેડૂતને વસિયત દ્વારા આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અને આગળ શું ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૪૩ (૧) ભાડૂત દ્વારા ખરીદવામાં આવેલી કોઈપણ

જમીન અથવા વ્યાજના હસ્તાંતરણ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે કે કેમ. વસિયતનામાના સ્વરૂપમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ગુજરાત ભાડૂત અને કૃષિ જમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૪૩ અને ૬૩ના અવકાશ અને તેની મર્યાદાને ધ્યાનમાં લીધી છે.તેમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટ ભાડૂતના હિતોનું રક્ષણ કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે ઘડવામાં આવ્યો હતો, જે ઘણા વર્ષોથી જમીન ધરાવે છે, આ સિદ્ધાંત પર કે ખેતીલાયક જમીન જમીન ખેડૂતોની છે અને ખેડૂતો હિતોનું રક્ષણ કરવા માટે કૃષિ જમીનોનું સંરક્ષણ પણ કરવામાં આવ્યું હતું.તેનો ઉદ્દેશ ખેડૂતોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિમાં સુધારો કરવાનો પણ છે, જેથી ખેતી માટે જમીનનો સંપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ સુનિશ્ચિત થાય અને જમીનધારકો દ્વારા કબજામાં લેવામાં આવેલી સંપત્તિનું સંચાલન હાથ ધરવામાં આવે અને ખેડૂતો, ખેત મજૂરો અને કારીગરોની માલિકીની અથવા તેમના કબજા હેઠળની ખેતીની જમીન, રહેઠાણ, જગ્યાઓ અને જમીનના હસ્તાંતરણ પર નિયમન અને પ્રતિબંધો લાદવામાં આવે.આ કાયદો ભારતના બંધારણની અનુસૂચિ VII સૂચિ II દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો છે અને તે ભાડૂતોના રક્ષણ માટે અને રાજ્યની નીતિના નિર્દેશક સિદ્ધાંતોને અનુરૂપ કૃષિ જમીનની જાળવણી કરીને કૃષિનું આયોજન કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો.તેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે કૃષિ ઉત્પાદનને પહોંચી વળવાની અને કૃષિ જમીનની જાળવણીની જરૂરિયાત ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪માં સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે.વધુમાં, કલમ ૫૧ (એ) માં કલમ (૭) લાગુ કરીને, સંસદે કલમ ૪૮ને મૂળભૂત ફરજોનો દરજ્જો આપ્યો છે અને નાગરિકોની મૂળભૂત ફરજ તરીકે કલમ ૪૮ની ભાવના અને સંદેશને માન

આપ્યું છે.બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટ માત્ર ખેડુતોને જમીન હસ્તાંતરિત કરવાના લક્ષ્યને હાંસલ કરવા માટે સકારાત્મક પગલું ભરે છે એટલું જ નહીં, પરંતુ કૃષિ જમીનની જાળવણી અને રક્ષણ કરવા અને વ્યક્તિઓની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિમાં સુધારો કરવા અને કૃષિ માટે જમીનનો સંપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરવા માંગે છે.ટેનન્સી એક્ટના પ્રકરણ III ની કલમ ૪૩ ભાડૂતોના વિશેષ અધિકારો અને વિશેષાધિકારો અને વ્યક્તિગત ખેતી માટે જમીનની વહેંચણી માટેની જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત છે.જ્યારે ટેનન્સી એક્ટના પ્રકરણ V ની કલમ ૬૩ કૃષિ જમીનના હસ્તાંતરણ, બિનઉપજાઉ જમીનના વ્યવસ્થાપન અને એસ્ટેટ અને જમીનના સંપાદન પરના પ્રતિબંધો સાથે સંબંધિત છે.

૩૫. વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ની જોગવાઈઓ પણ આ જ દિશામાં લક્ષ્ય ધરાવે છે.કલમ ૫૪ (૧) (સી) એ જોગવાઈ કરે છે કે કોઈ પણ જમીનના વેચાણ, ભેટ, વિનિમય, લીઝ અથવા ગીરવે મૂકવા અથવા તેમાંના વ્યાજ માટે લેખિત સાધન દ્વારા કરવામાં આવેલ કરાર કલેક્ટરની પૂર્વ પરવાનગી વિના ખેડૂત ન હોય તેવી વ્યક્તિની તરફેણમાં માન્ય રહેશે નહીં.બિન-ખેડૂતની તરફેણમાં કલેક્ટરની પરવાનગી વગરના આવા કોઈપણ વ્યવહારને આ અદાલતના આદેશ અથવા કોઈપણ અસરો દ્વારા માન્યતા જોડી શકાતી નથી કારણ કે તે કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત અધિનિયમ છે, જેને કાયદામાં સૂચવ્યા સિવાય માન્ય કરી શકાતો નથી.

૩૬. શ્રી શાલિન મહેતા, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ, મૂળ અરજદાર વતી હાજર

રહેલા વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી અદિતિ રાવોલની સહાયથી, આ જૂથની એક અપીલમાં પ્રતિવાદી, દલીલ કરશે કે સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ, ટેનન્સી સેટલમેન્ટ અને કૃષિ જમીન વટહુકમ, ૧૯૪૯ નો ઉદ્દેશ કલમ ૫૪ અને કલમ ૭૫ માં સમાવિષ્ટ સંબંધિત જોગવાઈઓના વાંચનમાંથી શ્રેષ્ઠ રીતે એકત્રિત કરી શકાય છે.કલમ ૫૪ (૧) ને પરંતુક સાથે વાંચવાથી સ્પષ્ટ સંકેત મળે છે કે વેચાણના વ્યવહાર સાથે જોડાયેલી અમાન્યતાને દૂર કરી શકાય છે.કલમ ૫૪નું ઉદ્દેશન શરૂઆતથી જ વેચાણના વ્યવહારને રદબાતલ બનાવશે નહીં.ઉદ્દેશનના પરિણામોની જોગવાઈ કોઈપણ જોગવાઈમાં કરવામાં આવી નથી, એટલે કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ અથવા કલમ ૭૫.પરિણામ એ છે કે જો અમાન્યતા અસાધ્ય ન હોય, તો રાજ્ય અથવા ખરીદનારના વિકલ્પ પર અમાન્યતાને દૂર કરી શકાય છે, જેને અમાન્ય જાહેર કરવા માટે પણ યોગ્ય કાર્યવાહીની સ્થાપના કરવાની જરૂર પડશે.જ્યાં સુધી કથિત અમાન્ય વેચાણને વાજબી સમયમર્યાદામાં યોગ્ય કાર્યવાહીમાં અલગ રાખવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, વેચાણ ખત તેને અલગ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વાસ્તવિક રીતે માન્ય રહેશે.જો તે યોગ્ય કાર્યવાહી હોય, તો કાર્યવાહી નિર્ધારિત અથવા વાજબી સમયમર્યાદામાં શરૂ થવી જોઈએ, જે તારીખથી શરૂ થશે, ત્યારે રાજ્ય સત્તાવાળાઓને અયોગ્યતા અથવા છેતરપિંડીની જાણ થઈ.

૩૭. વાજબી સમયમર્યાદામાં આવી કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી ન હતી.કેટલાક કિસ્સાઓમાં પણ, વધુ વેચાણ કરવામાં આવ્યું હતું કારણ કે તે કાયદા દ્વારા પ્રતિબંધિત ન હતું.આમ, વાજબી સમયમર્યાદામાં કાર્યવાહી શરૂ

કરવામાં આવી છે તે સાબિત કરવાનો બોજ રાજ્ય પર છે.

૩૮. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ખામીઓ અસાધ્ય હોવાની સ્થિતિમાં, વેચાણ ખત શરૂઆતમાં જ રદબાતલ થઈ જશે, જ્યારે સાધ્ય ખામીઓ માત્ર તેને અમાન્ય બનાવે છે.બંને વચ્ચેનો તફાવત એ છે કે પહેલાના કિસ્સામાં, કોઈ પણ અદાલત અથવા સત્તાધિકારી દ્વારા ઘોષણા કરવાની જરૂર નથી અને કોલેટરલ કાર્યવાહીમાં પણ માન્યતાની તપાસ કરી શકાય છે.જો કે, પછીના કિસ્સામાં, અમાન્યતાની જાહેરાત કરવાની જરૂર છે અને વ્યવહાર ત્યાં સુધી માન્ય રહે છે જ્યાં સુધી તે સમયસર હાથ ધરવામાં આવેલી કાનૂની કાર્યવાહીમાં અમાન્ય જાહેર ન થાય.ગેરવાજબી સમય પછી કોઈ કાર્યવાહી સ્વપ્રેરણાથી કરી શકાતી નથી.વેચાણ ૪૦ થી ૪૫ વર્ષ જૂનું છે.આ દરમિયાન જમીનનો ભાગ અને પાર્સલ વેચવામાં આવ્યા છે અને વેચાણ અમાન્ય છે તે વિપરીત અભિપ્રાય લેવાનું કોઈ યોગ્ય કારણ નથી.વિલંબ, કોઈ પણ સંજોગોમાં, રાજ્ય વિભાગ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી માટે જીવલેણ હશે.

૩૯. ભારતી રેડ્ડી વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય ૧૭ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતનો નિર્ણય રદબાતલ અને રદબાતલ દસ્તાવેજ વચ્ચેના તફાવત વિશેની દલીલોને સાબિત કરવા માટે અમારી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યો છે.અહેવાલનો ફકરો '૩૦' અમારી સમક્ષ રજૂ કરવા માટે મૂકવામાં આવ્યો છે કે તેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે આવક અને જાતિ પ્રમાણપત્રો પ્રમાણપત્ર ધારકને તક આપ્યા પછી જ માન્ય થઈ શકે છે.પ્રમાણપત્ર હજુ પણ કાર્યરત હોવાથી અને સક્ષમ અધિકારી દ્વારા તેને

અમાન્ય ઠેરવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, તેમાં અપીલકર્તાઓએ કાનૂની સત્તા વિના જાહેર પદ પર કબજો જમાવ્યો હોવાનું કેવી રીતે કહી શકાય તે અંગે કોઈ સમજ નથી, જેથી રિટ ઓફ ક્વો વોરન્ટો જારી કરવાના અસાધારણ રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકાય. રજૂઆત એ છે કે વેચાણ ખતને અમાન્ય ઠેરવવા માટે મૂળ કાર્યવાહીમાં અરજદારો/ખરીદદારોને સુનાવણીની તક આપીને સંપૂર્ણ તપાસ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જમીનના માન્ય અધિકાર, હક અને હિતના હસ્તાંતરણની કોઈ અસર વિના વેચાણ ખતને શરૂઆતથી જ રદબાતલ અથવા અમાન્ય ન કહી શકાય. આવું કરવા માટે અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી કોઈ પણ અદાલત અથવા સત્તાધિકારી દ્વારા આવી કોઈ ઘોષણા કરવામાં આવી નથી.

૪૦. મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયની સહાય સાથે, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે છેતરપિંડીની શોધ અથવા સામગ્રી અથવા સંબંધિત તથ્યોને દબાવવાની અથવા તેને બાકાત રાખવાની તારીખથી મર્યાદા શરૂ થશે. તાત્કાલિક કિસ્સામાં, મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ સક્ષમ મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ દ્વારા વેચાણ કાર્યોના યોગ્ય અવલોકન અને સંબંધિત પક્ષને નોટિસ આપ્યા પછી કરવામાં આવી હતી અને આગળ મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ યોગ્ય ચકાસણી પછી પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી, આમ, એવું માની શકાતું નથી કે રાજ્ય વેચાણ કાર્યોના અમલ વિશે જાણતું ન હતું, વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪નું કથિત ઉદ્ધંધન.

૪૧. ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડતા બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ્સ

એક્ટ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૪સી હેઠળ સ્વપ્રેરણાથી થયેલી તપાસમાંથી બહાર આવેલી બાબતમાં પસાર થયેલા મોહમ્મદ કવિ કોહમદ અમીન વિરુદ્ધ ફત્માબાઈ ઇબ્રાહિમ ૧૮ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતનો ચુકાદો અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે કે સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષનો મુદ્દો વેચાણ દસ્તાવેજની માન્યતાનો હતો અને અરજી ૧૯૪૮ના કાયદાની કલમ ૬૩નું ઉલ્લંઘન કરતી હતી જેમાં મામલાતદારે જણાવ્યું હતું કે તે વેચાણ અમાન્ય હતું કારણ કે તેમાં અપીલ કરનાર ખેડૂત ન હતો. ગુજરાત રાજ્યમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ ભગવાનદાસ શાહ ૧૯માં કલમ ૮૪સીના સંબંધમાં અને પટેલ રાઘવ નાથ ૧ના સંબંધમાં અગાઉના નિર્ણય અને અન્ય વૈધાનિક જોગવાઈઓના સંબંધમાં રામચંદ વિરુદ્ધ ભારત સંઘના કેસમાં ચુકાદાઓ પર આધાર રાખીને જણાવ્યું છે કે, જ્યાં મૂર્તિમાં સત્તાના ઉપયોગ માટે કોઈ સમયમર્યાદા નક્કી કરવામાં આવી નથી, તેનો અર્થ એ નથી કે તેનો ઉપયોગ કોઈપણ સમયે કરી શકાય છે, ત્યારે આવી શક્તિનો ઉપયોગ વાજબી સમયની અંદર કરવો પડશે.

૪૨. સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને સંયુક્ત કલેક્ટર રંગા રેડ્ડી જિલ્લામાં મૂકવો અને અબ્ર વિ.ડી. નરસિંહ રાવ અને અન્ય. ૨૧, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે ઉપરોક્ત કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષનો મુદ્દો આંધ્ર પ્રદેશ (તેલંગાણા વિસ્તાર) જમીન મહેસૂલ અધિનિયમની કલમ ૧૧૬ B સાથે સંબંધિત છે, જેમાં તપાસની તારીખ ૦૫.૦૨.૨૦૦૫ નક્કી કરીને વર્ષ ૧૯૫૩-૧૯૫૪ ની એન્ટ્રીઓ રદ કરવામાં આવી હતી. તપાસની નોટિસ તેમાં પડકારનો વિષય હતો. સર્વોચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે ઉપરોક્ત જોગવાઈમાં કોઈ સમયમર્યાદા

નક્કી કરવામાં આવી નથી, જે પાંચ દાયકા પછી સત્તાનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો તે વિસંગત સ્થિતિ તરફ દોરી જશે જે અનિશ્ચિતતા તરફ દોરી જશે અને સ્થાવર મિલકતો પરના પક્ષકારોના અધિકારોને ગંભીર રીતે અસર કરતી ગૂંચવણો તરફ દોરી જશે. એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કોઈ પણ સમયમર્યાદાની ગેરહાજરીમાં પણ લાંબા સમય પછી હાથ ધરવામાં આવેલું સુઓ મોટો પુનરાવર્તન મનસ્વી હતું અને કાયદાના શાસનની વિભાવનાનો વિરોધ કરે છે.

૪૩. તેમના સંમત ચુકાદામાં, બેન્ચ વતી બોલતા, ન્યાયમૂર્તિ ટી. એસ. ઠાકુરે (જે તે સમયે તેઓ હતા) અવલોકન કર્યું હતું કે સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયોની લાંબી લાઈન દ્વારા કાનૂની સ્થિતિ એકદમ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવી છે, જેમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે કોઈ પણ સત્તાના, પુનરાવર્તન અથવા અન્યથા ઉપયોગ માટે કોઈ મર્યાદા નિર્ધારિત નથી, ત્યારે પણ આવી શક્તિનો ઉપયોગ વાજબી સમયગાળાની અંદર થવો જોઈએ. છેતરપિંડીના આરોપોને કારણે કોઈપણ સુધારાત્મક શક્તિનો ઉપયોગ જરૂરી બન્યો હોય તેવા કિસ્સાઓમાં પણ આ જ વાત સાચી છે. જ્યાં સુધી સત્તાના ઉપયોગની વાત છે, ત્યાં સુધી મર્યાદાના નિર્ધારિત સમયગાળાની ગેરહાજરીથી બહુ ઓછો અથવા કોઈ ફરક પડતો નથી, જે વાજબી સમયની અંદર સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે ત્યારે જ માન્ય હોવો જોઈએ. એસ. બી. ગુરબખ્શ સિંહ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ ૨૨ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના અગાઉના નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરતા તેમાં નોંધવામાં

આવ્યું હતું કે વાજબી સમય શું હશે તે દરેક કેસની હકીકતો પર આધારિત હશે.કોઈ પણ સંજોગોમાં, સુધારો કરવાની સત્તાનો ઉપયોગ મનસ્વી રીતે અથવા અવિરતપણે કરી શકાતો નથી.અદાલતે વૈધાનિક જોગવાઈનું એવી રીતે અર્થઘટન કરવું પડશે કે જે જોગવાઈઓને વ્યવહાર બનાવે, કાયદાના અમલના હેતુ અને ઉદ્દેશને આગળ ધપાવે.પુનરાવર્તિત સત્તાના વિલંબિત ઉપયોગની અવગણના કરવામાં આવે છે કારણ કે જો ક્રિયાઓ અથવા વ્યવહારો પડકાર માટે હંમેશાં ખુલા રહેવાના હોય, તો તેનો અર્થ માનવ બાબતોમાં ટાળી શકાય તેવી અને અનંત અનિશ્ચિતતા હશે, જે કાયદાની નીતિ નથી.સર્વોચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું છે કે દરમિયાનગીરીના વિલંબથી તૃતીય પક્ષના અધિકારોનું સર્જન થયું હોઈ શકે છે, જેને વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્રની વિલંબિત કવાયત દ્વારા કચડી શકાય નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે વિલંબ માટે કોઈ સચોટ સમજૂતી દેખાતી નથી.ફક્ત ૩૧ના અવલોકનો પર ઘણો ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે, જે નીચે મુજબ છે:—

"૩૧.....એવું કહેવામાં આવે છે કે કાયદાનું શાસન જીવનના શાસન સાથે નજીકથી ચાલવું જોઈએ.એવા કિસ્સાઓમાં પણ કે જ્યાં સુધારવા માટેના આદેશો કપટપૂર્ણ હોય, સત્તાનો ઉપયોગ છેતરપિંડીની શોધના વાજબી સમયગાળાની અંદર હોવો જોઈએ.ફક્ત કોઈ કૃત્ય અથવા વ્યવહારને કપટપૂર્ણ હોવાનું વર્ણન કરવાથી તેના સુધારા માટેનો સમય અનંત સુધી લંબાવશે નહીં; કારણ કે અન્યથા પુનરાવર્તન શક્તિનો ઉપયોગ પોતે જ કાયદા પર છેતરપિંડી સમાન હશે જે આવી સત્તા સત્તામાં નિહિત કરે છે.

જજ. રિલાયન્સને શ્યામો દેવી અને અન્યો વિરુદ્ધના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર ઉપરોક્ત મુદ્દાને સાબિત કરવા માટે મૂકવામાં આવ્યું છે. સચિવ અને અન્યો દ્વારા યુ. પી. નું રાજ્ય ૨૩ કાનૂની સ્થિતિ પર ભાર મૂકવા માટે કે પુનરાવર્તનની સ્વયંપ્રેરિત શક્તિનો ઉપયોગ કરવા માટે વાજબી સમય શું હશે, જ્યાં પ્રતિમા કોઈ પણ સમયગાળાની મર્યાદા નક્કી કરતી નથી. એવી જોરદાર દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અરજીઓના તાત્કાલિક જૂથમાં જેમાંથી અપીલ કરવામાં આવી છે, ત્યાં રાજ્ય સત્તાવાળાઓ વતી કોઈ નિવેદન નથી કે તેમને વ્યવહાર વિશે ક્યારે ખબર પડી. સત્તાવાળાઓની જાણની તારીખ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તેમના અધિકારક્ષેત્રને નિર્ધારિત કરશે. ન્યાયક્ષેત્રના તથ્યોના સંદર્ભમાં ચોક્કસ દલીલોને કારણદર્શક નોટિસમાં સામેલ કરવાની હતી જે દરેક કેસમાં ખૂટે છે. આમ, રજૂઆત એ છે કે જ્યારે રાજ્યએ વ્યવહારની જાણકારી ક્યારે મળી હતી અને વટહુકમ '૧૯૪૮ની કલમ ૭૫ હેઠળ સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવાની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબ માટે પ્રામાણિકપણે અને સ્પષ્ટ રીતે ખુલાસો કર્યો ન હોય ત્યારે તે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના આદેશને પડકાર આપી શકે નહીં.

જપ. રિલાયન્સને ગુજરાત રાજ્યમાં આ અદાલતના ચુકાદા પર મૂકવામાં આવ્યું છે, જેમાં એડિશનલ સેક્રેટરી વિ. મૃતક સમત ખોડા ૧૨ના વારસદારોએ કોર્ટને સમજાવવા માટે કે સમાન હકીકતની સ્થિતિમાં, આ કોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે એવું માન્યું હતું કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલ તર્ક કે કલેક્ટર દ્વારા સત્તાનો સ્વયંપ્રેરિત ઉપયોગ વાજબી સમયની અંદર ન હતો, તે સમર્થનને પાત્ર

છે.

૪૬. મૂળ અરજદારના વિદ્વાન વકીલ શ્રી ઝલક પિપાલિયાની મદદથી વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અંશિન દેસાઈ આગળ દલીલ કરશે કે વટહુકમ '૧૯૪૯ એ પૂર્વ-બંધારણીય વટહુકમ છે, જે જમીન ધારકો અને તેમના ભાડૂતો વચ્ચેના વિવાદો અને અન્ય સંબંધિત બાબતોને ઉકેલવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો, જે સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યમાં શાંતિ અને સુશાસન લાવવા માટેના તેના લાંબા શીર્ષક પરથી સ્પષ્ટ થાય છે. વટહુકમ '૧૯૪૯માં ખેડૂતોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિમાં સુધારો કરવા માટે ઘરખેડની જમીનની માત્રા, જમીન ધારકો અને તેમના ભાડૂતો વચ્ચે ભાડું અને બેદખલ સંબંધિત વિવાદોનું સમાધાન કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી, જેથી ખેતી માટે જમીનનો સંપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ સુનિશ્ચિત થઈ શકે. વટહુકમ '૧૯૪૯માં જમીની કોઈ જોગવાઈ નથી કારણ કે સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યમાં જમીન સુધારા થયા ત્યાં સુધી તે વચગાળાની વ્યવસ્થા હતી. વટહુકમ '૧૯૪૯ દ્વારા પાંચ જિલ્લાઓને આવરી લેવામાં આવ્યા હતા અને ત્યાં ચાર પ્રકારના કાર્યકાળ હતા. સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ, ટેનન્સી સેટલમેન્ટ અને કૃષિ જમીન વટહુકમ, ૧૯૪૯ની મોટાભાગની જોગવાઈઓ સૌરાષ્ટ્ર જમીન સુધારણા અધિનિયમ, ૧૯૫૧ દ્વારા રદ કરવામાં આવી છે, જે ૦૧.૦૩.૧૯૫૦ પર સૂચિત કરવામાં આવી છે. જો કે, અમારા હેતુઓ માટે સુસંગત કલમ ૫૪ અને કલમ ૭૫ આજની તારીખે કાર્યરત રહી હતી.

૪૭. વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ અને ૭૫ના વાંચન સાથે, એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે આ બે જોગવાઈઓનો ઉદ્દેશ પણ કૃષિ જમીનને ખેડૂતોના હાથમાં બચાવવાનો છે અને કલેક્ટરની કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૧) ની જોગવાઈમાં અન્ય કોઈ પણ પદ્ધતિ દ્વારા વેચાણ અથવા હસ્તાંતરણ કરવા માટે પરવાનગીની જરૂર છે જેથી કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા કોઈ પણ કૃષિ જમીન પર અનધિકૃત કબજો કરવામાં ન આવે અને વટહુકમ' ૧૯૪૯ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી કૃષિ જમીન પર કોઈ પણ વ્યક્તિ ખોટો કબજો જાળવી ન શકે.લેખિત અરજીઓના તાત્કાલિક સમૂહમાં, વ્યવહારો જમીન માલિકો દ્વારા કરવામાં આવતા માન્ય વ્યવહારો છે અને છેતરપિંડીના કોઈ આક્ષેપો નથી, ન તો વેચાણના દસ્તાવેજોને ગુપ્ત ગણાવવામાં આવ્યા છે.જમીન માલિકોના નામે લાંબી એન્ટ્રીઓ છે, જે પ્રમાણિત કરવામાં આવી છે.રાજ્ય સત્તામંડળો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં વિલંબ થાય છે અને ખરીદદારો/જમીન ધારકોની જમીનને ટૂંકમાં ખાલી કરાવવા માટે રાજ્યનું નામ દાખલ કરીને લાંબા સમયથી ખેંચવામાં આવેલી મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓને દૂર કરવા માટે કાર્યવાહી કરવામાં વિલંબ થાય છે, જે અતિશય અને અસ્પષ્ટ છે.લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ્સ પણ ૨૫૩ દિવસથી વધુ વિલંબથી પીડાઈ રહી છે.જોકે લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ્સ દાખલ કરવામાં વિલંબને આ અદાલત દ્વારા માફ કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે ખાલી કરાવવાની કાર્યવાહી વાજબી સમયની અંદર શરૂ કરવામાં આવી હતી.પટેલ રાઘવ નાથ ૧, વિપુલ ખોડીદાસ પોબારૂ વિ. ગુજરાત રાજ્ય રજ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત અને ઉચ્ચ ન્યાયાલયના નિર્ણયો ભારતભાઈ

નારનભાઈ વેગડા વિ. ગુજરાત રાજ્ય ૨૫, સંયુક્ત કલેક્ટર રંગા રેહી જિલ્લા ૨૧, રાજસ્થાન રાજ્ય વિ. ડી. આર. માં ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલયની ખંડપીઠે પસાર કરેલા આદેશની પુષ્ટિ કરે છે. લક્ષ્મી ૨૬, સુલોચના ચંદ્રકાંત ગાલાંડે વિરુદ્ધ પૂણે મ્યુનિસિપલ ટ્રાન્સપોર્ટ ૨૭, દિલ્હી ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિરુદ્ધ રામ પ્રકાશ ૨૮, વલ્લભભાઈ રામભાઈ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ૨૯, ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ અમૃતલાલ હંસરાજભાઈ વિરુદ્ધ અમૃતલાલ હંસરાજભાઈ વિરુદ્ધ સચિવ (અપીલ), મહેસૂલ વિભાગ, ગુજરાત રાજ્ય ૩૧, રમેશભાઈ અંબાલાલ શાહ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ૩૨, ગુલાબભાઈ રવિભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ બદ્રીપ્રસાદ વિઠ્ઠલરાવ બેડે ૩૩, ચંદૂલાલ ગોરધનદાસ રણોદ્રિયા ૨ પટેલ રાઘવ નાથ ૧ માં નિર્ધારિત કાયદા અનુસાર વાજબી સમયની સમાપ્તિ પછી અદાલતોએ વ્યવહારોને અમાન્ય અથવા રદબાતલ રાખવાનો ઇનકાર કર્યો છે તે રજૂ કરવા માટે અમારી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા છે.

૪૮. પટેલ રાઘવ નાથ-૧ના નિર્ણયનો સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નીચેના નિર્ણયોમાં સતત ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને તેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે:-

(૧) પૂણે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય.૩૪

(૨) મધ્યપ્રદેશ હાઉસિંગ બોર્ડ વિ. શિવ શંકર મંડિલ અને અન્ય.૩૫

(૩) સંતોષકુમાર શિવગોંડા પાટીલ વિ. બાલાસાહેબ તુકારામ શેવાલે ૩૬

૨૫ ૨૦૧૬ (૨) જીએલઆર ૧૦૨૧

૨૬ (૧૯૯૬) ૬ એસસીસી ૪૪૫

૨૭ (૨૦૧૦) ૮ એસસીસી ૪૬૭

૨૮ (૨૦૧૧) ૪ એસસીસી ૧૮૦

૨૯ ૨૦૧૦નો એલ.પી.એ. નં.૪૨૨ (૨૦.૦૩.૨૦૧૪)

૩૦ ૨૦૦૮ (૫) જીએલઆર ૪૦૦૬

૩૧ ૨૦૧૧(૧) જીએલઆર ૨૭૯

૩૨ ૨૦૧૧(૩) જીએલઆર ૨૫૮૭

૩૩ ૨૦૧૧(૩) જીએલઆર ૨૪૭૨

૩૪ (૨૦૦૭) ૫ એસસીસી ૨૧૧

૩૫ (૨૦૦૮) ૧૪ એસસીસી ૫૩૧

૩૬ (૨૦૦૯) ૯ એસસીસી ૩૫૨

(૪) સુલોચના ચંદ્રકાંત ગાલાંડે ૨૭

(૫) રામ કિશુન અને ઓઆરએસ. વિ.ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય ૩૭

(ક) તેલંગાણા હાઉસિંગ બોર્ડ વિ. આઝમુન્નિસા બેગમ (મૃત્યુ પામ્યા) કાનૂની પ્રતિનિધિઓ દ્વારા અને અન્ય.૩૮

૪૯. પંજાબ અને અન્ય રાજ્યોમાં નિર્ણયોની સહાય સાથે. વી. એસ. ગુરદેવ સિંહ ૩૯ અને કૃષ્ણ દેવી માલચંદ કામઠિયા અને ઓઆરએસ વિ.બોમ્બે એન્વાયર્નમેન્ટલ એક્શન ગ્રૂપ અને અન્ય.૪૦, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો કોઈ આદેશ રદબાતલ અથવા રદબાતલ હોય તો પણ, અદાલત વિલંબના આધાર સહિત વિવિધ આધારો પર તેને રદ કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે.

૫૦. શંકર રાજુ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા ૪૧, મેડલી ફાર્માસ્યુટિકલ્સ લિમિટેડ વિ. સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ કમિશનર, દમણ ૪૨, દિલ્લી ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિ. સુખબીર સિંહ અને અન્ય.૪૩, શિવ કુમાર અને અન્ય કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કરતા. વિ.યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય.૪૪, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તે કાયદાનો સ્થાયી સિદ્ધાંત છે કે જે ચુકાદો લાંબા સમય સુધી આ ક્ષેત્રમાં રહે છે તેને અસ્થિર ન કરવો જોઈએ.લાંબા સમય પછી હવે પૂછપરછ કરવી અથવા નક્કી કરવું બિનજરૂરી છે કે અગાઉના નિર્ણયનો તર્ક શું હતો, જે એક નજરથી નિર્ણય તરીકે કામ કરવાનો છે.દેશની કાયદાકીય નીતિએ પણ સર્વોચ્ચ અદાલતના અંતિમ ચુકાદાને સ્વીકારવો જ જોઈએ.બંધનકર્તા પૂર્વવર્તીનો સિદ્ધાંત ન્યાયિક નિર્ણયોમાં

નિશ્ચિતતા અને સુસંગતતાને પ્રોત્સાહન આપવાની યોગ્યતા ધરાવે છે અને

૩૭ (૨૦૧૨) ૧૧ એસસીસી ૫૧૧

૩૮ (૨૦૧૮) ૭ એસસીસી ૩૪૬

૩૯ (૧૯૯૧) ૪ એસસીસી ૧

૪૦ (૨૦૧૧) ૩ એસસીસી ૩૬૩

૪૧ (૨૦૧૧) ૨ એસસીસી ૧૩૨

૪૨ (૨૦૧૧) ૨ એસસીસી ૬૦૧

૪૩ (૨૦૧૬) ૧૬ એસસીસી ૨૫૮

૪૪ (૨૦૧૯) ૧૦ એસસીસી ૨૨૯

કાયદાના જૈવિક વિકાસને સક્ષમ કરે છે.અદાલતોની નીતિ પૂર્વધારણા સાથે ઊભા રહેવાની છે અને નિર્ધારિત મુદ્દાને ખતેલ પહોંચાડવાની નથી અને આવા નિર્ણય સમયના ફેરફારોનો સામનો કરે છે.

૫૧. આ રજૂઆતો સાથે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સર્વોચ્ચ અદાલતે ૧૯૬૯માં પટેલ રાઘવ નાથ ૧માં જે કાયદો મૂક્યો હતો તે જમીનનો કાયદો છે, જેણે સમયની કસોટીનો સામનો કર્યો છે.તાજેતરના નિર્ણયોમાં અને આ અદાલતમાં પણ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સતત વિશ્વાસ કરવામાં આવ્યો છે અને તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, તેનાથી વિપરીત અભિપ્રાય રાખવાનું કોઈ કારણ નથી.

૫૨. કેસોની હકીકતો પર, એટલે કે. ૨૦૧૭ની વિશેષ નાગરિક અરજી નં.૧૮૭૯૮ અને ૨૦૧૭ની વિશેષ નાગરિક અરજી નં.૧૮૭૯૯, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે એન્ટ્રી નંબર ૩૫૦૯ તારીખ ૦૧.૧૦.૧૯૭૮ એ તારીખ ૦૮.૦૬.૧૯૭૮ ના વેચાણ પત્રના આધારે કરવામાં આવી હતી અને કલેક્ટર દ્વારા ડિસેમ્બર ૨૦૦૯ના મહિનામાં સુઓ મોટો કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

૩૧ બોમ્બે લેન્ડ રેવન્યુ કોડની કલમ ૧૦૮ (૬) હેઠળ વર્ષ.મહેસૂલ વિભાગના વિશેષ સચિવ દ્વારા સુધારામાં કલેક્ટરના આદેશને ૨૪.૦૨.૨૦૧૧ ના આદેશ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો હતો.ત્યારબાદ, માર્ચ ૨૦૧૨ના મહિનામાં, સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી, જેના પર અરજદારે જવાબ રજૂ કર્યો હતો.અરજદાર મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ સમક્ષ હારી ગયો હોવા છતાં, આ અદાલત દ્વારા ૦૪.૧૨.૨૦૧૮ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા કાર્યવાહીને રદ કરીને સફળ થયો છે.ઉપરોક્ત રિટ અરજીઓમાં ૦૪.૧૨.૨૦૧૮ તારીખના નિર્ણયોમાંથી લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ રાજ્ય દ્વારા ૨૫૩ દિવસના વિલંબ સાથે દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૫૩. તેવી જ રીતે, કલેક્ટર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી બોમ્બે લેન્ડ રેવન્યુ કોડની કલમ ૧૦૮ (૬) હેઠળ સુઓ મોટો કાર્યવાહીને રદ કર્યા પછી માર્ચ ૨૦૧૨માં ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી દ્વારા રિટ અરજીઓમાં વિચારણા હેઠળના અન્ય મહેસૂલ એન્ટ્રીઓને

પણ રદ કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.તમામ બાબતોમાં, મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓના લગભગ ૧૯,૨૦,૨૬ અને ૩૪ વર્ષ પછી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે અનુક્રમે વર્ષ ૧૯૯૩,૧૯૯૨,૧૯૮૬ અને ૧૯૭૮ના વેચાણ દસ્તાવેજો પર આધારિત હતી.

પજ. આ દલીલો સાથે, મૂળ અરજદારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અંશિન દેસાઈ દ્વારા ભારપૂર્વક રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે કોઈ વાજબીપણું નથી, જ્યારે વટહુકમનો એકમાત્ર ઉદ્દેશ ખેડૂતોને તેમની જમીનોનું રક્ષણ કરવાનો છે, જેમણે વેચાણ પત્રોના અમલ દ્વારા તેમના અધિકારો સાથે ભાગ લીધો છે.મૂળ કાર્યકાળ ધારકો ચિત્રમાં નથી અને સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ હેઠળ જમીન સોંપવાની કોઈ જોગવાઈ નથી.જે અરજદારો જમીનના વાસ્તવિક ખરીદદારો છે તેમને વટહુકમ ૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ સારાંશ ખાતી કરાવવાની જોગવાઈના આધારે રાજ્ય સરકારનું નામ દાખલ કરીને, જ્યારે વટહુકમ ૧૯૪૯ હેઠળ સારાંશ ખાતી કરાવ્યા પછી પણ રાજ્ય સરકારની તરફેણમાં કોઈ અધિકાર પ્રાપ્ત થઈ શક્યો ન હતો, ત્યારે લાંબા સમય સુધી ખેંચાયેલી પરિવર્તન એન્ટ્રીને રદ કરીને દૂર કરી શકાતા નથી.મૂળ માલિકો અને રહેવાસીઓ, એટલે કે વિકેતાઓ, ચિત્રમાં બિલકુલ નથી.

પપ. સંબંધિત રિટ અરજીઓમાં અરજદારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ

સુશ્રી મેઘા જાની આગળ રજૂઆત કરશે કે વાજબી સમયગાળાનો ખ્યાલ વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ સાથે વાંચી શકાય તેવી કલમ ૭૫ હેઠળ સત્તાના ઉપયોગને પણ લાગુ પડે છે. વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ અને કલમ ૭૫ હેઠળ સત્તાના ઉપયોગના સંદર્ભમાં ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ મુદ્દાઓ પર ભારતભાઈ નારણભાઈ વેગડા, રૂપમાં આ અદાલતના ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદામાં ચર્ચા અને ચર્ચા કરવામાં આવી છે, જેમાં વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસને આ આધાર પર પડકારવામાં આવી હતી કે તેણે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ હેઠળ વ્યવહારને અમાન્ય બનાવવાની માંગ કરી હતી, પરંતુ તેમાં વિચારણા કરાયેલી આગળની કાર્યવાહી રાજ્ય સરકાર દ્વારા જમીનને ખાલી કરાવવા અને ફરી શરૂ કરવાની હતી, જ્યારે કે ઘરખેડ હેઠળની જમીનને ફરી શરૂ કરવા માટે રાજ્ય સત્તાવાળાઓ પાસે કોઈ સત્તા નથી. વટહુકમ ૧૯૪૯.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વટહુકમ '૧૯૪૯ હેઠળ કોઈ નિહિતતા નથી અને માત્ર મૂળ માલિક જ જમીન પરત મેળવવાનો હકદાર રહેશે. ઉપરોક્ત દલીલોને ધ્યાનમાં લેતા, ખંડપીઠે નોંધ્યું હતું કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ કલેક્ટર દ્વારા સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવાની સત્તાને સક્ષમ કરવાની જોગવાઈ કરે છે. જો કે, રાજ્ય સરકાર દ્વારા જમી માટે કોઈ સ્પષ્ટ સત્તા નથી અને ન તો મૂળ માલિકને જમીન ફરીથી સોંપવા માટે કોઈ સ્પષ્ટ સત્તા છે.

૫૬. બે જોગવાઈઓ વચ્ચે તફાવત કરવો, એટલે કે. વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ અને બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ એક્ટ, ૧૯૪૮ની કલમ

ટજસી, તેમાં નોંધવામાં આવી હતી કે જ્યાં પણ વિધાનસભા ઈચ્છે ત્યાં જમીન હસ્તાંતરણકર્તાને સોંપવાની અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા તેને જમ કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી.જો કે, વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫માં આવી ભાષાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથી.આમ, બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટ, ૧૯૪૯ની કલમ ૮૪સી હેઠળ ઉપયોગમાં લેવાતી ભાષાના વિરોધાભાસમાં કલમ ૭૫માં ઉપયોગમાં લેવાતી કોઈ સ્પષ્ટ ભાષાની ગેરહાજરીમાં, એક સંભવિત મત એ છે કે વિવાદિત જમીનને ખાલી કરાવવાની અને જમ કરવાની સૂચના વટહુકમની કલમ ૭૫ હેઠળની સત્તાઓથી વિપરીત હશે.તેમાં ડિવિઝન બેન્ચે જોકે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ના પાસા પર કોઈ અંતિમ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો ન હતો, પરંતુ તેને અધિકારક્ષેત્ર વિનાની ગણાવતી નોટિસને રદ કરી હતી.અમારી સમક્ષ એવું મૂકવામાં આવ્યું હતું કે ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા રપ (૨૦૧૧ની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૭૯૮) માં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૯.૦૭.૨૦૧૫ ના ચુકાદા અને આદેશ સામે ૨૦૧૫ની અપીલ (સી) નંબર ૨૯૧૯૦ની વિશેષ મંજૂરીને સર્વોચ્ચ અદાલતે ૧૬.૧૦.૨૦૧૫ પર ફગાવી દીધી છે.

૫૭. ભંજી દેવશીભાઈ લુહાર વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ૪૫ કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચના અન્ય એક નિર્ણયમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને સક્ષમ અધિકારી દ્વારા અપીલકર્તાને અપીલકર્તાની તરફેણમાં ટ્રાન્સફરના આધારે સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ

વટહુકમ' ૧૯૪૯ની કલમ ૫૪નું ઉલ્લંઘન કરવાના આદેશની માન્યતાનો પ્રશ્ન તેમાં વિચારણાનો વિષય હતો.વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ અને કલમ ૭૫ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે વટહુકમ' ૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરતા વ્યવહારની કલમ ૭૫ હેઠળ નિર્ણય અને ઘોષણા ૧૭ વર્ષ પછી કરવામાં આવી હતી.તે સમયે જ્યારે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો અને મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં એન્ટ્રીમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે અરજદારે તેને ખેડૂત તરીકે દર્શાવતા કેટલાક દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા હતા.સત્તામંડળે, તે તબક્કે, અપીલકર્તા પાસેથી અન્ય કોઈ વિગતો અથવા સ્પષ્ટતા માંગી ન હતી અને/અથવા કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરી ન હતી.સત્તામંડળે વ્યવહારને ૧૭ વર્ષ સુધી ચલાવવાની મંજૂરી આપી હતી અને ૧૭ વર્ષના અતિશય વિલંબ પછી વ્યવહારને રદ કરવાની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી.વધુમાં, વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હોવાથી, અપીલકર્તાએ જમીનને માત્ર કૃષિ ઉપયોગ માટે જ મૂકી હતી.પરિણામે, કૃષિ જમીનની પ્રકૃતિ અને સ્થિતિ તેમના દ્વારા જાળવી રાખવામાં આવી છે અને જાળવી રાખવામાં આવી છે.આમ, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત પરિસ્થિતિમાં, હકીકત એ છે કે અપીલકર્તાએ જમીનને માત્ર કૃષિ ઉપયોગ માટે પ્રશ્નમાં મૂકી હતી અને જમીનનો ઉપયોગ કૃષિ ઉપયોગ સિવાય અન્ય કોઈ હેતુ માટે કર્યો નથી અને તેની સ્થિતિમાં ફેરફાર કર્યો નથી અને જમીનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે ખર્ચ કર્યો છે, તે સુસંગત બનશે અને તે યોગ્ય વિચારણાને પાત્ર હશે.

૫૮. કહેવાતા કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં વિલંબિત કાર્યવાહીના આધારે

રદબાતલ કાર્યવાહીને માન્ય કરી શકાય કે કેમ તે ખ્યાલ પર, ફક્ત '૨૦' માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:—

"૨૦.વિલંબિત કાર્યવાહીના આધારે રદબાતલ કાર્યવાહીને માન્ય કરી શકાતી નથી તેવી વિભાવના વર્તમાન કેસમાં લાગુ કરવામાં આવે તો પણ, વર્તમાન કેસની વિશેષ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોને ધ્યાનમાં લેવી યોગ્ય રહેશે જે રેકૉર્ડમાંથી બહાર આવે છે:—

((અ) ૧૭ વર્ષના સમગ્ર સમયગાળા દરમિયાન વિકેતાએ લેવડ-દેવડ અને ઘોષણા માટેના કોઈપણ દાવા અથવા કાર્યવાહી સામે કાયદાકીય રીતે કોઈ કાર્યવાહી કરી નથી.

અન્ય રાહત વિકેતા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હોય તેવું લાગતું નથી.

(બી) અરજદાર તે સમયે કૃષિ મજૂર હતો જ્યારે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો અને વિવિધ કૃષિ જમીનોને ટાઈલિંગ અને ખેતી કરી રહ્યો હતો.

(સી) અરજદાર પણ કારીગર એટલે કે કૃષિ-સાધનો તૈયાર કરવાની પ્રવૃત્તિમાં રોકાયેલો હતો.

(ડી) વધુ મહત્વની હકીકત એ છે કે પ્રશ્નમાં જમીન ખરીદા પછી પણ

અરજદારે, તેના દ્વારા દાવો કરવામાં આવ્યો છે તેમ, જમીનનો ઉપયોગ કૃષિ હેતુ માટે કરવાનું ચાલુ રાખ્યું છે અને કૃષિ જમીન તરીકેની જમીનની સ્થિતિ અથવા પ્રકૃતિમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી અને તે કૃષિ જમીન તરીકે ચાલુ છે (અરજદારના કહેવાતા તથ્યાત્મક દાવાને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વિવાદિત કરવામાં આવ્યો નથી અને કોઈ વિરોધાભાસી પુરાવા રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યા નથી)

(ઈ) અરજદારે એવો પાણ દાવો કર્યો છે કે તેણે જમીનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે નોંધપાત્ર ખર્ચ કર્યો છે.

(એફ) અન્ય એક મહત્વપૂર્ણ પરિબલ જે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં બહાર આવ્યું છે તે એ છે કે સત્તામંડળના આદેશોને ધ્યાનમાં રાખીને તે માત્ર વિકેતા જ છે જે લાભ/લાભ મેળવવા માટે ઊભા રહેશે કારણ કે જમીન, આદેશ પછી પાણ, આવી પરિણામી જોગવાઈ માટે કોઈ જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં સરકારમાં નિહિત થશે નહીં.

૫૯. ભંજી દેવશીભાઈ લુહાર જપના ચુકાદા સામે ૨૦૧૧ની અપીલ (સી) સી.સી. નં.૧૭૭૪૬ ની વિશેષ મંજૂરીને પાણ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા ૦૮.૧૧.૨૦૧૧ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી છે.

૬૦. આ અદાલતના પૂર્ણ પીઠના નિર્ણયને ડિસેમ્બરમાં મૂકવો.શેખ ઈસ્માઈલભાઈ હુશેનભાઈ દ્વારા એલ. એચ. વિ. વેંકર અંબાલાલ ધનાભાઈ જડ

દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કુલ બેન્ચના અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં રાખીને પણ વ્યવહારને અસર થઈ શકે છે.

૪૬ ૨૦૨૧ની બીજી અપીલ નંબર ૨૦૮ (૧૨.૦૧.૨૦૨૪) વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ને રદબાતલ વ્યવહાર તરીકે ગણી શકાય નહીં, કારણ કે તેને સક્ષમ અધિકારી દ્વારા માન્ય કરી શકાય છે.

૬૧. આમ, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૭૫ હેઠળની જોગવાઈનું એકમાત્ર પરિણામ એ છે કે તેમાં રહેનારને ટૂંકમાં બહાર કાઢવામાં આવશે અને ન તો મૂળ વિકેતાને પુનઃસ્થાપિત કરવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો છે અને ન તો રાજ્ય સરકારને સોંપવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો છે. વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ સૌરાષ્ટ્ર ઘાખેડ વટહુકમ' ૧૯૪૯ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલી જમીન પર ખોટો કબજો ધરાવતા અનધિકૃત કબજાને બહાર કાઢવા માટેની સંક્ષિપ્ત પ્રક્રિયાની જોગવાઈ કરે છે. આમ, હસ્તાંતરણકર્તાની સ્થિતિની ખાતરી કરવા માટે કોઈ નોંધપાત્ર તપાસ પર વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી કે વર્ષ ૨૦૧૫ થી રિટ અરજીઓ પેન્ડિંગ દરમિયાન સક્ષમ અધિકારી દ્વારા આવી કોઈ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી નથી, જ્યારે આવી તપાસ કરવાની જોગવાઈ સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ માં કલમ ૭૫ એ દાખલ કરીને કરવામાં આવી હતી. ૨૦૧૫નો ગુજરાત અધિનિયમ ૨૮.

૬૨. એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે રાજ્યના પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા

વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલની રજૂઆત મુજબ, ગુજરાત ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ લોઝ (એમેન્ડમેન્ટ) બિલ, ૨૦૧૫ના આધારે ત્રણ કાયદાઓમાં ત્રણ જોગવાઈઓ સામેલ કરવામાં આવી હતી.જો સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫એ અને ગુજરાત ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ એક્ટ, ૧૯૪૯ની કલમ ૬૩એડીની જોગવાઈઓને એકસાથે વાંચવામાં આવે, જે વર્ષ ૨૦૧૫માં લાવવામાં આવેલા સુધારા દ્વારા એક સાથે ઉમેરવામાં આવી છે, તો બંને જોગવાઈઓ વચ્ચેનો તફાવત એ રીતે જાણી શકાય છે કે જોકે કલમ ૬૩એડી (૨) (ii) જમીનને તેના અધિકારો અને વ્યાજ સાથે મૂળ સ્થાને પુનઃસ્થાપિત કરવાની વિચારણા કરે છે, જેમાં મામલાતદાર દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણય પર ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી કે જમીન માન્ય રીતે ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી ન હતી, પરંતુ નવા વટહુકમમાં પણ આવી કોઈ જોગવાઈ નથી. કલમ ૭૫એ દાખલ કરવામાં આવી છે, જે માત્ર જમીનની હસ્તાંતરણ કરનાર પર લાદવામાં આવતા દંડની વાત કરે છે, જેનું હસ્તાંતરણ માન્ય નથી, જે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ની જોગવાઈઓનું ઉદ્ધંધન છે.આમ રજૂઆત એ છે કે એકવાર ટ્રાન્સફરના ઉદ્ધંધનનું પરિણામ કલમ ૭૫ હેઠળ પ્રદાન કરવામાં આવ્યું ન હતું, મૂળ અરજદારો સામે કાર્યવાહી શરૂ કરતી વખતે અસ્તિત્વમાં રહેલી એકમાત્ર જોગવાઈ અને રિટ અરજીઓ પેન્ડિંગ દરમિયાન કલમ ૭૫ એ હેઠળ નવી જોગવાઈ દાખલ કર્યા પછી પણ કોઈ કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી નથી, હવે અરજદારો સામે આ આધાર પર કોઈ કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી કે તેમની તરફેણમાં ચલાવવામાં આવેલા વેચાણ કાર્યોને વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪

દ્વારા અસર થઈ હતી.

૬૩. અમને પૂરા પાડવામાં આવેલા ચાર્ટમાંથી, આ ક્રમમાં કાઢવામાં આવેલા, તે દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે રિટ અરજીઓના આ સમૂહમાં કાર્યવાહી વર્ષ ૨૦૧૫ના સુધારા પહેલા વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરીને શરૂ કરવામાં આવી હતી.

૬૪. ઉપરોક્ત સાથે, સુશ્રી જાની દ્વારા ભારપૂર્વક દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં રાજ્ય સરકાર તરફથી વિલંબ માટે, નોટિસોને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવી હતી અને ઉપરોક્ત નિર્ણય વર્તમાનમાં દખલ કરવા માટે જવાબદાર નથી. અપીલોનો સમૂહ.વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નિર્વિવાદપણે, જે જમીન વર્ષો પહેલા ખરીદવામાં આવી હતી તેનો કૃષિ માટે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે અને આજની તારીખે તેનો ઉપયોગ માત્ર કૃષિ હેતુઓ માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.આ જૂથના તમામ અરજદારો ખેડૂતો છે અને મોટા ભાગે નાના ખેડૂતો છે.સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ હેઠળ વિધાનસભાનો ઇશાદો સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં કૃષિ જમીનને બચાવવાનો હતો અને કૃષિ જમીનના "સંપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ" માટેના કાયદાના ઉદ્દેશ સાથે સમાધાન કરવામાં આવતું નથી, પરંતુ અહીં અરજદારો દ્વારા તેને પૂર્ણ કરવામાં આવે છે.૪૦ વર્ષ પછી જમીનના હસ્તાંતરણ સમયે હસ્તાંતરણ કરનાર ખેડૂત છે કે નહીં તેની સ્થિતિ જાણવા માટે કોઈ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી નથી કે ન તો હવે હાથ ધરવામાં આવી શકે

છે.વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરતા પહેલા કરવામાં આવેલી સંક્ષિપ્ત તપાસમાં જે તારણ આવ્યું છે તે અરજદારોને તે જમીનમાંથી છૂટા કરવા માટે પૂરતું નથી, જે કાયદેસર રીતે તેમની તરફેણમાં હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી છે અને માત્ર કૃષિ ઉપયોગમાં છે.

૬૫. કારણ કે ત્યાં કોઈ નિહિતતા નથી અને મૂળ માલિક જમીનની પુનઃસ્થાપના માટે આંદોલન કરી શકતા નથી, કારણ કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪નું ઉલ્લંઘન થયું હતું, જેનું તેમને પાલન કરવાનું પણ ફરજિયાત કરવામાં આવ્યું હતું, કલમ ૭૫ હેઠળ નોટિસ જારી કરીને સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવા માટે અરજદારો સામે લેવામાં આવેલી કાર્યવાહી બીજું કંઈ નહીં પણ ખાનગી જમીન પર કબજો કરવાનો રાજ્યનો પ્રયાસ હતો.વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા તમામ નોટિસોને યોગ્ય રીતે રદ કરવામાં આવી છે અને અપીલના આ સમૂહમાં કોઈ દખલગીરીની જરૂર નથી.

૬૬. છેલ્લે, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા નોંધાયેલા અંતિમ નિર્ણય માટે ઇક્વિટીને યોગ્ય વિચારણા આપવામાં આવશે.સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ એ કૃષિ સુધારણાના એક ભાગ તરીકે આ પ્રદેશમાં (તે સમયનું સૌરાષ્ટ્રનું સંયુક્ત રાજ્ય) ઉપલબ્ધ કૃષિ જમીનોનું આરક્ષણ, મહત્તમકરણ અને ઉપયોગ કરવાના ઉદ્દેશ્ય સાથે સમાજના સામંતી માળખાનો અંત લાવવા માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો."વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૨ (એચ) માં વ્યાખ્યાયિત' ઘરખેડ 'નો અર્થ જમીન ધારક દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે

ખેતી કરવા માટે અનામત જમીન થાય છે.તમામ અરજદારો ગ્રામીણ વિસ્તારોના નાના ખેડૂતો છે અને તેઓ બધા વ્યક્તિગત રીતે જમીન પર ખેતી કરી રહ્યા છે.વધુમાં, વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ હેઠળ, જે ભાડૂત અધિનિયમ' ૧૯૪૯ની કલમ ૬૩ની સમાન સામગ્રી છે, વેચાણ દસ્તાવેજોને શરૂથી જ રદબાતલ ગણી શકાય નહીં, કારણ કે વેચાણ કલેક્ટરની પરવાનગી સાથે માન્ય હતું અને પૂર્વ પોસ્ટ ફેક્ટો પરવાનગી સાથે પણ માન્ય કરી શકાય છે.વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલની દલીલ કે અમાન્યતાને માન્ય કરી શકાતી નથી અને એકવાર ગેરકાયદેસર વેચાણ કાર્યોને કાયદેસરતા સાથે જોડી શકાતી નથી, તે ટકાઉ નથી કારણ કે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં લાંબો સમય વીતી જવો સૌથી સુસંગત વિચારણા હશે.

૬૭. ઉપરોક્ત સાથે, એવી જોરદાર દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આ અદાલત દ્વારા સમયાંતરે જણાવેલી કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ અને ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા રૂપના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા લાગુ કરવામાં આવેલા "વાજબી સમયગાળા" ના સિદ્ધાંત અને ભંજુ દેવશીભાઈ લુહાર રૂપના નિર્ણય તેમજ શેખ ઈસ્માઈલભાઈ હુશેનભાઈ જડની પૂર્ણ પીઠને ધ્યાનમાં રાખીને, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે જે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળની કારણદર્શક નોટિસોને અતિશય, અસ્પષ્ટ વિલંબને કારણે રદ કરવાની જરૂર છે, તેને ધ્યાનમાં રાખીને કોઈ નિર્ણય લેવાની જરૂર નથી.

હસ્તક્ષેપ.

૬૮. શ્રી અંશિન દેસાઈ, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ અને શ્રી મેઘા જાની, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલોના સમર્થનમાં અરજદારો વતી વિદ્વાન વકીલ સી. મહેતાની સહાયથી વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ સુરેશ શાહ રજૂ કરશે કે વટહુકમ '૧૯૪૯નો મુખ્ય ઉદ્દેશ કૃષિ જમીનનો સંપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરવાનો હતો.તેનો વિચાર ખેડૂતોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિ સુધારવા માટે કૃષિ જમીનની જાળવણી કરવાનો હતો.

૬૯. "કલમ ૨ (સી) માં વ્યાખ્યાયિત "ખેડૂત" નો અર્થ એ છે કે જે વ્યક્તિ વ્યક્તિગત રીતે જમીન પર ખેતી કરે છે.કલમ ૨ (એફ) "ખેતી કરવી" શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કરે છે જેનો અર્થ થાય છે કોઈપણ કૃષિ કામગીરી હાથ ધરવી.કલમ ૨ (જી) આગળ "વ્યક્તિગત રીતે કેળવવું" વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જે નીચે મુજબ છે:—

"૨(છ) "વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરવી" એટલે પોતાના ખાતા પર ખેતી કરવી –

(૧) પોતાની મહેનતથી, અથવા

(૨) પોતાના પરિવારના કોઈ સભ્યના શ્રમ દ્વારા, અથવા

(૩) નોકરો દ્વારા રોકડ અથવા વસ્તુઓમાં ચૂકવવાપાત્ર વેતન પર, પરંતુ પાકના હિસ્સામાં નહીં અથવા ભાડે રાખેલા મજૂર દ્વારા નહીં, કોઈની વ્યક્તિગત દેખરેખ હેઠળ અથવા કોઈના પરિવારના કોઈ સભ્ય દ્વારા;

સમજૂતી I—એક ખેડૂત કે જે વિધવા અથવા સગીર છે અથવા કોઈ શારીરિક અથવા માનસિક વિકલાંગતાને આધિન છે અથવા જે સૌરાષ્ટ્ર રાજ્ય સરકાર, ભારત સરકાર અથવા ભારતની કોઈપણ રાજ્ય સરકારની સક્રિય સેવામાં છે, જો તે તેના અથવા તેના નોકરો દ્વારા અથવા ભાડે રાખેલા મજૂર દ્વારા ખેતી કરવામાં આવે તો તે જમીન પર વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરે છે તેવું માનવામાં આવશે.

સમજૂતી II—અવિભાજિત હિંદુ પરિવારના કિસ્સામાં, જો તે જમીન એવા પરિવારના કોઈ સભ્ય દ્વારા ઉગાડવામાં આવે તો તે વ્યક્તિગત રીતે ઉગાડવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે.

“કલમ ૨ (એચ) મુજબ ઘરખેડની જમીન જમીન ધારક દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરવા માટે અનામત જમીન છે.

૭૦. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓના વાંચન પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે "ખેડૂત" શબ્દનો વ્યાપક અર્થ છે.તેમાં માત્ર તેમના પોતાના મજૂર દ્વારા જમીન પર ખેતી કરનારાઓનો જ સમાવેશ થતો નથી, પરંતુ નોકરો દ્વારા તેમની વ્યક્તિગત દેખરેખ હેઠળ અથવા તેમના પરિવારના કોઈપણ સભ્ય દ્વારા રોકડ અથવા અન્ય રીતે ચૂકવવાપાત્ર

વેતનનો પણ સમાવેશ થાય છે.કલમ ૫૪ (૨) માં પણ રહેઠાણ અથવા તેની જગ્યા અથવા તેની સાથે સંકળાયેલી કોઈપણ જમીનને કૃષિ મજૂર અથવા કારીગરની તરફેણમાં વેચાણ વગેરે દ્વારા ટ્રાન્સફર કરવાનું બાકાત રાખવામાં આવ્યું છે.સૌરાષ્ટ્ર પ્રદેશમાં ત્રણ પ્રકારના ખેડૂતો હતા; (૧) માલધારીઓ; (૨) જમીનવિહોણા મજૂરો; (૩) જમીન ધારકો.ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, કલમ ૫૪ (૧) નું વાંચન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે જોગવાઈ સ્થાનાંતરણને પ્રતિબંધિત કરતી નથી.કોઈ સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ નથી, તેના બદલે ટ્રાન્સફરની મંજૂરી કલેક્ટરની પરવાનગી સાથે આપવામાં આવે છે.પ્રતિબંધ ટ્રાન્સફર પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો નથી, પરંતુ વિચાર એ છે કે જો ખેતીની જમીન બિન-ખેડૂતને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે, તો કલેક્ટર પાસેથી પરવાનગી મેળવવી જોઈએ.

૭૧. જે જમીન અરજદારોને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી છે તેનો ઉપયોગ આજની તારીખે કૃષિ હેતુઓ માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.આમ, વટહુકમ '૧૯૪૯નો ઉદ્દેશ પૂરો થાય છે.વધુમાં, રાજ્ય સરકારને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને પડકારવાનો કોઈ અધિકાર નથી, કારણ કે, આ જમીન ખાનગી સંપત્તિ હતી અને રાજ્ય પાસે તેનો કોઈ હક નથી.અરજદારોના સારાંશ ખાલી કરવાના આદેશો, રિટ અરજીઓના સમૂહમાં પડકારનો વિષય, જેમાંથી લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ્સ ઊભી થઈ છે, તે અધિકારક્ષેત્ર વગરના હતા, કારણ કે, કલેક્ટરે અરજદારોને સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવાનો આદેશ પસાર કરતી વખતે, રાજ્ય સરકારના નામે પ્રશ્નમાં જમીન દાખલ કરવા માટે નિર્દેશ આપ્યો છે.આ જમીનનો કોઈ મૂળ માલિક અથવા વિકેતા એ દાવો કરવા આગળ આવ્યો નથી કે તેમની

સાથે છેતરપિંડી કરવામાં આવી છે અથવા તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલ હસ્તાંતરણ દબાણ હેઠળ હતું.

૭૨. ભંજી દેવશીભાઈ લુહાર જપ કેસમાં આ અદાલતના ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાને અમારી સમક્ષ રજૂ કરવા માટે મૂકવામાં આવ્યો છે કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ ૧૭ વર્ષના વિલંબ પછી વ્યવહારની તપાસ કરતી રાજ્યની કાર્યવાહી વિચારણા હેઠળ છે. ડિવિઝન બેન્ચે નોંધ્યું હતું કે જો રાજ્યની કાર્યવાહી અને નિર્ણયોને માન્ય રાખવામાં આવે તો ખરીદનાર લગભગ ૩૦ વર્ષ પહેલાં તેણે ખરીદેલી જમીનથી વંચિત રહેશે. વધુમાં ખરીદદારે જમીનને માત્ર કૃષિ ઉપયોગ માટે જ મૂકી હતી અને સ્થિતિમાં કોઈ ફેરફાર થયો ન હતો. ખરીદદારે જમીનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે ખર્ચ કર્યો છે, જે યોગ્ય વિચારણા માટે સુસંગત પરિબલ પણ હશે.

૭૩. વધુમાં, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે વિલંબિત કાર્યવાહીના આધારે રદબાતલ કાર્યવાહીને માન્ય કરી શકાતી નથી તેવી વિભાવના તેના કેસની હકીકતોમાં લાગુ કરવામાં આવે તો પણ, તે રેકૉર્ડમાંથી બહાર આવશે કે ૧૭ વર્ષના સમગ્ર સમયગાળા દરમિયાન, વિકેતાએ વ્યવહાર સામે કાયદાકીય રીતે કોઈ કાર્યવાહી કરી ન હતી અને વેચાણ દસ્તાવેજને રદબાતલ જાહેર કરવા અથવા અન્ય કોઈ રાહત માટે વિકેતા દ્વારા કોઈ દાવો અથવા કાર્યવાહી દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. જ્યારે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે અરજદાર કૃષિ મજૂર હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું અને તે વિવિધ કૃષિ જમીનો ખેડતો અને ખેતી કરતો

હતો.એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે પ્રશ્નમાં જમીન ખરીદ્યા પછી પણ, અરજદારે કૃષિ હેતુઓ માટે જમીનનો ઉપયોગ ચાલુ રાખ્યો છે અને કૃષિ જમીન તરીકે પ્રશ્નમાં જમીનની સ્થિતિ અથવા પ્રકૃતિમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી.તે હજુ પણ ખેતીની જમીન છે.કોઈ વિપરીત પુરાવા રેકૉર્ડ પર મૂકી શકાયા ન હતા.

૭૪. આ મહત્વપૂર્ણ પરિબલોને ધ્યાનમાં રાખીને, એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ ખાલી કરાવવાના આદેશો રાજ્ય સરકાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યા પછી પણ, કોઈ વૈધાનિક જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં, આ જમીન રાજ્ય સરકારમાં નિહિત રહેશે નહીં.ન્યાય અને સમાનતાને સંતુલિત કરતા એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને રાજ્ય સત્તામંડળે ૭૫ વર્ષ સુધી વ્યવહાર જીવંત રહ્યા પછી અરજદારને ટૂંકમાં બહાર કાઢવાની કાર્યવાહી અન્યાયી હશે.

૭૫. મોહમ્મદ કવિ મોહમ્મદ અમીન ૧૮, સંયુક્ત કલેક્ટર રંગા રેહી જિલ્લા ૨૧, પંજાબ રાજ્ય વિરુદ્ધ ભટિંડા જિલ્લા સહકારી સંઘમાં અન્ય નિર્ણયો.મિલ્ક પી. યુનિયન Ltd.૪૭, દલસુખભાઈ ચતુર્ભુજ પ્રજાપતિ વિ. ગુજરાત રાજ્ય ૪૮ ને અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે કે સુઓ મોટો શક્તિનો ઉપયોગ કરવામાં વિલંબ જીવલેણ હશે અને કલમ ૭૫ A ની જોગવાઈઓને પૂર્વલક્ષી અસર આપી શકાતી નથી.

૪૭ (૨૦૦૭) ૧૧ એસસીસી ૩૬૩

૪૮ ૨૦૨૪ (૨) GLH ૭૪૫

૭૬. કેરળ રાજ્યમાં સર્વોચ્ચ અદાલત અને ઉચ્ચ ન્યાયાલયના નિર્ણયો વિ. કુન્હીકમ્લ નામ્બિયાર મંજેરી મણિકોથ, નડૂવિલજ્ઞ, પંકજ મહેરા વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય ૫૦, રામ કરણ (મૃત) શ્રુ એલઆરએસ. વિ.રાજસ્થાન રાજ્ય ૫૧, એમ. મીનાક્ષી વિ. મેટાડિન અગ્રવાલ (ડી) દ્વારા Lrs.૫૨ જાદવ પ્રભાતભાઈ જેઠાભાઈ વિ. પરમાર કરસનભાઈ ધુલાભાઈ ૫૩ ને અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા છે કે પક્ષો વચ્ચે આપવામાં આવેલ રદબાતલ આદેશ અથવા નિર્ણય પણ તમામ કિસ્સાઓમાં અને તમામ પરિસ્થિતિઓમાં અસ્તિત્વમાં નથી એમ કહી શકાય નહીં.સામાન્ય રીતે, આવા આદેશ, હકીકતમાં, જ્યાં સુધી તેને સફળતાપૂર્વક ટાળવામાં ન આવે અથવા ઉચ્ચ મંચમાં પડકારવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે પક્ષકારો વચ્ચે અસરકારક રહેશે."રદબાતલ" શબ્દનો માત્ર ઉપયોગ તેની કાનૂની અસરને નિર્ધારિત કરતું નથી."રદબાતલ" શબ્દનો સંપૂર્ણ અર્થને બદલે સંબંધિત અર્થ છે.તે માત્ર એ વિચાર દર્શાવે છે કે આદેશ અમાન્ય અથવા ગેરકાયદેસર છે.તેને ટાળી શકાય છે.કેસની હકીકતોના આધારે, નબળાઈની ગંભીરતાને આધારે, તે મૂળભૂત છે કે નહીં તે અંગે અયોગ્યતાની ડિગ્રી છે.

૭૭. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોઈ અધિનિયમ ખોટો હોવા છતાં અને અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ હોવા છતાં, તે ટકી રહે છે અને જ્યાં સુધી તેને સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલત દ્વારા રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે સંપૂર્ણપણે અસરકારક રહે છે.જ્યાં સુધી તેની માન્યતાને પડકારવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેની કાયદેસરતા જાળવી રાખવામાં આવે છે."રદબાતલ" શબ્દ આપમેળે

સૂચવવાની જરૂર નથી કે કોઈપણ સ્વભાવ શરૂઆતમાં રદબાતલ હોવો જોઈએ."રદબાતલ" શબ્દનો કાનૂની સૂચિતાર્થ તમામ આકસ્મિક પરિસ્થિતિઓમાં શૂન્યતાનો તબક્કો હોવો જરૂરી નથી.એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તે કાયદાનો સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે રદબાતલ આદેશ પણ કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા રદ કરવો જરૂરી છે, કારણ કે, એક વ્યક્તિના સંદર્ભમાં આદેશ રદબાતલ હોઈ શકે છે પરંતુ બીજા સંબંધમાં માન્ય હોઈ શકે છે.રદબાતલ ક્રમ અનિવાર્યપણે બિનજરૂરી નથી.

૭૮. સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાને રાષ્ટ્રીય વીમા કંપની લિમિટેડમાં મૂકવો. વિ. સ્વર્ણ સિંહ પજ, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ની અસર પર આ અદાલતના નિર્ણયો અને ખરીદીની તારીખથી નોંધપાત્ર વિલંબ પછી ખરીદનાર સામે હાથ ધરવામાં આવેલી કાર્યવાહીનું પ્રેરક મૂલ્ય છે અને આ અદાલત તેનાથી વિચલિત ન થઈ શકે.

૭૯. એવી જોરદાર દલીલ કરવામાં આવી હતી કે લાંબા સમયથી કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી ન હતી અને કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી.વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫એ રાજ્ય દ્વારા આ સરળ કારણોસર લાગુ કરી શકાતી નથી કે વર્ષ ૨૦૧૫માં ઉપરોક્ત જોગવાઈ દાખલ કર્યા પછી, અરજદારોને કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી નથી કે કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી.રાજ્યને એમ કહેવાની મંજૂરી નથી કે તે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫એ લાગુ કરીને જમીનના વ્યવહારની માન્યતાની તપાસ

કરવા માટે આ બાબતને ફરીથી ખોલી શકે છે.અન્યથા પણ, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા રદ કરાયેલ અરજદારોની સંક્ષિપ્ત હકાલપટ્ટી માટેની સૂચનાઓ, સુધારાના ઘણા સમય પહેલા જારી કરવામાં આવી હતી અને તપાસ અને દંડની જોગવાઈ કરતો સુધારો માત્ર સંભવિત રીતે લાગુ કરી શકાય છે, કારણ કે, આ જોગવાઈ ગંભીર પરિણામ સૂચવે છે કારણ કે તે દંડ લાદે છે.વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ નોટિસ જારી કરીને અરજદારો સામે કાર્યવાહી શરૂ કરતી વખતે આવી કોઈ જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં હવે કલેક્ટર દ્વારા કોઈ તપાસ હાથ ધરી શકાતી નથી.

૮૦. છેવટે, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલેક્ટર એન્ડ્રીઓ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પરિવર્તન ક્વાયતમાં પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું, વેચાણ ખત રદબાતલ છે કે રદબાતલ છે તે પ્રશ્ન હવે નક્કી કરી શકાતો નથી કારણ કે વ્યવહારો ઘણા વર્ષો સુધી અમલમાં રહે છે.આ અદાલત એ સ્થાયી દ્રષ્ટિકોણને અસ્થિર નહીં કરે કે રદબાતલ વ્યવહારને પણ કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા યોગ્ય કાર્યવાહીમાં જાહેર કરવાની જરૂર પડશે.

૮૧. અરજદારોના વિદ્વાન વકીલો અંતે રજૂઆત કરશે કે જૂથના કેટલાક કેસોમાં, મૂળ કાર્યકાળ ધારકની પુત્રી સામે આ આધાર પર કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવી હતી કે પરિણીત પુત્રીને ખેતીની જમીનનો વારસો નહીં મળે.હિંદુ ઉત્તરાધિકાર અધિનિયમ, ૧૯૫૬ હેઠળ પરિણીત પુત્રી વર્ગ-૧ વારસામાં આવે છે અને કૃષિ

જમીનના વારસા માટે કોઈ અપવાદ લઈ શકાતો નથી.વધુમાં, વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ દ્વારા વારસાના હસ્તાંતરણને નુકસાન થયું હોવાનું માની શકાતું નથી.

૮૨. આ તમામ રજૂઆતો સાથે, એવી જોરદાર દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સારાંશ ખાલી કરાવવાની તમામ સૂચનાઓ ખૂબ વિલંબિત છે અને અધિકારક્ષેત્રની ખામીથી પીડાય છે.વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે યોગ્ય રીતે નોટિસ રદ કરી છે.આમ, અપીલોનો હાલનો સમૂહ વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદાને સમર્થન આપતા નકારી કાઢવા પાત્ર છે.

૮૩. અરજદારો માટે વિદ્વાન વકીલોની દલીલોને સારાંશ આપતા, અમે અપીલને રદ કરવા માટે તેમના દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓની નોંધ લઈ શકીએ છીએ:—

(i) કોઈ પણ વેચાણ વ્યવહારમાં અમાન્યતાની છાપ હોતી નથી.અમાન્ય કરવા માટે યોગ્ય આદેશ પસાર કરવો પડશે નહીં તો વ્યવહાર વાસ્તવિક રીતે માન્ય રહેશે.

((૨) પરવાનગીમાં વાસ્તવિક પરવાનગીનો સમાવેશ થાય છે.વર્ષોથી એકસાથે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી નથી, તેથી સમય જતાં વાસ્તવિક પરવાનગી લઈ શકાય છે.

(૩) મર્યાદાને વાજબી સમયગાળો ગણવો જોઈએ અને વાજબી સમયગાળો કેટલો હશે તે દરેક કેસના આધારે નક્કી કરવો પડશે.રાજ્યના વલણની તપાસ કરતી વખતે, કાયદાનો ઉદ્દેશ એ નિર્વિવાદ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખવાનો છે કે જે જમીનનો ઉપયોગ ખરીદીની તારીખથી જ કૃષિ હેતુઓ માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.

(iv) તમામ એન્ટ્રીઓ સર્કલ અધિકારી દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવે છે, જેમણે એન્ટ્રીઓને પ્રમાણિત કરતા પહેલા તપાસ કરવાની હોય છે.એવું કંઈ પણ રેકૉર્ડ પર નથી જે દર્શાવે કે સર્કલ અધિકારી દ્વારા કોઈ પ્રતિકૂળ દ્રષ્ટિકોણ નોંધવામાં આવ્યો હતો અથવા પ્રવેશનું પ્રમાણપત્ર ખોટું હતું.

(૫) કેટલીક રિટ અરજીઓમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે રાજ્યએ પણ સ્વીકાર્યું હતું કે વેચાણ ખેડૂતો તરફેણમાં હતું અને વિકેતાઓની તરફેણમાં પ્રવેશના પ્રમાણપત્રના ૨૪ વર્ષ પછી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

૮૪. પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડનો અભ્યાસ કર્યા પછી, એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે રિટ અરજીઓમાં મૂળ અરજદારોને સારાંશ બહાર કાઢવાની કાર્યવાહી, જેમાંથી આ અપીલોનો સમૂહ ઊભો થયો છે, તે લાંબા સમય પછી હાથ ધરવામાં આવી હતી.અમે અહીં બહાર પાડવામાં આવેલા

ચાર્ટમાંથી પુનરાવર્તન કરી શકીએ છીએ કે ૨૦૧૫ના વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૨૧૯૬માંથી ઉદ્ભવતા ૨૦૨૪ના લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૧૫૧૩માં, વેચાણ દસ્તાવેજ વર્ષ ૧૯૮૧માં અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો અને તે જ વર્ષે પ્રવેશ પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યો હતો. નાયબ કલેક્ટર દ્વારા ૦૯.૦૪.૨૦૧૦ પર કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી અને માલધારીનો દરજ્જો સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું ન હોવાના આધારે ૩૧.૧૦.૨૦૧૦ પર સારાંશ ખાલી કરાવવાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૮૫. તેવી જ રીતે, ૨૦૧૧ના વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૯૯૨૫માંથી ઉદ્ભવતા ૨૦૧૯ના લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ No.૧૮૨૬ માં, વેચાણ ખત વર્ષ ૧૯૯૪નું છે અને મ્યુટેશન એન્ટ્રી ૨૬.૦૫.૧૯૯૮ પર પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી. ૦૯.૦૭.૨૦૦૩ પર હાથ ધરવામાં આવેલા RTS નિરીક્ષણના આધારે, ૧૧.૦૮.૨૦૦૪ પર અરજદારને કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી. તેમાં અરજદારની સંક્ષિપ્ત હકાલપટ્ટી માટેનો આધાર એ હતો કે અરજદારના પિતાએ વર્ષ ૧૯૮૦માં ખેતીની જમીન વેચી દીધી હતી, જે તેમના ખેડૂતના દરજ્જાનો આધાર હતો. આથી, અરજદારના પિતાએ વર્ષ ૧૯૮૦માં ખેડૂતનો દરજ્જો ગુમાવી દીધો હતો. અરજદારના પિતા દ્વારા ખેડૂતનો દરજ્જો સ્થાપિત કરવા માટે ખરીદવામાં આવેલી અન્ય કોઈ જમીનનો કોઈ પુરાવો નથી. જો કે, એ નોંધવું સુસંગત છે કે તાલુકા વિકાસ અધિકારીએ જમીનના વ્યવહાર માટે પરવાનગી આપી હતી. આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે સક્ષમ અધિકારી એટલે કે વ્યવહાર માટે

અધિકૃત અધિકારી દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવ્યા પછી પણ, અરજદારના પિતાને વ્યવહાર માટે પરવાનગી આપતી વખતે ખેડૂત તરીકે ખોટી રીતે ગણવામાં આવ્યા હતા, કારણ કે તેમણે આ ખરીદી પહેલાં તેમની જમીન વેચી દીધી હતી, તે આધાર પર પ્રવેશના પ્રમાણપત્રના લગભગ ૬ વર્ષ પછી સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવા માટેની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

૮૬. ૨૦૧૬ની વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૯૪૦૫માંથી ઉદ્ભવેલી ૨૦૨૪ની લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૧૫૧૭માં, વેચાણ ખત વર્ષ ૧૯૭૫નું છે અને મ્યુટેશન એન્ટ્રી ૦૮.૦૧.૧૯૮૬ પર પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી, જ્યારે કારણદર્શક નોટિસ ૨૬.૦૭.૧૯૯૦ પર જારી કરવામાં આવી હતી જેમાં જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું કે અરજદારના પિતાની તરફેણમાં વેચાણ વ્યવહાર કાયદેસર ન હતો. જ્યારે કાર્યવાહી એસએસઆરડી સમક્ષ હતી, ત્યારે તેમણે નાયબ કલેક્ટર પાસેથી ખેડૂતના પ્રમાણપત્ર માટે અરજી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. જોકે, કૃષિ પ્રમાણપત્ર આપવા માટેની અરજી પર વિચાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. વધુમાં, એસ. એસ. આર. ડી. એ નોંધ્યું હતું કે ટ્રાન્સફર ફી, એટલે કે અરજદારના પિતા મૃતક ગિરધારીલાલ સૂર્યવંશી ગોપાલ ભૂતપૂર્વ સૈન્ય અધિકારી હતા અને આ જમીન તેમને ક્યારેય ભૂતપૂર્વ સૈન્ય અધિકારી તરીકે આપવામાં આવી ન હતી. આ રીતે, તેણે ખેડૂત અથવા મજૂરનો દરજ્જો સ્થાપિત કરતા પુરાવા રજૂ કરવા જરૂરી હતા. રાજ્ય અપીલકર્તાની દલીલ એ છે કે ઉપરોક્ત કેસમાં કાર્યવાહીમાં ૧૫ વર્ષનો વિલંબ થયો હોવાનું ન કહી શકાય કારણ કે વેચાણ

દસ્તાવેજની મ્યુટેશન એન્ટ્રી રજ.૦૬.૧૯૭૫ પર ૧૦ વર્ષ પછી એટલે કે ૦૮.૦૧.૧૯૮૬ પર કરવામાં આવી હતી.

૮૭. તેવી જ રીતે, અન્ય તમામ બાબતોમાં, સારાંશ ખાલી કરાવવાનો આદેશ પસાર કરતી વખતે, કલેક્ટરે નોંધ્યું છે કે ખરીદદારો ખેડૂતો હતા તે સ્થાપિત કરવા માટે કોઈ દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા.કેટલીક બાબતોમાં, કારણ આપવામાં આવ્યું છે કે જોકે અરજદારના ભાઈ પાસે ખેતીની જમીન હતી અને અરજદાર દ્વારા કાર્યવાહીમાં ખેડૂત અથવા મજૂરનો દરજ્જો સ્થાપિત કરતા દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ અરજદાર ખેડૂતનો દરજ્જો મેળવી શકતો નથી કારણ કે તેના ભાઈની જમીન સ્વ-હસ્તગત મિલકત હતી.

૮૮. અગાઉ અહીં કાઢવામાં આવેલા ચાર્ટમાંથી પ્રતિબિંબિત થયેલા વણાયેલા તથ્યો પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે કલમ ૭૫ હેઠળ કલેક્ટર/નાયબ કલેક્ટર દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી સંક્ષિપ્ત તપાસમાં, કાર્યવાહીની શરૂઆત સમયે કૃષિ ઉપયોગમાં લેવાતી જમીનમાંથી કબજોદાર/જમીન ધારકને ટૂંકમાં બહાર કાઢવા માટે, જમીનધારકોને હસ્તાંતરણ સમયે હસ્તાંતરણકર્તાઓ ખેડૂતો હોવાના પુરાવા રજૂ કરવા કહેવામાં આવ્યું હતું.વ્યવહારો કરવાના મોટાભાગના આદેશોમાં વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪નું ઉલ્લંઘન હોવાના કારણો આપવામાં આવ્યા છે કે જે જમીન પર કબજો ધરાવતા લોકો જમીન હસ્તાંતરણ કરનારાઓ ખેડૂતો અથવા ખેત મજૂરો હોવાનો દરજ્જો સ્થાપિત કરી શક્યા ન હતા.જો કે, વિદ્વાન એકલ

ન્યાયાધીશ સમક્ષ આક્ષેપ કરાયેલા સંક્ષિપ્ત ખાલી કરવાના કોઈ પણ આદેશમાં, કોઈ તારણ આવ્યું નથી કે હસ્તાંતરણકર્તા વાસ્તવમાં બિન-ખેડૂત હતો.વટહુકમ '૧૯૪૯માં બિન-ખેડૂતની કોઈ વ્યાખ્યા નથી.

૮૯. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, કલમ ૨ (સી) હેઠળ 'ખેડૂત' શબ્દની વ્યાખ્યા એવી વ્યક્તિ માટે કરવામાં આવી છે જે વ્યક્તિગત રીતે જમીન પર ખેતી કરે છે.કલમ ૨ (જી) "વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરવી" શબ્દને વધુ વ્યાખ્યાયિત કરે છે, જેનો અર્થ એ થાય છે કે જે વ્યક્તિ પોતાની મહેનતથી અથવા તેના પરિવારના કોઈ સભ્યની મહેનતથી અથવા નોકરે રોકડ અથવા અન્ય રીતે ચૂકવવાપાત્ર વેતન પર જમીન પર ખેતી કરે છે.વધુમાં વટહુકમમાં કૃષિ મજૂરની પણ વ્યાખ્યા કરવામાં આવી નથી.આપણી સમક્ષ રજૂ કરાયેલ "ખેડૂત" શબ્દનો વ્યાપક અર્થ એવી વ્યક્તિને પણ સામેલ કરવાનો છે કે જેની પાસે કોઈ કૃષિ જમીન નથી, પરંતુ તે વ્યક્તિગત રીતે જમીન પર ખેતી કરે છે."કલમ ૨ (એફ) માં વ્યાખ્યાયિત "ખેતી" કરવાનો અર્થ એ છે કે કૃષિ કામગીરી ચાલુ રાખવી.આમ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે કોઈપણ વ્યક્તિ જે પોતાના ખાતા પર અથવા વેતન પર રોકાયેલી વ્યક્તિ દ્વારા કૃષિ કામગીરી કરે છે તે ખેડૂતના અર્થમાં આવશે.વધુમાં, ઓછામાં ઓછા ૬ વર્ષ કે તેથી વધુ સમયગાળાના સમયગાળા પછી હસ્તાંતરણકર્તાની ખેડૂત હોવાની સ્થિતિ વિશેના આદેશની તપાસ ટ્રાન્સફર સમયે હસ્તાંતરણકર્તાઓ બિન-ખેડૂત હોવા અંગેના કોઈ ચોક્કસ તારણમાં પરિણમી ન હતી.આટલા લાંબા સમય પછી આવી કોઈ તપાસ થઈ શકી ન હોત.કાર્યવાહી વાજબી સમયની અંદર હાથ ધરવામાં આવી શકી હોત, જે રિટ

અરજીઓના તાત્કાલિક સમૂહમાં નથી.

૯૦. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં લેતા, તૈયાર સંદર્ભ માટે, આપણે વટહુકમ '૧૯૪૯નો ઉદ્દેશ અને હેતુ ધરાવતા લાંબા શીર્ષકની નોંધ લઈ શકીએ છીએ, જે નીચે મુજબ છે:—

"જમીન ધારકો અને તેમના ભાડૂતો વચ્ચેના વિવાદો અને અન્ય બાબતોનું સમાધાન કરવાની જોગવાઈ કરવી.

જ્યારે સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યની શાંતિ અને સારી સરકાર માટે ઘરખેડની જમીનના જથ્થા, ભાડું અને બેદખલ, જમીન ધારકો અને તેમના ભાડૂતો વચ્ચેના વિવાદોના સમાધાન માટે, ખેડૂતોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિમાં સુધારો કરવા માટે, કૃષિ માટે જમીનનો સંપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ કરવા માટે અને અહીં પછીથી દેખાતી કેટલીક અન્ય બાબતો માટે જોગવાઈ કરવી અનુકૂળ છે:

૯૧. કલમ ૨ (સી), (એફ), (જી), (એચ), (કે) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ નીચે મુજબ છે:—

"૨((ગ) "ખેડૂત" એટલે એવી વ્યક્તિ કે જે વ્યક્તિગત રીતે જમીન પર ખેતી કરે છે;

(ચ) "ખેતી કરવી" એટલે કોઈપણ કૃષિ કામગીરી હાથ ધરવી;

(છ) "વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરવી" એટલે પોતાના ખાતા પર ખેતી કરવી –

(૧) પોતાની મહેનતથી, અથવા

(૨) પોતાના પરિવારના કોઈ સભ્યના શ્રમ દ્વારા, અથવા

(૩) નોકરો દ્વારા રોકડ અથવા વસ્તુઓમાં ચૂકવવાપાત્ર વેતન પર, પરંતુ પાકના હિસ્સામાં અથવા ભાડે રાખેલા મજૂર દ્વારા નહીં, કોઈની વ્યક્તિગત દેખરેખ હેઠળ અથવા કોઈના પરિવારના કોઈ સભ્ય દ્વારા;

સમજૂતી I—એક ખેડૂત કે જે વિધવા અથવા સગીર છે અથવા કોઈ શારીરિક અથવા માનસિક વિકલાંગતાને આધિન છે અથવા જે સૌરાષ્ટ્ર રાજ્ય સરકાર, ભારત સરકાર અથવા ભારતની કોઈપણ રાજ્ય સરકારની સક્રિય સેવામાં છે, જો તે તેના અથવા તેના નોકરો દ્વારા અથવા ભાડે રાખેલા મજૂર દ્વારા ખેતી કરવામાં આવે તો તે જમીન પર વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરે છે તેવું માનવામાં આવશે.

સમજૂતી II—અવિભાજિત હિંદુ પરિવારના કિસ્સામાં, જો તે જમીન એવા પરિવારના કોઈ સભ્ય દ્વારા ઉગાડવામાં આવે તો તે વ્યક્તિગત રીતે ઉગાડવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે.

(જ) "ઘરખેડ" એટલે જમીનદારો દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરવા માટે અનામત રાખેલી જમીન:

પરંતુ જો કોઈ જમીન ધારક ૧લી જાન્યુઆરી, ૧૯૪૮ના રોજ જમીન પર ખેતી કરતા ભાડૂતને તેની ખેતી કરવાની મંજૂરી આપે તો પણ તે જમીન ઘરખેડની જમીન જ રહેશે.

(ટ) "જમીન" એટલે જે જમીનનો ઉપયોગ કૃષિ હેતુ માટે થાય છે અને તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે:—

((ક) કૃષિ હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી જમીનની સંલગ્ન ખેત બાંધકામની જગ્યાઓ; અને

((ખ) ખેડૂતો, ખેત મજૂરો અથવા કારીગરો દ્વારા કબજો કરાયેલ રહેઠાણોની જગ્યાઓ અને આવા રહેઠાણોને સંલગ્ન જમીન;

કલમ ૫૪ અને ૭૫ પૂરી પાડે છે કે:—

"૫૪.(૧) આ વટહુકમમાં જણાવ્યા મુજબ બચાવો:—

((ક) દીવાની અદાલતના હુકમનામા અમલમાં મૂકવા માટે અથવા જમીન મહેસૂલની બાકી રકમની વસૂલાત માટે અથવા જમીન મહેસૂલની બાકી રકમ

તરીકે વસૂલ કરી શકાય તેવી રકમ, ભેટ, વિનિમય અથવા કોઈ પણ જમીનની લીઝ કે જ્યાં કાયદા દ્વારા લીઝને મંજૂરી આપવામાં આવી હોય અથવા તેમાં વ્યાજ હોય, તે સહિત કોઈ વેચાણ નહીં; અથવા

(બી) કોઈ પણ જમીન અથવા વ્યાજનું કોઈ ગીરો (જેમાં ગીરવે મૂકેલી મિલકતનો કબજો ગીરવે રાખનારને આપવામાં આવે છે, તે ખેડૂત ન હોય તેવી વ્યક્તિની તરફેણમાં માન્ય રહેશે નહીં; અથવા

(સી) કોઈ પણ જમીન અથવા તેમાંના વ્યાજના વેચાણ, ભેટ, વિનિમય, લીઝ અથવા ગીરો માટે લેખિતમાં કોઈ સાધન દ્વારા કોઈ કરાર કરવામાં આવ્યો નથી:

પરંતુ કલેક્ટર અથવા સરકાર દ્વારા અધિકૃત અધિકારી આવા વેચાણ, ભેટ, વિનિમય, લીઝ માટે પરવાનગી આપી શકે છે, જ્યાં લીઝ કાયદા દ્વારા માન્ય છે, અથવા ગીરો, અથવા સૂચવવામાં આવે તેવી શરતો પર આવા કરાર માટે:

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે, જો કૃષિ હેતુ માટે ખેડૂત ન હોય તેવી વ્યક્તિને જમીન વેચવામાં આવી રહી હોય, તો આવી કોઈ પરવાનગી આપવામાં આવશે નહીં, જો અન્ય સ્ત્રોતોમાંથી આવી વ્યક્તિની વાર્ષિક આવક પાંચ હજાર રૂપિયાથી વધુ હોય.

(૧અ) રાજ્ય સરકાર, સત્તાવાર રાજપત્રમાં જાહેરનામું બહાર પાડીને, આરોગ્ય અને શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં એવી જમીનનો ઉપયોગ કરવા માટે સખાવતી હેતુ માટે સ્થાપિત અને બિન-નફાકારક પ્રકૃતિના કોઈપણ જાહેર ટ્રસ્ટને કોઈપણ કૃષિ જમીનના હસ્તાંતરણ માટે પેટા-કલમ (૧) ની જોગવાઈઓમાંથી મુક્તિ આપી શકે છે, જે તેમાં નિર્દિષ્ટ કરી શકાય તેવી શરતોને આધિન છે.

(૨) આ કલમની કોઈ પણ બાબત કૃષિ મજૂર અથવા કારીગરની તરફેણમાં રહેઠાણ અથવા તેની જગ્યા અથવા તેની સાથે સંકળાયેલી કોઈપણ જમીનના વેચાણ, ભેટ, વિનિમય અથવા લીઝને પ્રતિબંધિત કરતી હોવાનું માનવામાં આવશે નહીં.

"૭પ.કોઈપણ જમીન પર અનધિકૃત રીતે કબજો ધરાવતી અથવા ખોટી રીતે કબજો ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિ,

((ક) આ વટહુકમની જોગવાઈઓ હેઠળ પક્ષકારોના કૃત્ય દ્વારા અથવા કાયદાના અમલીકરણ દ્વારા જેનું હસ્તાંતરણ અમાન્ય છે,

((ખ) જેનું સંચાલન ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ ધારવામાં આવ્યું હોય; અથવા

(સી) જે ઉપયોગ અને વ્યવસાય માટે તે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ હકદાર

નથી અને ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ આવી વ્યક્તિઓને બહાર કાઢવાની જોગવાઈ કરતી નથી, તેને કલેક્ટર દ્વારા ટૂંકમાં બહાર કાઢી શકાય છે.

૨૦૧૫ના ગુજરાત સુધારા અધિનિયમ નંબર ૨૮ દ્વારા ઉમેરવામાં આવેલી કલમ ૭પએ નીચે મુજબ છે:—

"૭પએ. (૧) કલમ ૭પમાં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, જ્યાં કલેક્ટરને સ્વપ્રેરણાથી અથવા કોઈ વ્યક્તિની અરજી પર એવું માનવાનું કારણ હોય કે, કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (એ), (બી) અથવા (સી) ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં, જમીનનું હસ્તાંતરણ એવી વ્યક્તિની તરફેણમાં થયું છે જે ખેડૂત નથી અથવા કોઈ સંસ્થાની તરફેણમાં નથી, તો કલેક્ટર આવી વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાને નોટિસ જારી કરશે અને સુનાવણીની તક આપ્યા પછી, જમીનનું હસ્તાંતરણ માન્ય છે કે નહીં તે નક્કી કરશે.

(૨) જો કલેક્ટર એવા નિર્ણય પર આવે કે આવી જમીનનું હસ્તાંતરણ માન્ય નથી, તો તે આદેશ પસાર કરશે કે જેથી તે વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા કે જેની તરફેણમાં આવી જમીન માન્ય રીતે સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવી નથી તેના પર આવી જમીનની પ્રવર્તમાન જંત્રીની રકમના ત્રણ ગણો દંડ લાદશે.

સમજુતી—આ વટહુકમના હેતુ માટે, "જંત્રી" શબ્દનો અર્થ એ છે કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે નક્કી કરવામાં આવતા આધાર બજાર મૂલ્યોનો સૂચકાંક ".

૯૨. આ જોગવાઈઓને કાળજીપૂર્વક વાંચીને એ નોંધવું યોગ્ય છે કે કલમ ૫૪ એ એવી વ્યક્તિની તરફેણમાં કૃષિ જમીનના હસ્તાંતરણ પર પ્રતિબંધની જોગવાઈ કરે છે જે ખેડૂત નથી અને જણાવે છે કે આવી કોઈપણ ટ્રાન્સફર માન્ય રહેશે નહીં. જોકે, કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૧) ની પ્રથમ જોગવાઈ જણાવે છે કે કલેક્ટર અથવા અધિકૃત અધિકારી નિયત શરતો પર વેચાણ વગેરે દ્વારા આવા સ્થાનાંતરણ માટે પરવાનગી આપી શકે છે. કલમ ૨ (સી) 'ખેડૂત' ને એવી વ્યક્તિ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જે વ્યક્તિગત રીતે જમીન પર ખેતી કરે છે અને કલમ ૨ (જી) વાંચીને, તે સ્પષ્ટ થાય છે કે ખેડૂત એ એવી વ્યક્તિ છે જે વ્યક્તિગત રીતે પોતાની મજૂરી દ્વારા અથવા તેના પરિવારના સભ્યની મજૂરી દ્વારા અથવા નોકરો દ્વારા રોકડ અથવા પ્રકારની ચૂકવણીપાત્ર વેતન પર જમીન પર ખેતી કરે છે. જમીન ધારક દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ખેતી માટે અનામત રાખવામાં આવેલી જમીનને કલમ ૨ (એચ) મુજબ ઘરખેડ જમીન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે અને જો જમીન ધારક ૧.૧.૧૯૪૮ પર જમીન પર ખેતી કરતા ભાડૂત દ્વારા તેની ખેતી કરવાની મંજૂરી આપે તો પણ આવી જમીન ચાલુ રહેશે. કલમ ૨ (યુ) મુજબ, ભાડૂતનો અર્થ એ છે કે એક ખેડૂત કે જે લીઝ પર જમીન ધરાવે છે અને તેમાં એવી વ્યક્તિનો સમાવેશ થાય છે કે જેને વટહુકમની જોગવાઈઓ હેઠળ ભાડૂત માનવામાં આવે છે.

૯૩. 'રાજ્ય' નો અર્થ વટહુકમની કલમ ૨ (ઓ) હેઠળ સૌરાષ્ટ્ર રાજ્ય થાય છે. લાંબા શીર્ષક પરથી જોઈ શકાય છે કે વટહુકમનો ઉદ્દેશ સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યના સુશાસન, ઘરખેડની જમીનના જથ્થાને લગતા વિવાદોનું સમાધાન,

મકાનમાલિક અને તેમના ભાડૂતો વચ્ચે ભાડું અને બેદખલ વગેરે, સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યના પ્રદેશોમાં રહેતા ખેડૂતોની આર્થિક અને સામાજિક સ્થિતિમાં સુધારો અને રાજ્યની અંદર એટલે કે સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યમાં ખેતી માટે જમીનનો સંપૂર્ણ અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ કરવાનો હતો.પરિણામ એ છે કે વટહુકમની કલમ ૨ (સી) ના અર્થમાં 'ખેડૂત' નો અર્થ એ થશે કે જે વ્યક્તિ સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યમાં આવેલી જમીન પર વ્યક્તિગત રીતે ખેતી કરે છે.વટહુકમ, ૧૯૪૯ના ઉદ્દેશ અને હેતુને જોતાં, તેમાં કોઈ શંકા ન હોઈ શકે કે વટહુકમ, ૧૯૪૯ એ આ વિષયના સંબંધમાં સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યના પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્રમાં છે અને આ કાયદો રાજ્યની અંદર પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં રાખીને બનાવવામાં આવ્યો હતો.

૯૪. કલમ ૫૪ ના ઉદ્દેશને કારણે વ્યવહાર અમાન્ય હોવાના પરિણામે, કલમ ૭૫ કલેક્ટરને જમીન પર કબજો ધરાવતી એવી વ્યક્તિને ટૂંકમાં બહાર કાઢવાની સત્તા પ્રદાન કરે છે, જેનું હસ્તાંતરણ વટહુકમની જોગવાઈઓ હેઠળ અમાન્ય છે, જેને 'અનધિકૃત કબજો કરનાર' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે અથવા આવી જમીનનો 'ખોટો કબજો' છે.તેથી ધારણા એ છે કે જો કબજોદારની તરફેણમાં ટ્રાન્સફર અમાન્ય છે, તો તે આવી જમીનનો અનધિકૃત કબજો ધરાવતો હોવાથી તેને ખાલી કરાવવા માટે જવાબદાર છે.સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવા સિવાય, કાયદા દ્વારા અન્ય કોઈ પરિણામ આપવામાં આવ્યું નથી.ખાલી કરાવ્યા પછી જમીન કોને જશે તે અંગે વટહુકમમાં મૌન છે.વર્ષ ૨૦૧૫માં સુધારા દ્વારા ઉમેરવામાં આવેલી કલમ ૭૫ (એ) પણ, સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવા માટેની કલમ ૭૫ની જોગવાઈઓ ઉપરાંત નિવારણ તરીકે માત્ર તપાસ અને દંડ લાદવાની વાત કરે

છે, જો કલેક્ટર તપાસ પછી એવું માને છે કે જમીનનો વ્યવહાર માન્ય નથી. ન તો વ્યવહારને અમાન્ય રાખવાના પરિણામે કાયદાની કામગીરી દ્વારા જમીન રાજ્ય સરકારને સોંપવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે અને ન તો તે હસ્તાંતરણકર્તાને આવી જમીન પુનઃસ્થાપિત કરવાની જોગવાઈ કરે છે. અનધિકૃત કબજાને બહાર કાઢ્યા પછી જમીનનો કબજો કોને મળશે તે અંગે સંપૂર્ણ મૌન છે. સુધારા અધિનિયમ, ૨૦૧૫ ના ઉદ્દેશ અને કારણોના નિવેદન પરથી એ નોંધવું જોઈએ કે આ કાયદો લગભગ ૬૦ વર્ષ જૂનો હોવાથી, ઝડપી ઔદ્યોગિકરણ અને શહેરીકરણ સાથે, કાયદાના પ્રક્રિયાગત ભાગને વધુ સરળ બનાવવા અને લોકોને ભોગવવાની અનુચિત મુશ્કેલીઓને ઘટાડવા માટે કાયદામાં કેટલીક જોગવાઈઓ સુધારવા અને દાખલ કરવા પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે વધુમાં જણાવે છે કે જ્યાં બિન-ખેડૂતને જમીનનું હસ્તાંતરણ થયું હોય, તે વ્યક્તિ કે જેની તરફેણમાં આવી જમીન ગેરકાયદેસર રીતે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હોય, તે એવી જમીનની પ્રચલિત જંત્રીની રકમના ત્રણ ગણો દંડ ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે અને આવી વ્યક્તિએ આવી જમીનને તે જ સ્થિતિમાં પુનઃસ્થાપિત કરવી પડશે જેમાં તે આવી ટ્રાન્સફર પહેલાં તરત જ હતી. આનો અર્થ એ થશે કે જો આ વિસ્તારની કૃષિ જમીનનો ઉપયોગ બિન-કૃષિ હેતુઓ માટે કરવામાં આવે, તો તેને તે જ સ્થિતિમાં પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવશે જેમાં તે સ્થાનાંતરણ પહેલાં તરત જ હતી. આ વિચાર આ વિસ્તારમાં ખેતીની જમીન જાળવવાનો હતો જેથી સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં ખેતીની જમીનનું ધોવાણ અટકાવી શકાય. સુધારા અધિનિયમ, ૨૦૧૫ના ઉદ્દેશ અને કારણોનું નિવેદન પણ માત્ર જમીનને તેની

મૂળ સ્થિતિમાં પુનઃસ્થાપિત કરવાની અને હસ્તાંતરણ કરનાર પર દંડ લાદવાની વાત કરે છે.

૯૫. આમ, એ સ્પષ્ટ છે કે આ જોગવાઈ જમીન હસ્તાંતરણકર્તાને પુનઃસ્થાપિત કરવાની અથવા રાજ્ય સરકારને સોંપવાની વાત કરતી નથી. ટ્રાન્સફરને અમાન્ય જાહેર કરવાનું એકમાત્ર પરિણામ વટહુકમ, ૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ અને ૭૫એ હેઠળ સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવા અને દંડ છે. ૨૦૧૫ના ગુજરાત અધિનિયમ, ૨૮ દ્વારા સુધારા અધિનિયમ, ૨૦૧૫ સાથે, સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ, ૧૯૪૯ અને ગુજરાત ભાડૂત અને કૃષિ જમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮માં અનુક્રમે કલમ ૭૫એ અને કલમ ૬૩એડીને એકસાથે ત્રણ સુધારા લાવવામાં આવ્યા હતા; જે નીચે મુજબ છે:—

“૭૫એ. (૧) કલમ ૭૫માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, જ્યાં કલેક્ટરને સ્વપ્રેરણાથી અથવા કોઈ વ્યક્તિની અરજી પર એવું માનવાનું કારણ હોય કે, કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (એ), (બી) અથવા (સી) ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં, જમીનનું હસ્તાંતરણ એવી વ્યક્તિની તરફેણમાં થયું છે જે ખેડૂત નથી અથવા કોઈ સંસ્થાની તરફેણમાં નથી, તો કલેક્ટર આવી વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાને નોટિસ જારી કરશે અને સુનાવણીની તક આપ્યા પછી, જમીનનું હસ્તાંતરણ માન્ય છે કે નહીં તે નક્કી કરશે.

(૨) જો કલેક્ટર એવા નિર્ણય પર આવે કે આવી જમીનનું હસ્તાંતરણ માન્ય

નથી, તો તે આદેશ પસાર કરશે કે જેથી તે વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા કે જેની તરફેણમાં આવી જમીન માન્ય રીતે સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવી નથી તેના પર આવી જમીનની પ્રવર્તમાન જંત્રીની રકમના ત્રણ ગણો દંડ લાદશે.

સમજુતી—આ વટહુકમના હેતુ માટે, "જંત્રી" શબ્દનો અર્થ એ છે કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે નક્કી કરવામાં આવતા આધાર બજાર મૂલ્યોની અનુક્રમણિકા."

"કુચેડી-કલમ ૬૩-ની પેટા-કલમ (૧) ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં જમીનના હસ્તાંતરણ માટે હસ્તાંતરણકર્તાને દંડ

(૧) કલમ ૮૪C માં સમાવિષ્ટ કંઈપણ હોવા છતાં, જ્યાં મામલાતદાર સુઓ મોટો અથવા કોઈપણ વ્યક્તિની અરજી પર, એવું માનવાનું કારણ છે કે, કલમ ૬૩ની પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (એ), (બી) અથવા (સી) ની જોગવાઈઓ અનુસાર, જમીનનું હસ્તાંતરણ એવી વ્યક્તિની તરફેણમાં થયું છે જે ખેડૂત નથી અથવા કોઈ સંસ્થાની તરફેણમાં નથી, મામલાતદાર આવી વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાને નોટિસ જારી કરશે અને તેમની વાત સાંભળવાની તક આપ્યા પછી નક્કી કરશે કે જમીનનું હસ્તાંતરણ માન્ય છે કે નહીં.

(૨) જો મામલાતદાર એવા નિર્ણય પર આવે કે આવી જમીનનું હસ્તાંતરણ માન્ય નથી, તો તે આ રીતે આદેશ પસાર કરશે –

((i) એવી વ્યક્તિ અથવા સંસ્થા કે જેની તરફેણમાં આવી જમીન માન્ય રીતે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી નથી, તેના પર આવી જમીનની પ્રવર્તમાન જંત્રીની રકમના ત્રણ ગણો દંડ લાદવો; અને

((૨) જે વ્યક્તિ અથવા સંસ્થાની તરફેણમાં આવી જમીન માન્ય રીતે હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી નથી, તેને અધિકારો અને વ્યાજ સાથે જમીનને પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે નિર્દેશ આપવો, જેમાં તે આવા હસ્તાંતરણના તરત પહેલા આવી સ્થિતિ હતી, આવા આદેશના એક મહિનાના સમયગાળાની અંદર.”

સમજૂતી-આ કાયદાના હેતુઓ માટે, "જંત્રી" શબ્દનો અર્થ એ છે કે રાજ્ય સરકાર દ્વારા સમયાંતરે નક્કી કરવામાં આવતા મૂળ બજાર મૂલ્યોની અનુક્રમણિકા.”

૯૬. ગુજરાત ભાડાપટ્ટા અને કૃષિ જમીન અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૬૩એડીની સરખામણી ૨૦૧૫ના તે જ સુધારા અધિનિયમ દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જેમાં સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ, ૧૯૪૯માં કલમ ૭૫એ દાખલ કરવામાં આવી હતી, તે નોંધવું જોઈએ કે કલમ ૬૩એડી જે ભાડાપટ્ટા અધિનિયમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૪સી હેઠળ તપાસની જોગવાઈઓની સહાયમાં દાખલ કરવામાં આવી છે, તે માત્ર અમાન્ય હસ્તાંતરણના હસ્તાંતરણ પર દંડ લાદવાની જોગવાઈ જ નથી કરતી, પરંતુ જમીનને તેના અધિકારો અને વ્યાજ સાથે પુનઃસ્થાપિત કરવાની પણ વિચારણા કરે છે, જેમાં તે સ્થાનાંતરણ પહેલાં તરત જ હતું અને આમ કરવાની જવાબદારી છે. હસ્તાંતરણ કરનાર પર.આ વિચાર કાયદાની કલમ ૮૪સી (૨) ની ભાવનામાં છે.

૧૯૪૯.

સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ હેઠળ આવી કોઈ યોજના નથી.આમ, એ સમજી શકાય છે કે વિધાનસભા વટહુકમ '૧૯૪૯ની યોજના વિશે પૂરતી જાગૃત હતી, અને ઇરાદાપૂર્વક કલમ ૭૫એ હેઠળ તપાસ કર્યા પછી અન્ય કોઈ પરિણામ ઉમેર્યું ન હતું, સિવાય કે હસ્તાંતરણ કરનાર પર દંડ લાદવામાં આવ્યો હોય.હસ્તાંતરણ કરનાર/મૂળ માલિકને સ્થાનાંતરિત જમીનની પુનઃસ્થાપનાની કોઈ જરૂર નથી અથવા તેની કોઈ જરૂર નથી.

૯૭. વધુમાં, સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ, ૧૯૪૯ની કલમ ૫૪એ નીચે મુજબ છે:—

“૫૪એ. (૧) કલમ ૫૪ માં જે કંઈપણ સમાવિષ્ટ છે તે છતાં, જ્યાં મામલાતદાર પોતે અથવા જમીનમાં રસ ધરાવતી કોઈપણ વ્યક્તિની અરજી પર, એવું માનવાનું કારણ છે કે, કલમ (એ), (બી) ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં અથવા ((ગ) કલમ ૫૪ની પેટા-કલમ (૧) ની કલમ અનુસાર, જે વ્યક્તિ ખેડૂત ન હતી તેની તરફેણમાં જમીનનું હસ્તાંતરણ થયું હતું અને તે પછી અમુક વ્યવહારો અથવા વ્યવહારો થયા છે અને જે વ્યક્તિની તરફેણમાં છેલ્લો વ્યવહાર ૩૦ જૂન, ૨૦૧૫ના રોજ અથવા તે પહેલાં કરવામાં આવ્યો હતો તે વ્યક્તિ ખેડૂત છે, તે આવા વ્યક્તિને નોટિસ જારી કરશે અને તેને સાંભળવાની તક આપશે અને તેને યોગ્ય લાગે તે રીતે તપાસ પણ કરશે.

(૨) જો મામલાતદાર એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચે કે આવી જમીનના સંબંધમાં છેલ્લા

વ્યવહારના પરિણામે જે વ્યક્તિને આવી જમીન હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હતી તે વ્યક્તિ ખરેખર એક ખેડૂત છે, તો તે આવી વ્યક્તિને રાજ્ય સરકારને, આવી જમીનનો ઉપયોગ માત્ર કૃષિ હેતુ માટે કરવા માટે, પ્રવર્તમાન જંત્રીના દસ ટકાની રકમ ચૂકવવા માટે બોલાવશે અને આવી ચુકવણી કર્યા પછી, તે આદેશ દ્વારા, આવા કોઈ પણ એક અથવા વધુ વ્યવહારો અમાન્ય હતા અથવા હતા તે હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના, આવા છેલ્લા વ્યવહારને માન્ય જાહેર કરશે અને આવા આદેશ પર, કલમ ૭૫ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં અને જો પહેલેથી જ શરૂ કરવામાં આવી હોય તો તેને તાત્કાલિક બંધ કરવામાં આવશે.”

૯૮. ઉપરોક્ત જોગવાઈનું અવલોકન સૂચવે છે કે આવી જમીનના સંબંધમાં છેલ્લો વ્યવહાર, જેમાંથી પ્રારંભિક હસ્તાંતરણ કલમ ૫૪ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન હતું, જો તે વ્યક્તિ જે ખેડૂત છે તેને કરવામાં આવે, તો કલમ ૫૪ (એ) ની પેટા-કલમ (૨) માં આપવામાં આવેલી શરતોને આધિન મામલાતદારના આદેશ દ્વારા ઉપરોક્ત વ્યવહારને નિયમિત કરી શકાય છે અને કલમ ૭૫ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવશે નહીં, અને જો પહેલેથી જ શરૂ કરવામાં આવે તો તેને તાત્કાલિક બંધ કરવામાં આવશે.

૯૯. તેથી, પ્રશ્ન એ હશે કે ટ્રાન્સફર કરનાર સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ ઓર્ડિયન્સ,

૧૯૪૯ના અર્થમાં ખેડૂત હતો કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે તપાસ હાથ ધરવી જરૂરી છે અને વર્ષ ૨૦૧૫માં કલમ ૭૫એ દાખલ કરવામાં આવી તે પહેલાં આ પ્રકારની તપાસ સંક્ષિપ્ત સ્વરૂપની હતી.તાત્કાલિક અરજીઓના સમૂહમાં, મોટાભાગના વ્યવહારો વર્ષ ૧૯૭૫ થી ૧૯૯૭ ની વચ્ચે થયા છે, જેમાં કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની કાર્યવાહી વ્યવહારના ઓછામાં ઓછા છ વર્ષ પછી શરૂ કરવામાં આવી હતી.તમામ કેસોમાં મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી, જે અગાઉ અહીં કાઢવામાં આવેલા ચાર્ટમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે.

૧૦૦. વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલની દલીલ એ છે કે આવી પરિસ્થિતિમાં જ્યાં કાયદો જમીન રાજ્ય સરકારને સોંપવા અથવા જમીન ધારકને પુનઃસ્થાપિત કરવાની જોગવાઈ કરતું નથી, ત્યાં ગુજરાત જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૮૭૯ ની કલમ ૩૭ ની જોગવાઈઓ આકર્ષવામાં આવશે.દલીલ એ છે કે હસ્તાંતરણકર્તાની સંક્ષિપ્ત હકાલપટ્ટી સાથે, જમીન-અંદર – પ્રશ્ન વ્યક્તિની મિલકત રહેશે નહીં અને તેથી કલેક્ટરને આવી મિલકતનો કબજો લેવાની અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા મંજૂર કરાયેલા નિયમો દ્વારા અધિકૃત કરવામાં આવે તેવી રીતે તેનો નિકાલ કરવાની સત્તા છે.આમ, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલેક્ટરને મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં રાજ્ય સરકારનું નામ દાખલ કરવાનો આદેશ સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવાનો અને હસ્તાંતરણ કરનારાઓના નામ કાઢી નાખવાનો આદેશ પસાર કરીને ભૂલ કરી હોવાનું ન કહી શકાય.

૧૦૧. આ રજૂઆત સાથે વ્યવહાર કરવા માટે, ગુજરાત જમીન મહેસૂલ સંહિતાની કલમ ૩૭ (૧) પર વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો છે જે અહીં નીચે કાઢવા માટે સુસંગત છે:—

“૩૭. તમામ જાહેર રસ્તાઓ વગેરે અને અન્યની મિલકત ન હોય તેવી તમામ જમીન સરકારની માલિકીની છે:

(૧)તમામ જાહેર રસ્તાઓ, ગલીઓ અને માર્ગો, પુલો, ખાડાઓ, ડાઈક અને વાડ, તેના પર અથવા તેની બાજુમાં, સમુદ્રની સપાટી અને બંદરો અને ઉચ્ચ જળ-ચિહ્નની નીચેની ખાડીઓ, અને નદીઓ, ઝરણાંઓ, નાળાં, સરોવરો અને તળાવો, અને તમામ નહેરો, અને જળ-પ્રવાહો, અને તમામ ઊભા અને વહેતા પાણી અને જ્યાં પણ સ્થિત હોય તેવી તમામ જમીન, જે વ્યક્તિઓની મિલકત નથી, અથવા કાયદેસર રીતે મિલકત ધરાવવા માટે સક્ષમ વ્યક્તિઓના સમૂહની મિલકત નથી, અને જ્યાં સુધી આવી વ્યક્તિઓના કોઈપણ અધિકારો સ્થાપિત થઈ શકે ત્યાં સુધી, તેમાં અથવા તેના પર, અને સિવાય હાલમાં અમલમાં હોય તેવા કોઈ પણ કાયદામાં અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી શકે છે અને આથી તે તમામ અધિકારો સાથે, તેમાં અથવા તેના પર, અથવા તેને સંલગ્ન હોવાનું જાહેર કરવામાં આવે છે, [સરકાર] ની મિલકત ['તાજ' શબ્દો કાઉન્સિલમાં ભારતીય કાયદાના આદેશના અનુકૂલન દ્વારા 'સરકાર' શબ્દો માટે બદલવામાં આવ્યા હતા.]], અને [રાજ્ય સરકાર] ના આદેશોને આધીન રહીને [આ શબ્દોને ગુજરાત દ્વારા ૧૯૬૪ની કલમ ૧૫, કલમ ૪ અનુસૂચિ દ્વારા 'કમિશનર' શબ્દો

માટે બદલવામાં આવ્યા હતા] કલેક્ટર માટે તે યોગ્ય ગણાશે તેવી રીતે અથવા [સંબંધિત સરકાર] દ્વારા મંજૂર કરાયેલા સામાન્ય નિયમો દ્વારા અધિકૃત થઈ શકે તેવી રીતે તેનો નિકાલ કરવો કાયદેસર રહેશે [ગુજરાત દ્વારા ૧૯૬૪ની કલમ ૧૫, કલમ ૪ અનુસૂચિ દ્વારા 'સંબંધિત સરકાર' શબ્દોને 'સરકાર' શબ્દો માટે બદલવામાં આવ્યા હતા], જે હંમેશા માર્ગના અધિકારોને અને લોકોના અથવા કાયદેસર રીતે અસ્તિત્વ ધરાવતા વ્યક્તિઓના અન્ય તમામ અધિકારોને આધીન રહેશે.

સમજુતી- આ વિભાગમાં "હાઈ-વોટર-માર્ક:"તેનો અર્થ એ છે કે વર્ષના કોઈપણ ઋતુમાં સામાન્ય વસંત-ભરતી દ્વારા પહોંચેલું સૌથી ઊંચું બિંદુ.

૧૦૨. ઉપરોક્ત જોગવાઈનું ખાલી વાંચન સૂચવે છે કે તે કલેક્ટરને એવી મિલકતો સાથે વ્યવહાર કરવાની સત્તા આપે છે જે વ્યક્તિઓની અથવા મિલકત ધરાવવા માટે કાયદેસર રીતે સક્ષમ વ્યક્તિઓની સંપત્તિ નથી.અમે નોંધ કરી શકીએ છીએ કે વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ હસ્તાંતરણકર્તાની સંક્ષિપ્ત હકાલપટ્ટી સાથે, જો કે તેની તરફેણમાં વેચાણ દસ્તાવેજો અમાન્ય હોઈ શકે છે, પરંતુ તે મિલકત-ઈન-કવેશ્ચનમાં વિકેતા અથવા માલિકના અધિકારના લુપ્ત થવામાં પરિણમતું નથી.જો કે વિકેતાને જમીન પુનઃસ્થાપિત કરવાની કોઈ જોગવાઈ નથી, પરંતુ જોગવાઈઓ વિકેતાની માલિકીનું હસ્તાંતરણ કરવાનું વિચારતી નથી.તેથી "જે વ્યક્તિઓ અથવા મિલકત ધરાવવા માટે કાયદેસર રીતે સક્ષમ વ્યક્તિઓના સમૂહની મિલકત નથી" તે શબ્દો આકર્ષિત કરી શકતા

નથી.મહેસૂલ સંહિતા, ૧૯૭૯ની કલમ ૩૭ની મદદથી મિલકતને રાજ્યની મિલકત હોવાની કોઈ ઘોષણા કરી શકાતી નથી અને કલેક્ટરને જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૯૭૯ની કલમ ૩૭ હેઠળ જમીનનો કબજો લેવાની અને તેનો નિકાલ કરવાની કોઈ સત્તા નથી.

૧૦૩. જ્યાં સુધી જમીનનો કબજો મેળવવાનો વિકેતાનો અધિકાર છે ત્યાં સુધી વટહુકમ, ૧૯૪૯ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, જેનું વેચાણ ખત અમાન્ય જાહેર કરવામાં આવ્યું છે, તે કેસની હકીકતોની સ્થિતિ પર આધારિત હશે.એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં ખેડૂત ન હોય તેવી અનૈતિક વ્યક્તિ પાસેથી વેચાણ દસ્તાવેજ મેળવીને વિકેતાની છેતરપિંડી કરવામાં આવી હોય અથવા ગેરકાયદેસર રીતે તેનો કબજો છીનવી લેવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે રાજ્ય સત્તાવાળાઓ કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે વિકેતાની વિનંતીને ધ્યાનમાં લેવાની તેમની સત્તામાં હોઈ શકે છે.જોકે, આ મુદ્દો આપણી સામે નથી.રિટ અરજીઓના સમૂહમાંના કોઈ પણ વિકેતાઓ તેમની સાથે છેતરપિંડી કરવામાં આવી છે અથવા ખોટી રજૂઆત કરવામાં આવી છે તેના આધારે જમીનની પુનઃસ્થાપનાની માંગ કરવા આગળ આવ્યા નથી.

૧૦૪. વધુમાં, ખાલી કરાવવા માટેની કાર્યવાહી લાંબા સમય પછી શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે લાંબા સમયથી જમીનના કબજામાં રહેલા હસ્તાંતરણકર્તાઓને ટૂંકમાં ખાલી કરાવવા માટે કલેક્ટર દ્વારા લેવામાં આવેલી કાર્યવાહીની માન્યતા

અંગે પ્રશ્ન ઉઠાવશે.આપણી સામે પ્રશ્ન એ છે કે શું કલેક્ટર દ્વારા હસ્તાંતરણ કરનારાઓ, જેઓ નોંધપાત્ર રીતે લાંબા સમયથી આ વિસ્તારમાં જમીનના ધારક છે અને જેઓ સ્વીકાર્ય રીતે કૃષિ કામગીરીઓ ચલાવી રહ્યા છે, તેમને ટૂંકમાં ખાલી કરાવવા માટેની કાર્યવાહી શરૂ કરવી વાજબી હતી કે કેમ.રિટ અરજીઓના સમૂહમાં અરજદારોની સ્પષ્ટ રજૂઆત છે કે જમીન હસ્તાંતરણની તારીખ પછીથી કૃષિ ઉપયોગ માટે મૂકવામાં આવી છે અને આજ સુધી કૃષિ ઉપયોગમાં પણ છે.જમીનની સ્થિતિ અથવા પ્રકૃતિ હસ્તાંતરણકર્તાઓ દ્વારા બદલવામાં આવી નથી, જેઓ સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ, ૧૯૪૯ની કલમ ૨ (સી) હેઠળ ખેડૂતોના અર્થમાં ન આવી શકે.અરજદારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોની ભારપૂર્વકની રજૂઆત એ છે કે કલેક્ટર/નાયબ કલેક્ટરના કાર્યાલય દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી નોટિસો વિલંબ દ્વારા પ્રતિબંધિત છે.

૧૦૫. આ મુદ્દાઓ પર આ અદાલતની ખંડપીઠે ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા અને અન્ય વિરુદ્ધ કેસ દાખલ કર્યો છે.ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય. [(૨૦૧૬) ૨ GLH ૧૦૨૧] જેમાં વિવાદ સૌરાષ્ટ્ર ઘરખેડ વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૫૪ અને ૭૫ની જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત હતો.ઉપરોક્ત કિસ્સામાં, પ્રથમ સ્થાનાંતરણ વર્ષ ૧૯૭૦નું હતું, જેનું પરિવર્તન વર્ષ ૧૯૭૩માં થયું હતું.જમીનની ઘણી વખત અદલાબદલી થઈ હતી અને મૂળ વેચાણ પત્રોના વહીવટકર્તા દ્વારા કોઈ વિવાદ ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો.જો કે, ત્યારબાદ એક ખાનગી પ્રતિવાદીએ અન્ય બાબતોની સાથે તપાસ પૂર્ણ કરવાના નિર્દેશ માટે પ્રાર્થના કરતી એક અલગ રિટ

અરજી દાખલ કરીને દરમિયાનગીરી કરી હતી.વટહુકમ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાં, જમીનના કબજા હેઠળના લોકો દ્વારા કારણદર્શક નોટિસને આ આધાર પર પડકારવામાં આવી હતી કે મહેસૂલ પ્રવેશની તારીખથી ૩૭ વર્ષ પછી વટહુકમ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહી વિલંબને કારણે અવરોધિત કરવામાં આવી હતી.આ અદાલતની ખંડપીઠે આ મામલાના ત્રણ પાસાઓની તપાસ કરી હતી; પ્રથમ વટહુકમ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે વાજબી સમયગાળાનો પ્રશ્ન; બીજું એ હતું કે શું કાર્યવાહી શરૂ કરવી એ અધિકારક્ષેત્ર વિના છે કે કેમ અને ત્રીજું પાસું પ્રતિવાદીના સ્થાન વિશે હતું જેમાં તેના પિતાએ વેચાણ દસ્તાવેજ અમલમાં મૂક્યો હતો અને વિચારણા પ્રાપ્ત કરી હતી અને તેની ઇચ્છાથી કબજો સાથે ભાગ લીધો હતો, જેમાં તેના પિતાના મૃત્યુ પછી ટ્રાન્સફરને અમાન્ય બનાવવાની માંગ કરવામાં આવી હતી, જેમણે તેમના જીવનકાળ દરમિયાન કોઈ ફરિયાદ કરી ન હતી.

૧૦૬. વાજબી સમયગાળાના પ્રશ્ન પર, ડિવિઝન બેન્ચે બોમ્બે લેન્ડ રેવન્યુ કોડની કલમ ૨૧૧ હેઠળ પુનરીક્ષણની સત્તાઓ સાથે સંબંધિત પટેલ રાઘવ નાથ ૧ કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લીધો છે, જેમાં નોંધ્યું છે કે "પુનરીક્ષણની શક્તિનો ઉપયોગ વાજબી સમયમાં થવો જોઈએ અને વાજબી સમયની લંબાઈ ઉપરોક્ત કેસની હકીકતો અને નકારવામાં આવી રહેલા આદેશની પ્રકૃતિ પર નક્કી થવી જોઈએ".

૧૦૭. ચંદૂલાલ ગોરધનદાસ રણોદ્રિયા ૨ કેસમાં આ અદાલતના ખંડપીઠે આપેલા ચુકાદાની નોંધ લેવામાં આવી હતી, જેમાં બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ એક્ટ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૪સી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં વિલંબનો પ્રશ્ન હતો. ફકરા નંબર '૧૨' અને '૧૩' માં સંબંધિત અવલોકનો અહીં નીચે નોંધ્યા છે:—

“૧૨. નિર્વિવાદપણે, આ જમીન નવી મુદતની જમીન છે, જેના પર કાયદાની કલમ ૪૩ની જોગવાઈઓ લાગુ પડે છે. તે પણ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે જો કોઈ વ્યક્તિ જમીનને નવા કાર્યકાળમાંથી જૂના કાર્યકાળમાં રૂપાંતરિત કરવા માંગે છે, તો સમયાંતરે પસાર કરવામાં આવેલા સરકારી ઠરાવો અને કાયદાની અન્ય જોગવાઈઓ અનુસાર, કલેક્ટરે જે વ્યક્તિ રૂપાંતર કરવા માંગે છે તેના દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર અને ચૂકવવાપાત્ર પ્રીમિયમની રકમ નક્કી કરવી પડશે અને જો કલેક્ટર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલી રકમ ચૂકવવામાં આવે તો માર્ગદર્શિકા મુજબ, સત્તાવાળાઓ દ્વારા જમીનને નવા કાર્યકાળમાંથી જૂના કાર્યકાળમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે જરૂરી આદેશો પસાર કરવામાં આવી રહ્યા છે, જેથી કાયદાની કલમ ૪૩ હેઠળ લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધો દૂર કરવામાં આવે. તે પણ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે પ્રશ્ન એ છે કે જો કાયદાની કલમ ૪૩ની જોગવાઈઓનું ઉદ્ધંધન કરીને જમીનનું હસ્તાંતરણ કરવામાં આવે, તો આવા વ્યવહારોને ચોક્કસપણે રદબાતલ વ્યવહારો તરીકે ઓળખવામાં આવી શકે છે. જો કે, પ્રશ્ન એ છે કે શું આવા રદબાતલ વ્યવહારોને કોઈપણ સમયે રદ કરી શકાય છે અને શું સત્તાવાળાઓ કોઈપણ સમયે સરકારને સોંપવાના હેતુથી

જમીનનો કબજો લેવાનું વાજબી ઠેરવી શકે છે.

૧૩. અમારા મતે, તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે જો રદબાતલ વ્યવહારને નોંધપાત્ર લાંબા ગાળા માટે અસરકારક રહેવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, તો તેમાં નામ આપવામાં આવેલ સત્તાધિકારી તેને રદ કરવાની કાર્યવાહી શરૂ કરવાથી બાકાત રહેશે. જ્યાં સુધી તે અમાન્ય અને અલગ ન થઈ જાય ત્યાં સુધી તે અસરકારક અને અસ્તિત્વમાં રહી શકે છે. જો તેના અસ્તિત્વને નોંધપાત્ર સમયગાળા માટે મંજૂરી આપવામાં આવે અને વર્તમાન કેસમાં અપીલકર્તાઓની જેમ લોકોના નોંધપાત્ર વર્ગની તરફેણમાં મૂલ્યવાન અધિકારો સર્જતા માર્ગ દ્વારા, તે દરખાસ્ત સ્વીકારવી મુશ્કેલ છે કે ફેરફાર હોવા છતાં અધિનિયમ હેઠળ સક્ષમ અધિકારી કોઈપણ સમયે અધિનિયમની કલમ ૮૪ (સી) હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે હકદાર હશે.”

૧૦૮. એમ્પ્લોઈઝ સ્ટેટ ઇન્શ્યોરન્સ કોર્પોરેશન વિ. સી. સી. શાંતાકુમાર ૫૫ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે સમજાવ્યા મુજબ વાજબી સમય કેટલો હશે તેની નોંધ ચંદૂલાલ ગોરધનદાસ રનોદ્રિયા ૨ માં ફકરા નં. '૧૬' નીચે પ્રમાણે છે:—

“૧૬. કર્મચારી રાજ્ય વીમા નિગમ વિરુદ્ધ સી. સી. શાંતાકુમારે ૨૦૦૭ (૧) એસ. સી. સી. ૫૮૪ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે વાજબી સમયગાળાની અંદર કાર્યવાહી કરવાના આ સિદ્ધાંતને વિસ્તૃત રીતે સમજાવ્યો છે. ફકરો Nos. ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯ અને ૪૦ ટાંકવા આપણા માટે યોગ્ય

રહેશે.

“૩૫. "વાજબી સમયગાળો" સંબંધિત કેસના વાસ્તવિક સંજોગો પર આધાર રાખે છે.તે પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે કોઈ પ્રયોગમૂલક સૂત્ર હોઈ શકતું નથી.સમયગાળો વાજબી છે કે નહીં તે પ્રશ્નને ધ્યાનમાં લેતી અદાલત/સત્તામંડળે તે પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે આસપાસના સંજોગો અને સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવા પડશે.

૩૬. ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ પટેલ રાઘવ નાથ (૧૯૬૯ (૨) એસ. સી. સી. ૧૮૭) માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે કોઈ મર્યાદાનો સમયગાળો પણ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો ન હોય, ત્યારે સત્તાનો ઉપયોગ વાજબી સમયની અંદર થવો જોઈએ અને વાજબી સમયની મર્યાદા કેસની હકીકતો અને આદેશની પ્રકૃતિ દ્વારા નક્કી થવી જોઈએ, જેમાં ફેરફાર કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા આ પાસાને ખાસ ધ્યાનમાં રાખવામાં આવ્યું હોય તેવું લાગતું નથી.વધુમાં, આંધ્ર પ્રદેશ સોંપાયેલ જમીન (હસ્તાંતરણ પર પ્રતિબંધ) અધિનિયમ, ૧૯૭૭ લાગુ થવા સંબંધિત મુદ્દાઓ અને જો તે કાયદો લાગુ હોવાનું માનવામાં આવે તો પણ, જે સમયગાળા દરમિયાન કાર્યવાહી શરૂ થવી જોઈતી હતી તેની વાજબીતાને પણ ધ્યાનમાં લેવામાં આવી ન હતી."વાજબી" શબ્દની ચોક્કસ વ્યાખ્યા આપવી મુશ્કેલ હશે.વ્યક્તિના સ્વભાવ અને તે જે સમયે અને સંજોગોમાં વિચારે છે તેના આધારે તેના તારણોમાં કારણ બદલાય છે.જૂના વિદ્વતાપૂર્ણ તર્કનું નિર્માણ કરનાર તર્ક

હવે બાળકના રમકડાની ઝંઝાવાતી જેમ ઊભો છે.પરંતુ માનવજાત પહોંચની અંદરની વાજબીતાથી સંતુષ્ટ હોવી જોઈએ; અને સત્તા દ્વારા આવરી લેવામાં ન આવતા કિસ્સાઓમાં, ન્યાયાધીશનો નિર્ણય સામાન્ય રીતે નક્કી કરે છે કે દરેક ચોક્કસ કેસમાં શું "વાજબી" છે; પરંતુ વારંવાર વાજબીપણું "કાયદાના જ્ઞાનને અનુસરે છે, અને તેથી અદાલતો દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવે છે".એક વિદ્વાન લેખક દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે કહેવામાં આવ્યું હતું કે "વાજબી" શબ્દનો ચોક્કસ અર્થ આપવાનો પ્રયાસ એ છે કે જે સંખ્યા નથી તેની ગણતરી કરવાનો પ્રયાસ કરવો અને જે જગ્યા નથી તેને માપવાનો પ્રયાસ કરવો.તેનો અર્થ એ છે કે કાયદામાં પ્રથમ દષ્ટિએ તે સંજોગોમાં વાજબી છે કે જેના વિશે અભિનેતા, વાજબી રીતે કાર્ય કરવા માટે કહેવામાં આવે છે, જાણે છે અથવા જાણવું જોઈએ. (જુઓ:મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન.દિલ્લી વિરુદ્ધ જગનાથ અશોક કુમાર (૧૯૮૭ (૪) એસ. સી. સી. ૪૯૭) અને ગુજરાત પાણી પુરવઠા અને ગટર વ્યવસ્થા બોર્ડ વિરુદ્ધ યુનિક ઈરેક્ટર્સ (ગુજરાત) (પી) લિમિટેડ (૧૯૮૯ (૧) એસ. સી. સી. ૫૩૨).જેમ કે લોર્ડ રોમિલી, એમ. આર. દ્વારા લેબૌચેર વિ. ડોસન (૪૧ એલજે સીએચ ૪૭૨) માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે તમામ કિસ્સાઓમાં વાજબી શું છે તે જણાવવું અશક્ય છે.સંજોગોમાં શું વાજબી છે તે નક્કી કરવા પહેલાં તમારી પાસે દરેક કેસની ચોક્કસ હકીકતો સ્થાપિત હોવી આવશ્યક છે.વાજબી, સાપેક્ષ શબ્દ બનવું એ અનિવાર્યપણે કારણના નિર્દેશો અનુસાર તર્કસંગત છે અને ચોક્કસ કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર અતિશય અથવા અતિશય નથી.

૩૭. આ પાસાઓ કલેક્ટર અને અન્યો વિરુદ્ધ P.Mangamma અને અન્યો (૨૦૦૩ (૪) SCC ૪૮૮) માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા હતા.

૩૮. વીરથી અમ્મલ વિરુદ્ધ સીની અમ્મલ (૨૦૦૨ (૧) એસ. સી. સી. ૧૩૪) માં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તેમ, તે "કેસના તમામ સંજોગો પર ધ્યાન આપવું; સામાન્ય સંજોગોમાં" વાજબી સમય "; સંજોગો પરવાનગી આપે તે જલદી; સંજોગોમાં જરૂરી હોય તેટલો સમય, કરાર માટે જે જરૂરી છે તે કરવા માટે અનુકૂળ રીતે; 'સીધા' કરતાં થોડી વધુ લાંબી જગ્યા; કાર્ય અથવા ફરજની પ્રકૃતિ અને હાજર સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને વાજબી અને યોગ્ય રીતે, અને વાજબી રીતે મંજૂરી આપવામાં આવે અથવા જરૂરી હોય તેટલો સમય; આ બધા લગભગ સમાન વિચાર વ્યક્ત કરે છે. "

૩૯. P.Ramanatha અચ્ચર ત્રીજી આવૃત્તિ દ્વારા એડવાન્સ લો લેક્સિકોન અનુસાર, ૨૦૦૫ વાજબી સમયનો અર્થ નીચે મુજબ છે:

"તે એક વાજબી સમય છે જે દરેક પક્ષને તેના અધિકારો અને લાભોની જાળવણી કરે છે અને દરેક પક્ષને નુકસાનથી રક્ષણ આપે છે જે તેણે સહન ન કરવું જોઈએ.

"વાજબી સમયને એટલા સમય તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે કે જે જરૂરી હોય તેટલો સમય, સંજોગોમાં, કોઈ ચોક્કસ કેસમાં કરાર અથવા ફરજની જરૂર

હોય તે સરળતાથી કરવા માટે.

જો કરાર પૂર્ણ કરવા માટે લાગુ કરાયેલ "વાજબી સમય" શબ્દોની કોઈપણ વ્યાખ્યાનો પ્રયાસ કરવો યોગ્ય હોય, તો મુખ્ય બેરોન પોલોક દ્વારા આપવામાં આવેલ તફાવત સૂચવી શકાય છે, એટલે કે, "વાજબી સમય" નો અર્થ એ છે કે સંજોગો પરવાનગી આપે તે જલદી.

વાજબી સમય અથવા ગેરવાજબી સમય શું છે તે નક્કી કરવામાં, સાધનની પ્રકૃતિ, ઉપયોગ અથવા વેપાર અથવા વ્યવસાય, જો કોઈ હોય તો, આવા સાધનના સંદર્ભમાં અને ચોક્કસ કેસની હકીકતને ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ.

વાજબી સમય કે જે પેસેન્જર ટ્રેનમાંથી ઉતરવા માટે હકદાર છે તે એવો સમય છે જે સામાન્ય રીતે મુસાફરોને ઉતરવા માટે અને ટ્રેનમાં સલામતીમાં ચોક્કસ સ્ટેશન પર જરૂરી હોય છે.

વાજબી સમય, કેસના તમામ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને; સામાન્ય સંજોગોમાં વાજબી સમય; સંજોગો પરવાનગી આપે તે જલદી; સંજોગો હેઠળ જરૂરી હોય તેટલો સમય, કરાર માટે જે જરૂરી છે તે કરવા માટે અનુકૂળ રીતે; કૃત્ય અથવા ફરજની પ્રકૃતિ અને હાજર સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, વાજબી અને યોગ્ય રીતે, અને વાજબી રીતે મંજૂરી આપવામાં આવે અથવા જરૂરી હોય તેટલા સમયની

"સીધી" લંબાઈ કરતાં થોડી વધુ લાંબી જગ્યા; આ બધા લગભગ સમાન વિચાર વ્યક્ત કરે છે.

વાજબી સમય હંમેશા કેસના સંજોગો પર આધાર રાખે છે.(કિની)

જે વ્યક્તિએ સમારંભમાં ઉપયોગ કરવા માટે આભૂષણો ઉધાર લીધા હોય અને સમારંભ પૂર્ણ થયા પછી અને માલિકે તેમને પરત કરવાની માંગ કર્યા પછી તેમને અટકાયતમાં રાખવા તે ગેરવાજબી છે.(AIR ૧૯૩૦ અવધ ૩૯૫).

"વાજબી સમય" શબ્દનો અર્થ એ છે કે કોઈ ચોક્કસ કેસમાં કરાર અથવા ફરજની જરૂર હોય તે અનુકૂળ રીતે કરવા માટે સંજોગોમાં જરૂરી હોય તેટલો સમય ".
[જુઓ:જોસેફ સેવરન્સ વિ. બેન્ની મેથ્યુ (૨૦૦૫ (૭) એસસીસી ૬૬૭)]

૪૦. આ તમામ કેસોમાં વાસ્તવિક પાસાઓની તપાસ કરવામા આવી નથી, કારણ કે ફરિયાદ કલમ ૭૭ (૧એ) (બી) ની લાગુ પડવા પર કેન્દ્રિત હોવાનું જણાય છે."

૧૦૯. ફકરામાં નં. ચંદૂલાલ ગોરધનદાસ રણોદ્રિયા ૨ માં '૧૯' માં એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે:—

"૧૯. તે વાજબી રીતે કહેવું આવશ્યક છે કે જો કાયદો પુનરાવર્તિત સત્તાઓના ઉપયોગ માટે સમય મર્યાદા સૂચવતો નથી, તો તેનો અર્થ એ નથી કે આવી

સત્તાઓનો ઉપયોગ કોઈપણ સમયે કરી શકાય છે, ભલે તે કાયદાની કલમ ૪૩ નો ભંગ હોય, જે એક જોગવાઈ છે જે નવા કાર્યકાળની જમીન સાથે સંબંધિત છે, તેના બદલે તેનો ઉપયોગ વાજબી સમયગાળાની અંદર થવો જોઈએ.તે એટલા માટે છે કારણ કે કાયદો લાંબા સમય પછી સ્થાયી થયેલી વસ્તુને અસ્થિર થવાની અપેક્ષા રાખતો નથી.સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ ચુકાદાઓ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યાં પુનરાવર્તનની કોઈ પણ સ્વપ્રેરણાની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટેની વૈધાનિક જોગવાઈ કોઈ મર્યાદા નક્કી કરતી નથી, ત્યાં વ્યવહારના કિસ્સામાં પણ વાજબી સમયગાળાની અંદર સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો આવશ્યક છે, જેને રદબાતલ વ્યવહાર તરીકે ઓળખવામાં આવશે.”

૧૧૦. ચંદૂલાલ ગોરધનદાસ રણોદ્રિયા ૨ માં ચર્ચા કરાયેલા કાયદાની નોંધ લેતા, ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા ૨૫ માં આ અદાલતની ખંડપીઠે ભંજી દેવશીભાઈ લુહાર ૪૫ માં અન્ય એક ખંડપીઠે ચુકાદાની નોંધ લેવા માટે આગળ વધ્યા છે, જે વટહુકમ, ૧૯૪૯ ની કલમ ૫૪ સાથે પણ સંબંધિત છે અને તે પ્રશ્ન કે જેમાં વટહુકમ, ૧૯૪૯ ની કલમ ૭૫ હેઠળ કબજો કરનારને ટૂંકમાં બહાર કાઢવા માટે કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે વાજબી સમય હતો, જેની તરફેણમાં ટ્રાન્સફર અમાન્ય હોવાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.વ્યવહારની માન્યતા અને વિલંબને કારણે તેની અસર વિશે વિવિધ દલીલો સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, તેમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે વ્યવહાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો અને મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં એન્ટ્રીમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે અરજદારે

માત્ર એક પ્રમાણપત્ર રજૂ કર્યું હતું જે પ્રમાણિત કરે છે કે અરજદાર કૃષિ-સાધનો તૈયાર કરી રહ્યો હતો.જો કે, તે તબક્કે, સત્તામંડળે અરજદાર પાસેથી અન્ય કોઈ વિંગતો અથવા સ્પષ્ટીકરણની માગ કરી ન હતી અને/અથવા કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરી ન હતી.રાજ્ય સત્તાવાળાઓએ આ વ્યવહારને ૧૭ વર્ષ સુધી ચલાવવાની મંજૂરી આપી હતી.ત્યારબાદ, જ્યારે ૧૭ વર્ષ પછી વ્યવહારને રદ કરવાની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી ત્યારે અરજદારે આ આધાર પર વાંધો ઉઠાવ્યો હતો કે અતિશય વિલંબને કારણે કાર્યવાહી બિનટકાઉ હતી અને જ્યારે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો ત્યારથી તેણે જમીનને માત્ર કૃષિ ઉપયોગ માટે જ મૂકી દીધી હતી, અને આગળ કૃષિ જમીનની સ્થિતિ અને પ્રકૃતિ હસ્તાંતરણકર્તા દ્વારા જાળવી રાખવામાં આવી હતી અને જાળવવામાં આવી હતી.આમ, તે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, આ બાબતના ઉપરોક્ત પાસાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, ખાસ કરીને કે હસ્તાંતરણકર્તાએ જમીનની પ્રકૃતિ અથવા સ્થિતિમાં ફેરફાર કર્યો નથી અને જમીનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે ખર્ચ પણ કર્યો છે, તેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત પરિબળો સુસંગત હશે અને તે યોગ્ય વિચારણાને પાત્ર હશે.આમ, તે ફક્ત નં. '૨૦' નીચે પ્રમાણે:-

“૨૦. વિલંબિત કાર્યવાહીના આધારે રદબાતલ કાર્યવાહીને માન્ય કરી શકાતી નથી તેવી વિભાવના વર્તમાન કેસમાં લાગુ કરવામાં આવે તો પણ, વર્તમાન કેસની વિશેષ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોને ધ્યાનમાં લેવી યોગ્ય રહેશે જે રેકૉર્ડમાંથી બહાર આવે છે:-

(અ) ૧૭ વર્ષના સમગ્ર સમયગાળા દરમિયાન વિકેતાએ વ્યવહાર સામે કાયદાકીય રીતે કોઈ કાર્યવાહી કરી નથી અને જાહેરાત માટે અથવા અન્ય કોઈ રાહત માટે વિકેતા દ્વારા કોઈ દાવો અથવા કાર્યવાહી દાખલ કરવામાં આવી હોય તેવું લાગતું નથી.

(બી) અરજદાર તે સમયે કૃષિ મજૂર હતો જ્યારે વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો અને વિવિધ કૃષિ જમીનોને ટાઈલિંગ અને ખેતી કરી રહ્યો હતો.

(સી) અરજદાર પણ કારીગર એટલે કે કૃષિ-સાધનો તૈયાર કરવાની પ્રવૃત્તિમાં રોકાયેલો હતો.

(ડી) વધુ મહત્વની હકીકત એ છે કે પ્રશ્નમાં જમીન ખરીદ્યા પછી પણ અરજદારે, તેના દ્વારા દાવો કરવામાં આવ્યો છે તેમ, જમીનનો ઉપયોગ કૃષિ હેતુ માટે કરવાનું ચાલુ રાખ્યું છે અને કૃષિ જમીન તરીકેની જમીનની સ્થિતિ અથવા પ્રકૃતિમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી અને તે કૃષિ જમીન તરીકે ચાલુ છે (અરજદારના કહેવાતા તથ્યાત્મક દાવાને પ્રતિવાદીઓ દ્વારા વિવાદિત કરવામાં આવ્યો નથી અને કોઈ વિરોધાભાસી પુરાવા રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવ્યા નથી)

(ઈ) અરજદારે એવો પણ દાવો કર્યો છે કે તેણે જમીનની ગુણવત્તા સુધારવા માટે નોંધપાત્ર ખર્ચ કર્યો છે.

(એફ) અન્ય એક મહત્વપૂર્ણ પરિબળ, જે વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં બહાર

આવ્યું છે, તે એ છે કે સત્તાવાળાઓના આદેશોને ધ્યાનમાં રાખીને માત્ર વિકેતા જ લાભ/લાભ મેળવવા માટે ઊભા રહેશે કારણ કે જમીન, આદેશ પછી પણ, આવી પરિણામી જોગવાઈ માટે કોઈ જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં સરકારમાં નિહિત થશે નહીં.”

૧૧૧. આમ કરતી વખતે, જોકે ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા રૂપ માં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા એવું જાણવા મળ્યું હતું કે ટ્રાન્ઝેક્શન-ઈન-કવેશ્ચનને રદબાતલ રાખવાનો સક્ષમ અધિકારીનો નિર્ણય વટહુકમની જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત છે અને તેને દોષિત ઠેરવી શકાતો નથી, પરંતુ એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે ન્યાય અને સમાનતાના હિતમાં, તે અવગણી શકાય નહીં કે વટહુકમની કલમ ૭૫ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરીને અરજદારને ૧૭ વર્ષ સુધી વ્યવહારને જીવંત રાખવાની મંજૂરી આપ્યા પછી ટૂંકમાં બહાર કાઢવાની આક્ષેપિત કાર્યવાહીને ન્યાયી ઠેરવી શકાય નહીં. એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ખાલી કરાવવાના આદેશની સંપૂર્ણપણે અવગણના કરવામાં આવી હતી કે અરજદારે જમીનનો ઉપયોગ કૃષિ હેતુઓ માટે કરવાનું ચાલુ રાખ્યું છે અને જમીનની સ્થિતિ અને પ્રકૃતિમાં ફેરફાર કર્યો નથી, તેના બદલે તેણે કૃષિ જમીનની સુધારણા માટે વધુ રકમનું રોકાણ કર્યું છે. ૧૭ વર્ષના વિલંબના કારણે અસ્પષ્ટ અને અન્યાયી રહ્યા છે અને એકમાત્ર બચાવ એ હતો કે વ્યવહાર વૈધાનિક રીતે રદબાતલ છે.

૧૧૨. ચંદૂલાલ ગોરધનદાસ રણોદ્રિયા ૨ અને ભંજુ દેવશીભાઈ લુહાર જપમાં ઉપરોક્ત નિર્ણયોની નોંધ લેતા, જોકે, ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા રૂપમાં

ખંડપીઠે પરિચ્છેદ નં. '૧૦' નીચે પ્રમાણે:-

“અમારા મતે, આ અદાલતના ઉપરોક્ત સારી રીતે માનવામાં આવેલા બે નિર્ણયો એ સ્થિતિને સ્પષ્ટપણે સ્પષ્ટ કરે છે કે જો કલમ લાગુ કરીને વટહુકમ હેઠળ વ્યવહારને રદ કરવા માટે કાર્યવાહી શરૂ કરવાની હોય તો

પર વટહુકમની કલમ ૭૫ સાથે વાંચીને, તે વાજબી સમયગાળાની અંદર હોવું જોઈએ.ઉપરોક્ત ઉદ્દેશિત બે નિર્ણયો એવા કેસોના સંદર્ભમાં છે કે જેમાં સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો અને કાર્યવાહી અનુક્રમે ૫ વર્ષ અને ૧૭ વર્ષ પછી શરૂ કરવામાં આવી હતી, જ્યારે વર્તમાન કેસમાં તે ૩૫ વર્ષથી વધુ સમય પછી છે.તેથી, આપણે જોઈએ છીએ કે કાર્યવાહીની શરૂઆત પોતે જ વાજબી સમયગાળાની બહાર કહી શકાય અને વિલંબ અને વિલંબનો પ્રતિબંધ કાર્યવાહીની શરૂઆતમાં સત્તાધિકારી સામે કામ કરી શકે છે.ઉપરોક્ત પાસું બે વધારાના સંજોગો સાથે જોડાયેલું છે, એક એ છે કે વિલંબના સમયગાળા દરમિયાન જમીન વધુ બદલાઈ ગઈ છે અને ખરીદદાર દ્વારા માલિકી અન્ય વ્યક્તિને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવે છે અને બીજું એ છે કે મહેસૂલ એન્ટ્રીઓ રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ, તેમને સક્ષમ અધિકારી દ્વારા પણ પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમ છતાં, આવા પ્રવેશને રદ કરવા અથવા અન્યથા અથવા વાજબી સમયગાળાની અંદર વ્યવહારને અમાન્ય જાહેર કરવા માટે પણ કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવી ન હતી.જો વિલંબના સમયગાળા દરમિયાન, મિલકતોમાં પક્ષકારોના અધિકારોમાં ફેરફાર કરવામાં આવે છે, તો

વિલંબ વધુ ગંભીરતા સાથે અવરોધ તરીકે કામ કરશે અને જ્યારે વિલંબના સમયગાળા દરમિયાન માલિકી બદલવામાં આવે છે, ત્યારે વાજબી સમયગાળાની અંદર કાર્યવાહી ન કરવા માટેનો પ્રતિબંધ પણ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં સત્તાધિકારી સામે વધુ ગંભીરતા સાથે કામ કરશે.”

૧૧૩. ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા રપની ખંડપીઠે જમીન મહેસૂલ નિયમો, ૧૯૭૨ની યોજના એટલે કે નિયમોના નિયમ ૧૧ અનુસાર એન્ટ્રીઓના પ્રમાણપત્રની પ્રક્રિયાની વધુ નોંધ લીધી છે અને નોંધ્યું છે કે નિયમો સાથે વાંચેલા બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતા અનુસાર, મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં કોઈપણ એન્ટ્રીમાં ફેરફાર કરવામાં આવે તે પહેલાં, કલમ ૩૫ડી હેઠળની નોટિસ મૂળ માલિકને આપવી જરૂરી છે.વધુમાં જો નોટિસ આપવામાં આવે અને એન્ટ્રી પર મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં પક્કા એન્ટ્રી તરીકે સહી કરવામાં આવે, તો સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા પ્રમાણિત ન થાય ત્યાં સુધી તે યથાવત્ રહેશે.સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટરની ફરજ છે કે તે સંબંધિત રેકૉર્ડની ચકાસણી કરે અને પછી પ્રમાણિત કરે.આમ, સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટરને યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોવાનું જણાયા પછી, તે પ્રવેશને પ્રમાણિત કરશે.જમીન મહેસૂલ નિયમોની યોજના અનુસાર એન્ટ્રીઓના પ્રમાણપત્ર પછી, સ્ટેટમેન્ટ જમા કરાવવું જરૂરી છે.જમીન મહેસૂલ નિયમોના નિયમ ૧૧ મુજબ, જ્યારે પણ જમીનનો સૂચકાંક તૈયાર કરવામાં આવે અને પૂર્ણ કરવામાં આવે, ત્યારે તેને નિરીક્ષણ માટે કલેક્ટર અથવા પેટા-વિભાગીય અધિકારી સમક્ષ મૂકવો જરૂરી છે.ઉપરોક્ત સામગ્રી પ્રાપ્ત થયા પછી, કલેક્ટર

અથવા પેટા-વિભાગીય અધિકારી તેના નિરીક્ષણ માટેની તારીખ નક્કી કરશે અને તેની નોટિસ આપવાની રહેશે, જેમાં રસ ધરાવતી તમામ વ્યક્તિઓને ચોક્કસ સ્થળ પર અથવા સંબંધિત ગામની તાત્કાલિક નજીક આવી તારીખે હાજર થવા માટે કહેવામાં આવશે, જેમાં સૂચિત કરવામાં આવશે કે આવી કોઈપણ વ્યક્તિ આવી તારીખ પહેલાં અરજી પર અનુક્રમણિકાનું નિરીક્ષણ કરી શકે છે.ત્યારબાદ, કલેક્ટર અથવા પેટા-વિભાગીય અધિકારીએ જૂના સૂચકાંકની નવી નકલ અને પરિવર્તનની ડાયરીની તુલના કરવી જરૂરી છે અને જો જરૂરી હોય તો જરૂરી સુધારા કરવાની સત્તા ધરાવે છે.આવી પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવે તે પછી, નવી અનુક્રમણિકા તૈયાર કરવાની હોય છે જે યોગ્ય રીતે ચકાસાયેલ એન્ટ્રીઓને સાચી બતાવશે.

૧૧૪. ફકરા નં. માં ઉપરોક્ત અવલોકનોની નોંધ લેતા. ભારતભાઈ નારણભાઈ વેગડા રપના '૧૩' માં અમે નોંધી શકીએ છીએ કે જમીન મહેસૂલ નિયમો, ૧૯૭૯ હેઠળ અધિકારો અને પરિવર્તનના રેકૉર્ડને લગતી પ્રકરણ XV માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ કલેક્ટર અથવા પેટા-વિભાગીય અધિકારી જેવા અધિકારીઓના સ્તર સુધી વિવિધ સ્તરે ગામના મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં કરવામાં આવેલી એન્ટ્રીઓની ચકાસણી પર વિચાર કરે છે.વિવિધ સ્તરે મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ રાજ્યના અધિકારીઓ દ્વારા કલેક્ટરના કાર્યાલયના સ્તર સુધી પ્રમાણિત, નિરીક્ષણ અને સુધારવામાં આવે છે.

૧૧૫. રાજ્યના પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા રજૂ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે કે વટહુકમ ૧૯૪૮ની કલમ

પજનું ઉદ્ધંધન કરતી વેચાણ કાર્યોની હકીકત ૨૯.૧૨.૨૦૦૩ પર કરવામાં આવેલા આરટીએસ નિરીક્ષણ પર રાજ્ય સત્તાવાળાઓના પ્રકાશમાં આવી હતી.આમ, રાજ્ય સત્તામંડળે સ્વીકાર્યું છે કે કલમ ૫૪ દ્વારા વેચાણ ખતની હકીકતને આ આધાર પર અસર થઈ રહી છે કે હસ્તાંતરણકર્તા બિન-ખેડૂત હોવાથી, મ્યુટેશન એન્ટ્રીના પ્રમાણપત્ર સમયે મહેસૂલ સત્તામંડળો દ્વારા નોંધવામાં આવી ન હતી.તે સ્વીકારવામાં આવે છે કે સંબંધિત સમયે જમીન મહેસૂલ નિયમોના નિયમ ૧૧૧ હેઠળ તપાસ દરમિયાન આવી ભૂલ મળી ન હતી.મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી અને તેનું પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને તે સંબંધિત સમયે સુધારવામાં આવી હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.શું પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને સક્ષમ અધિકારી દ્વારા શું છોડવામાં આવ્યું છે તે પ્રશ્ન નથી, જેની આપણે તપાસ કરવી જરૂરી છે.પરિણામ એ છે કે જો નિયમ ૧૧૧ હેઠળ નિરીક્ષણ દરમિયાન, વ્યવહારમાં કહેવાતી કથિત વિસંગતતા મળી ન હતી અને પ્રવેશોની નોંધણીમાં નિયમ ૧૧૧ હેઠળ ફેરફાર કરવામાં આવ્યો ન હતો અથવા તેમાં ખલેલ પહોંચાડવામાં આવી ન હતી, તો તે સ્વીકારવું મુશ્કેલ છે કે આ વિસંગતતા સત્તાધિકારી દ્વારા વર્ષ ૨૦૦૩માં લાંબા વિલંબ પછી હાથ ધરવામાં આવેલા આરટીએસ નિરીક્ષણમાં મળી હતી.ઓછામાં ઓછું આ હકીકત એ સાબિત કરે છે કે વટહુકમ, ૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળની કાર્યવાહી જમીન મહેસૂલ નિયમો, ૧૯૭૨ની જોગવાઈઓ અનુસાર મહેસૂલ એન્ટ્રીઓના પ્રમાણપત્ર પછી, એટલે કે લાંબા સમય પછી શરૂ કરવામાં આવી હતી.આ દ્રષ્ટિકોણથી અને ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા રૂપ કેસમાં ડિવિઝન

બેન્ચના ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન કેસની હકીકતોમાં, કાર્યવાહી વાજબી સમયની અંદર શરૂ કરવામાં આવી હોવાનું ન કહી શકાય.

૧૧૬. આ બાબતમાં વધુ એક પાસું છે.તાત્કાલિક કેસમાં, કલેક્ટરે ખાલી કરાવવાનો આદેશ પસાર કરતી વખતે અરજદારોને વટહુકમની કલમ ૫૪ હેઠળ વ્યવહારને અમાન્ય કેમ ન કરવામાં આવે તેનું કારણ દર્શાવવા માટે નોટિસ જારી કરી હતી, જ્યારે વટહુકમની કલમ ૭૫ હેઠળ અરજદારને ખાલી કરાવવાનો વિચાર કરતી વખતે રાજ્ય સરકાર દ્વારા 'શ્રી સરકાર' તરીકે રાજ્યનું નામ દાખલ કરીને જમીન ફરી શરૂ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.એકવાર કાયદો સત્તામંડળને કોઈ પણ ખાનગી જમીન ફરી શરૂ કરવાની અને તેને રાજ્ય સરકારને સોંપવાની સત્તા પ્રદાન ન કરે, તો વટહુકમની કલમ ૭૫ની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ હોય તેવી આવી નોટિસ, અહીં પડકારનો વિષય, અધિકારક્ષેત્ર વગરની રહેશે.

૧૧૭. સુઓ મોટો કાર્યવાહી કરવા માટેના વાજબી સમયને લગતા ઉપર ચર્ચા કરાયેલા કાયદા પરથી એ નોંધવામાં આવી શકે છે કે વિધાનસભાએ તેના વિવેકબુદ્ધિથી સંક્ષિપ્ત ખાલી કરાવવાની ક્વાયત માટે સમય મર્યાદા નક્કી કરી નથી, જો કે, તેનો અર્થ એ નથી કે વિધાનસભા આ કાયદા હેઠળની કાર્યવાહીને અનિશ્ચિત સમયગાળા માટે છોડી દેવાનો ઇરાદો ધરાવે છે, કારણ કે, તે કાયમી અનિશ્ચિતતાની સ્થિતિમાં જમીન ધારકો/હસ્તાંતરણકર્તાઓના હકને પ્રસ્તુત કરવાની અસર કરશે.અદાલતે વૈધાનિક જોગવાઈઓનું એવી રીતે અર્થઘટન કરવું પડશે કે જે કાયદાના અમલીકરણના હેતુ અને ઉદ્દેશને આગળ વધારતી

જોગવાઈને વ્યવહાર બનાવે (ફકરા નં. સુલોચના ચંદ્રકાંત ગાલાંડેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયનો '૨૮'.

૧૧૮. ઉપરોક્ત કેસમાં શહેરી જમીન (ટોચમર્યાદા અને નિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૭૬ની કલમ ૩૪ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, જે અરજી અથવા સ્વપ્રેરણા પર રાજ્યની પુનરાવર્તન શક્તિની જોગવાઈ કરે છે, પરંતુ કોઈ મર્યાદા સૂચવતી નથી, પાટિલ રાઘવ નાથ ૧માં નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

૧૧૯. અમે સંયુક્ત કલેક્ટર રંગા રેડ્ડી જિલ્લા ૨૧માં જમીનના નિયમોમાં આંધ્ર પ્રદેશ (તેલંગાણા વિસ્તાર) રેકૉર્ડ્સ-ઓફ-રાઈટ્સની કાર્યવાહીને લગતા સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કરી શકીએ છીએ, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયોની લાંબી કતાર દ્વારા કાનૂની સ્થિતિ એકદમ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવી છે, જેમાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે કોઈ પણ સત્તાના ઉપયોગ માટે કોઈ મર્યાદા નિર્ધારિત નથી, ત્યારે પણ પુનરીક્ષણની સત્તા અથવા અન્યથા આવી શક્તિનો ઉપયોગ વાજબી સમયગાળાની અંદર થવો જોઈએ. જ્યાં સુધી સત્તાના ઉપયોગની વાત છે ત્યાં સુધી મર્યાદાના નિર્ધારિત સમયગાળાની ગેરહાજરીમાં બહુ ઓછો અથવા કોઈ ફરક પડતો નથી, જે વાજબી સમયગાળાની અંદર સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે ત્યારે જ માન્ય હોવો જોઈએ. તે ફકરા નં. '૩૧' નીચે પ્રમાણે:-

“૩૧. ટૂંકમાં કહીએ તો, પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રની વિલંબિત કવાયત

તેને અવગણવામાં આવે છે કારણ કે જો ક્રિયાઓ અથવા વ્યવહારો પડકાર માટે હંમેશાં ખુલ્લા રહેશે, તો તેનો અર્થ માનવ બાબતોમાં ટાળી શકાય તેવી અને અનંત અનિશ્ચિતતા થશે, જે કાયદાની નીતિ નથી.કારણ કે, જ્યારે આવી સત્તાઓના ઉપયોગ માટે કોઈ મર્યાદા નિર્ધારિત ન હોય ત્યારે પણ, દરમિયાનગીરી વિલંબ, તૃતીય પક્ષના અધિકારોની રચના તરફ દોરી ગયો હોઈ શકે છે, જેને વિવેકાધીન શક્તિની વિલંબિત કવાયત દ્વારા કચડી ન શકાય, ખાસ કરીને જ્યારે વિલંબ માટે કોઈ સચોટ સમજૂતી દેખાતી નથી.એવું કહેવામાં આવે છે કે કાયદાનું શાસન જીવનના શાસન સાથે નજીકથી ચાલવું જોઈએ.એવા કિસ્સાઓમાં પણ કે જ્યાં સુધારવા માટેના આદેશો કપટપૂર્ણ હોય, સત્તાનો ઉપયોગ છેતરપિંડીની શોધના વાજબી સમયગાળાની અંદર હોવો જોઈએ.ફક્ત કોઈ કૃત્ય અથવા વ્યવહારને કપટપૂર્ણ હોવાનું વર્ણવવાથી તેના સુધારા માટેનો સમય અનંત સુધી લંબાવશે નહીં; કારણ કે અન્યથા પુનરાવર્તન શક્તિનો ઉપયોગ પોતે જ કાયદા પર છેતરપિંડી સમાન હશે જે આવી સત્તા સત્તામાં નિહિત કરે છે.”

૧૨૦. સંયુક્ત કલેક્ટર રંગા રેડ્ડી જિલ્લા ૨૧ નો ફરો નંબર ૧૨ (૧૨.૧ થી ૧૨.૩) પણ અહીં નોંધવા માટે સુસંગત છે,

“૧૨. તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં આ અદાલતના નીચેના નિર્ણયો પર

પ્રતિવાદી માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા વિશ્વાસ મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૧૨૦.૧ ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ પાટિલ રાઘવ નાથ અને અન્યો [(૧૯૬૯) ૨ એસ. સી. સી. ૧૮૭] કેસમાં આ અદાલતે બોમ્બે જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૮૭૯ની કલમ ૬૫ અને ૨૧૧ને સમર્થન આપતા જણાવ્યું હતું કે કાયદાની કલમ ૬૫ હેઠળ કરવામાં આવેલા આદેશમાં સુધારો કરવા માટે કલમ ૨૧૧ હેઠળ કોઈ મર્યાદા નક્કી કરવામાં આવી નથી, તેમ છતાં ઉપરોક્ત શક્તિનો ઉપયોગ વાજબી સમયમાં થવો જોઈએ અને જે કેસમાં નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોય તે હકીકતો પર, આદેશના એક વર્ષ કરતાં વધુ સમય પછી સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે ખૂબ મોડું હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.

૧૨૦.૨ મોહમ્મદ કવિ મોહમ્મદ અમીન વિરુદ્ધ ફત્માબાઈ ઇબ્રાહિમ (૧૯૯૭) ૬ એસ. સી. સી. ૭૧ કેસમાં આ અદાલતે બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રિકલ્ચરલ લેન્ડ એક્ટ, ૧૯૭૬ની કલમ ૮૪-સી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે જોકે ઉપરોક્ત કલમ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે કોઈ સમયમર્યાદા નક્કી કરતી નથી, તેમ છતાં આવી શક્તિનો ઉપયોગ નીચેની શરતોની અંદર થવો જોઈએ.

વાજબી સમય અને કેસની હકીકતો પર, નવ મહિનાના સમયગાળા પછી ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી સુઓ મોટો તપાસ વાજબી સમયની બહાર હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.

૧૨૦.૩ સંતોષકુમાર શિવગોંડા પાટીલ અને અન્યો વિરુદ્ધ બાલાસાહેબ તુકારામ શેવાલે અને અન્યો (૨૦૦૯) ૯ એસ. સી. સી. ૩૫૨ કેસમાં આ

અદાલતે મહારાષ્ટ્ર જમીન મહેસૂલ સંહિતા, ૧૯૬૬ની કલમ ૨૫૭ હેઠળ પુનરાવર્તનની સત્તા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૧૧.તે વાજબી રીતે નક્કી થયેલું જણાય છે કે જો કોઈ કાયદો પુનરાવર્તિત સત્તાના ઉપયોગ માટે સમય મર્યાદા સૂચવતો નથી, તો તેનો અર્થ એ નથી કે આવી શક્તિનો ઉપયોગ કોઈપણ સમયે કરી શકાય છે; તેના બદલે તેનો ઉપયોગ વાજબી સમયની અંદર થવો જોઈએ.તે એટલા માટે છે કારણ કે કાયદો લાંબા સમય પછી સ્થાયી થયેલી વસ્તુને અસ્થિર થવાની અપેક્ષા રાખતો નથી.જ્યાં વિધાનસભા કોઈ પણ સમયગાળા માટે સત્તાધિકારી દ્વારા પુનરાવર્તનની શક્તિનો ઉપયોગ કરવાની જોગવાઈ કરતી નથી, ત્યારે તે સ્પષ્ટ છે કે વાજબી સમયની અંદર આવી શક્તિનો ઉપયોગ તેમાં સહજ છે."

૧૨૧. ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ અમૃતલાલ હંસરાજભાઈ ૩૦ કેસમાં આ અદાલતના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે પણ આવો જ મત વ્યક્ત કર્યો છે.

૧૨૨. રમેશભાઈ અંબાલાલ શાહ ૩૨ માં, તે ફકરા નં. '૧૭' નીચે પ્રમાણે છે:—
"૧૭. માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના વિવિધ ચુકાદાઓ પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે જ્યાં કોઈ કાયદો કોઈ પણ સમયમર્યાદા નિર્ધારિત કર્યા વિના પુનરાવર્તનની કોઈ સ્વપ્રેરણાથી સત્તા પ્રદાન કરે છે, ત્યાં શક્તિનો ઉપયોગ વાજબી સમયની

અંદર થવો જોઈએ અને દરેક કેસની હકીકતો પર 'વાજબી સમય' નક્કી કરવો પડશે.આવી સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, ઘણા પરિબલોને ધ્યાનમાં રાખવાની જરૂર છે જેમ કે નોંધપાત્ર સમય પસાર થવાને કારણે સ્થાવર મિલકત પર તૃતીય પક્ષોના અધિકારો પર અસર,

અનુગામી વાસ્તવિક સ્થાનાંતરણ દ્વારા હાથ, અન્ય કાયદાઓ (જેમ કે જમીન ટોચમર્યાદા અધિનિયમ) વગેરેની જોગવાઈઓ હેઠળ અંતિમતાને પ્રાપ્ત કરતા આદેશો. સુપ્રીમ કોર્ટના બે ચુકાદાઓ કે જેના પર અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે પણ કાયદાના સમાન સિદ્ધાંતોને સમજાવે છે કે સંબંધિત કેસના વાસ્તવિક સંજોગો પર વાજબી સમયગાળો લેવામાં આવશે.પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે કોઈ પ્રયોગમૂલક સૂત્ર ન હોઈ શકે.કોર્ટ/સત્તામંડળે આસપાસના સંજોગો અને તે પ્રશ્નનો નિર્ણય લેવા માટે સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવા માટે આ સમયગાળો વાજબી છે કે નહીં તે પ્રશ્ન પર વિચાર કર્યો હતો.વર્તમાન કેસમાં, આપણે જોઈએ છીએ કે મૂળ માલિક એટલે કે અપીલકર્તાઓએ ખૂબ જ સભાનપણે વર્ષ ૧૯૭૦માં વ્યવહાર કર્યો હતો અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ને જમીન વેચી હતી.તે તેમનો કેસ નથી કે સંબંધિત સમયે પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા તેમને કોઈ પણ રીતે ગેરમાર્ગે દોરવામાં આવ્યા હતા અથવા પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા વ્યવહારમાં પ્રવેશવામાં અને તેમની પોતાની સ્વતંત્ર ઈચ્છા અને ઈચ્છા પર કોઈ છેતરપિંડી કરવામાં આવી હતી કે તેઓએ પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની તરફેણમાં વેચાણ દસ્તાવેજ અમલમાં મૂક્યો અને વેચાણની વિચારણા સ્વીકારી.લગભગ ૧૫ વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન તેમના

દ્વારા કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા અને જ્યારે મામલાતદાર અને એ. એલ. ટી., ગાંધીનગરને સ્વ-પ્રેરિત સમીક્ષામાં વ્યવહાર કરવો યોગ્ય લાગ્યું ત્યારે જ અપીલકર્તાઓના મનમાં અચાનક એક વિચાર આવ્યો કે તેઓ કહેશે કે વ્યવહાર ગેરકાયદેસર અથવા અમાન્ય હતો અને હવે જમીન તેમને યથાવત્ પરત કરવી જોઈએ."

૧૨૩. આ કેસ ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૪૮ની કલમ ૮૪સી હેઠળ આ આધાર પર શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીમાંથી બહાર આવ્યો હતો કે વર્ષ ૧૯૭૦ના વેચાણ વ્યવહારોને ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૬૩ની જોગવાઈઓ દ્વારા અસર થઈ હતી. હસ્તાંતરણકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ, એટલે કે, વર્ષ ૧૯૭૦ના વ્યવહારને અમાન્ય જાહેર કરવા અને તેની તરફેણમાં મિલકતનો કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવાની માંગ કરનાર મૂળ માલિકને ડિવિઝન બેન્ચે એ ધ્યાનમાં રાખીને બરતરફ કર્યો હતો કે વ્યવહારની કાયદેસરતા અને માન્યતાને સ્વયંપ્રેરિત સમીક્ષામાં સત્તા તરીકે જોઈ શકાતી નથી, જેનો ઉપયોગ ગેરવાજબી સમયગાળા પછી કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૨૪. વટહુકમ, ૧૯૪૮ની કલમ ૫૪ દ્વારા કથિત રીતે અસર પામેલા વ્યવહારો સાથે સંબંધિત ઉપરોક્ત ચર્ચા કરાયેલી સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, કાર્યવાહી લાંબા સમય પછી હાથ ધરવામાં આવી હતી તે ધ્યાનમાં લેતા, અમને વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલની રજૂઆતમાં કોઈ તથ્ય મળતું નથી કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશનું પરિણામ અમાન્ય

વ્યવહાર સાથે માન્યતા જોડવાનું હશે.અમારી વિચારણા મુજબ, ઉપરોક્ત રજૂઆત માત્ર એક કાલ્પનિક ધારણા છે, કારણ કે, ઘણા કિસ્સાઓમાં, મૂળ સ્થાનાંતરણકર્તાઓ/સ્થાનાંતરણકર્તાઓ પણ જીવંત નથી અને સ્થાનાંતરણના સમયના વટહુકમ '૧૯૪૯ની કલમ ૨ (સી) ના અર્થમાં સ્થાનાંતરણકર્તાઓ ખેડૂતો ન હતા કે કેમ તે પ્રશ્ન માટે સંપૂર્ણ તપાસની જરૂર પડશે, જેને વર્તમાન કેસોમાં નોંધપાત્ર લાંબા સમયગાળા પછી મંજૂરી આપી શકાતી નથી.અહીં ધ્યાનમાં લેવાતી તમામ વેચાણ કાર્યોની મ્યુટેશન એન્ટ્રીઓ સંબંધિત સમયે પ્રમાણિત કરવામાં આવી હતી અને સારાંશ ખાલી કરાવવાની કાર્યવાહી વાજબી સમયગાળામાં શરૂ કરવામાં આવી ન હતી.આરટીએસ તપાસ દરમિયાન મહેસૂલ સત્તાવાળાઓના ધ્યાનમાં અમાન્ય ટ્રાન્સફરની હકીકત આવી હોવાની દલીલ વિશ્વાસપાત્ર નથી.

૧૨૫. છેવટે, કારણદર્શક નોટિસને રદ કરવામાં વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશનો નિર્ણય અમાન્ય વ્યવહારને માન્ય બનાવવામાં પરિણમશે કે કેમ તે મુદ્દો એ નોંધવા માટે પૂરતો છે કે વ્યવહારોને અમાન્યતા વિશે કોઈ ધારણા કરી શકાતી નથી.વટહુકમ ૧૯૪૯ હેઠળની જોગવાઈઓ અનુસાર પણ વ્યવહારને અમાન્ય ઠેરવવા માટે, તેમાં લાવવામાં આવેલા સુધારા સાથે

વર્ષ ૨૦૧૫માં કલમ ૭૫એ દાખલ કરવા માટે પક્ષકારોને નોટિસ આપીને સંપૂર્ણ તપાસની જરૂર પડશે.વધુમાં, આ અદાલત સમક્ષ રિટ અરજીઓ પેન્ડિંગ દરમિયાન પણ આવી કોઈ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી ન હતી.આવી સ્થિતિમાં વ્યવહાર આજ સુધી વાસ્તવિકતામાં માન્ય અને અસરકારક છે

૧૨૬. ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા રૂપ માં ડિવિઝન બેન્ચે નોંધ્યું છે તેમ મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ દ્વારા લેવામાં આવેલી વિલંબિત કાર્યવાહીમાં સ્થાયી સ્થિતિને અસ્થિર કરી શકાતી નથી.વટહુકમની કલમ ૫૪ હેઠળ વ્યવહારોને અમાન્ય બનાવવા માટે કારણ દર્શાવવા માટે અરજદારોને જારી કરાયેલી નોટિસ અને કલમ ૭૫ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ ખાલી કરાવવા માટેની કાર્યવાહી, લાંબા સમય પછી શરૂ કરવામાં આવી છે અને મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં મૂળ હસ્તાંતરણકર્તા અને મૂળ હસ્તાંતરણકર્તા બંનેના મૃત્યુ પછી પણ, કોઈપણ ઢ્રષ્ટિકોણથી વાજબી ન કહી શકાય.

૧૨૭. ઉપરોક્ત ચર્ચા માટે, અમને ભારતભાઈ નારનભાઈ વેગડા રૂપ અને ભંજુ દેવશીસિંહ લુહાર રૂપ માં આ અદાલતના ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાઓ સાથે નક્કી થયેલી કાનૂની સ્થિતિથી વિચલિત થવા માટે કોઈ સારો આધાર મળતો નથી, જ્યાં વટહુકમ, ૧૯૪૯ ની કલમ ૭૫ હેઠળ ટ્રાન્સફર કરનારને બહાર કાઢવા માટે વિલંબિત કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી, જે અસમાન અને અન્યાયી હોવાનું જણાયું હતું.જ્યાં વિધાનસભા આવી સત્તાઓના ઉપયોગ માટે સમય મર્યાદા નક્કી કરતી નથી તેવા વાજબી સમયમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો એ કાયદાની સારી રીતે સ્થાપિત સ્થિતિ છે, જેને વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલની રજૂઆત પર અસ્થિર કરી શકાતી નથી કે પાટિલ રાઘવ નાથ ૧ માં નિર્ણય બોમ્બે રેવન્યુ કોડ, ૧૮૭૯ ની કલમ ૨૧૧ હેઠળ પુનરાવર્તિત સત્તાઓના ઉપયોગની તપાસ કરતી વખતે આપવામાં આવ્યો હતો અને તેથી

ટૂંકમાં ખાલી કરાવવા માટે વટહુકમ, ૧૯૪૯ની કલમ ૭૫ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી કાર્યવાહીને લાગુ પડતી નથી.

૧૨૮. પુનરાવર્તનની કિંમત પર, તે પુનરાવર્તન કરી શકાય છે કે તપાસ પછી વેચાણ દસ્તાવેજને અમાન્ય જાહેર કરવાની જરૂર હતી જે સારાંશ ખાલી કરાવતા પહેલાં વાજબી સમયની અંદર હાથ ધરવામાં આવી હોવી જોઈએ. વેચાણ કરારો નોંધપાત્ર લાંબા સમય સુધી માન્ય રહ્યા હતા અને વધુમાં, તેઓ વિકેતાઓ માટે બંધનકર્તા છે. અરજદારો અથવા અરજદારોના પૂર્વવર્તીની સ્થિતિની તપાસને આટલા લાંબા સમય પછી મંજૂરી આપી શકાતી નથી, કારણ કે આવી તપાસ (ઓ) માં તમામ સંબંધિત દસ્તાવેજોને રેકૉર્ડ પર લાવવાનું શક્ય નથી. કલમ ૫૪ દ્વારા કરવામાં આવેલ વ્યવહાર શરૂઆતથી જ રદબાતલ નથી હોતો, પરંતુ અમાન્ય થઈ શકે છે અને તેથી તેને અમાન્ય જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી માન્ય રહે છે. કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ કે જે વ્યવહાર નોંધપાત્ર સમયગાળા માટે માન્ય અને અસરકારક રહ્યો છે તેને અસ્થિર કરી શકાતો નથી, તે વિચલિત થવો જોઈએ નહીં. વધુમાં, વટહુકમ, ૧૯૪૯ હેઠળ કોઈ નિહિત કરવાનો વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી અને અહીં અગાઉ નોંધ્યા મુજબ, કારણદર્શક સૂચનાઓ માત્ર હસ્તાંતરણકર્તાઓને ખાલી કરાવવા માટે જ નહીં, પરંતુ મૂળ જમીનધારકોને પણ નોંધણીઓ દૂર કર્યા પછી મહેસૂલ રેકૉર્ડમાં રાજ્યનું નામ દાખલ કરવા માટે નિર્દેશ આપીને રાજ્ય સરકારની તરફેણમાં જમીન ફરી શરૂ કરવા માટે સૂચવવામાં આવી છે, જ્યારે હસ્તાંતરણકર્તાઓનું નામ કાઢી નાખવામાં આવ્યું છે, જે

સંપૂર્ણપણે અધિકારક્ષેત્ર વગરનું છે.

૧૨૯. વિદાય લેતા પહેલા, અમે વર્ષ ૨૦૧૫માં અમલમાં મૂકવામાં આવેલા વટહુકમ, ૧૯૪૯ની કલમ ૭૫એ હેઠળ તપાસ શરૂ કરવાની સ્વતંત્રતા આપતા વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલની દલીલોની નોંધ લઈ શકીએ છીએ.તે સંદર્ભમાં, એ નોંધવું પૂરતું છે કે જેમ આપણી પાસે છે

કલમ ૭૫ હેઠળ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવા સાથે મહેસૂલ સત્તાવાળાઓ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી તપાસ ખૂબ જ વિલંબિત છે, અસ્પષ્ટ અને ગેરવાજબી વિલંબ દ્વારા દેખીતી રીતે પ્રતિબંધિત હોવાથી, આ અદાલત સમક્ષ રિટ અરજીઓ પેન્ડન્સી દરમિયાન, વર્ષ ૨૦૧૫ માં અમલમાં આવેલી કલમ ૭૫એ ની લાગુતા પર વિચાર કરવાનો અમારા માટે કોઈ પ્રસંગ નથી.

૧૩૦. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, આપણને વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના ચુકાદામાં કોઈ ભૂલ દેખાતી નથી.અપીલ ગુણદોષ વિનાની હોવાનું જણાય છે અને તેથી તેને રદ કરવામાં આવે છે.

જોડાયેલી સિવિલ અરજીઓ ટકી રહેશે નહીં અને તે મુજબ તેનો નિકાલ કરવામાં આવશે.

(સુનીતા અગ્રવાલ, મૂખ્ય ન્યાયમૂર્તિ)

(પ્રણવ ત્રિવેદી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.